www.digibuc.ro

BAIA-DE-ARAMA

LUCIFER

CATE-VA POESII ALESE

DE

ALESSANDRU PELIMON

BUCURESCI

TYPOGRAPHIA NAȚ. C. N. RADULESCU, STRADA ACADEMIEĬ, 24

1874.

www.digibuc.ro

Preciul: unŭ leŭ șése-ḑecĭ banĭ

www.digibuc.ro

I.

UNU CONSILIU CARE SE DA DINAINTEA RUINELORU.

Multe comune, a cărora populaţie diferă între dênsele în costume şi obiceiurĭ, se găsescŭ situate în pólele munţilorŭ Carpaţĭ. Délurile ce ne 'nfăţişază plaiurile sûntŭ variate şi pitorescĭ, câmpiile vaste, fertile în păşune şi arăturĭ, érŭ pădurile imense, pline cu fére şi totŭ felulŭ de vênaturĭ.

Câmpia dintre Cărbunescĭ şi Bengescĭ este fórte întinsă, şi maĭ tot-d'a-una acoperită cu érbă. Ea deschide, venindŭ despre Rômnicŭ, calea spre Novacĭ, saŭ Tîrgu-Jiiuluĭ. Bengescii, în pólele munţilorŭ, are unŭ aspectŭ pré frumosŭ, fiindŭ despre uă-parte mărginitŭ cu nisce déluri acoperite cu pădurĭ şi stênci rîpóse, érŭ la piciórele lorŭ curgêndŭ Gilortulŭ, care ese de sub Parengŭ. Elŭ oglindesce aceste câmpiĭ şi aste déluri pitorescĭ, ce le rouăréză purtândŭ fertilitatea pe luncile Gorjuluĭ, pênĕ unde se'mpreună cu Jiiulŭ, aprópe de Ţînţărenĭ. În faţia plaiuluĭ care domină acestŭ sesŭ, se vĕdŭ mulţimĭ de

www.dacoromanica.ro

case, biserică, vii, ţérinile locuitorilorŭ Bengenarĭ, şi nisce ruine cari, prin aspectulŭ lorŭ posomorîtŭ, aŭ atrasŭ atenţiunea călĕtoruluĭ.

Aci aŭ fostŭ vre-uădată casele unuĭ boiărŭ însemnatŭ, rĕdicatŭ la putere în timpulŭ Fanarioţilorŭ. Şi maĭ departe d'acolo, sub munte, se amintesce numele unuĭ mare căpitanŭ românŭ din secululŭ al şépte-spre-ḑecilea. Şi de la unulŭ şi de la altulŭ se găsescŭ descendinţĭ. Din cele ce spunŭ bĕtrâniĭ, se ḑice că străbuniĭ acestora nu pré s'aŭ avutŭ bine; dupe timpŭ s'aŭ urmatŭ marĭ procese între eĭ. N'arŭ fi de aceea unŭ cuvîntŭ ca strănepoţiĭ să se aibă între eĭ rĕŭ... Moşia cea ḑisă în urmă, de sub munte, a fostŭ óre cândŭ proprietatea unuĭ Buzescu: comuna se numesce Buzesciĭ, între mănastirea Crasna şi Novaciĭ.

Acolo pe şosea, care se 'ntinde de cum trecĭ dumbrăvióra numită: Ulmiĭ, cată să nu scăpămŭ din vedere întâlnirea a treĭ indivizĭ, dintre care unulŭ sta cu mâinile încrucişate, uitându-se cu uă căutătură lânceḑindă la comuna pe care o descriserămŭ, ce e înşiruită dinaintea Gilortuluĭ; celŭ d'al duoilea, cu uă fisionomie, ca cum ar' fi eşitŭ din ruinele caseĭ părăsite, saŭ ca uă umbră a eĭ, şi avêndŭ lêngă dênsulŭ unŭ felŭ de cutie cu sticle, aşeḑétă pe unŭ tripedu, se afla la spatele aceluia, vorbindu-ĭ; celŭ d'al treilea, bărbatŭ ce-va maĭ maturŭ, care se deosibea de ceilalţĭ duoĭ prin uă faţiă cam brună, unŭ chipŭ plăcutŭ şi uĭtătura dulce, de şi seriosŭ, îmbrăcămintĭ potrivite, şi cu uă pălărie ce o purta cu bordurile marĭ, înaintase pe şosea ducêndu-se spre Tîrgu-Jiiuluĭ, într'uă cabrioletă, dupe ce maĭ întêiŭ

www.digibuc.ro

aruncă uă căutătură fórte despreţuitóre la aceĭ duoĭ de maĭ susŭ.

Celŭ care privia casa ruinată, se numia: Iacovache N... omŭ cu marĭ pretenţiunĭ, şi cu nimica în pungă. Se părea a fi unŭ descendinte, precum arĕtarămŭ, din familia care a fostŭ edificatŭ casele acelea.

Celŭ d'al duoilea, cum veniră lucrurile, femeile aveaŭ obiceiŭ d'al numi: *Batăl-sânta-tămêe*; noĭ îlŭ vomŭ numi: Elŭ. Celŭ d'al treilea, unŭ óre-care Costică... descendinte din Buzescĭ.

Ḍise cel-d'âmtêiŭ către soţiul seŭ:

— Unŭ strămoşŭ al meŭ a fostŭ proprietarŭ acesteĭ moşiĭ, şi casele acestea era ale séle. Acum, să mĕ ia Satana!.. moşia a intratŭ în mâinile unorŭ negustorĭ... Eŭ numaĭ amŭ nimica, cu tote că amŭ fostŭ şi militarŭ, şi amŭ ocupatŭ şi alte funcţiunĭ; sûntŭ aşa de săracŭ că'mĭ vine să'mĭ rĕdicŭ viaţa, neputêndŭ să maĭ suferŭ uă aşia stare de lipsă şi ticăloşie!.. Ce maĭ trebue viaţa într'uă aşia stare?...

— Pentru că aĭ prea tocatŭ de tînerŭ averea care ţĭ-a lăsat-o părinţiĭ, cu joculŭ cărţilorŭ, şi cu fel-de-felŭ de gusturĭ... ḑise celŭ cu fisionomia slută.

— Nu amŭ nicĭ vre-uă funcţiune!...

— Aĭ avutŭ funcţiune, dér aĭ-fostŭ datŭ afară!..

— Eŭ care sûntŭ feciorŭ de boiărŭ, părinţiĭ meĭ aŭ fostŭ marĭ şi tarĭ!.. pentru ce să nu fiŭ ajutatŭ? pentru ce nisce calicĭ să iasă înaintea mea? şi pe mine să mĕ lase să perŭ de fóme ca toţĭ nevoiaşiĭ de pe pămêntŭ?...

— Aşia merge lumea! Eŭ ênsă nu te blamŭ de cele

www.digibuc.ro

ce aĭ făcutŭ!... Cată să facĭ acum ce-va să scapĭ din ticăloşie. Étă ce, însóră-te!... ţice celŭ de maĭ susŭ.

— Ce voiŭ face avêndŭ şi femeie? întrebă feciorulŭ de boiărŭ.

— Să te însorĭ! acesta e miţloculŭ de îndreptare pentru ceĭ căduţĭ, cari numaĭ aŭ nimica. Zestrea e cea maĭ de-pre-urmă scăpare a lorŭ!..

— Póte că să iaŭ pe vĕduva din Tîrgu-Jiiuluĭ, care tot stă de capulŭ meŭ, adăogă acela.

— Cine te-a pusŭ să'ĭ ţicĭ că o s'o ieĭ de nevastă?... Este... cunoscĭ dumnéta, mi se pare, pe unŭ óre-care boiărul Thoma, colea? cu uă fétă numaĭ de patru-spre-ţece, multŭ cincĭ-spre-ţece anĭ, frumósă ca unŭ bobocŭ de rosă, căriia îĭ dă uă zestre bunişóră... Numaĭ pe astă fétă o are?...

— Da, aşia amŭ auţitŭ... rĕspunde boiărulŭ săracŭ.

— Aci să te vedemŭ?... ţise celŭ însemnatŭ, frecându-şĭ mâinile şi săltându cându din unŭ piciorŭ, cându din altulŭ.

— Dérŭ boiărulŭ Thoma nu'şĭ dă féta aşia numaĭ fie cum?... ţise încetŭ celŭ care 'şĭ risipise averea. Ênsă, ia să'mĭ spunĭ, ce-felŭ se 'ntêmplă că D-ta cunoscĭ ómeniĭ aicĭ şi cine are fétă care vrea s'o mărite?

— Cam sciŭ sĕ facŭ comedie-scamatoriĭ, respunde individulŭ celŭ însemnatŭ. Mĕ chiamă pe la multe case, şi unde intru tragŭ cu ochiulŭ să vĕdŭ ce e; cu acéstă ocasiune aflu unde e vre-uă fétă frumósă.

— Ia să'mĭ spunĭ, cu féta astuĭ proprietarŭ creţĭ că e de făcutŭ ceva? întrebă érăşĭ feciorulŭ de boiărŭ care privise ruinile.

www.digibuc.ro

— Heĭ! maĭ cunoscŭ eŭ lume p'aicĭ? asta e tréba mea, lasă-te pe mine, că sciŭ eŭ ce facŭ!... Cea d'ântêiŭ baborniță, vre-uă femeie bĕtrână, bună de gură și șirétă amŭ s'o trimitŭ să alerge dupĕ astă afacere... Déră și D-ta aĭ uă mulțime de rubedeniĭ, ce te maĭ plângĭ?..

— Consângeniĭ și rubedeniile te părăsescŭ cândŭ n'aĭ avere, ḑice celŭ amărîtŭ din inimă.

— Veḑĭ, atâta me'ncurcă, că pe cândŭ aveaĭ avere te țineaĭ de capulŭ femeilorŭ măritate, și aveaĭ mania să le desparțĭ de bărbațiĭ lorŭ, pentru care ți-aĭ fi datŭ și capulŭ. Aruncaĭ pentru asta baniĭ ca unŭ nebunŭ!.. Maĭ târḑiŭ, de! m'aĭ ascultatŭ și pe mine, că vĕduviórele sûntŭ de ce-va în lume!.. Ș'acésta trebue pré multŭ acoperită; să cauțĭ să nu afle boiărulŭ Thoma, celŭ cu féta frumósă, că nu te ia de ginere. Veḑĭ, fiĭ câtŭ se póte ipocritŭ, prefăcutŭ, șiretŭ și ascunsŭ, pênĕ veĭ vedea zestrea pusă în mână și să te veḑĭ cununatŭ cu fiică-sea, apoĭ vomŭ maĭ vorbi amênduoĭ!..

— Pré dreptŭ, ḑise feciorulŭ de boiărŭ, voiŭ încerca prin rude, ca să'ĭ punŭ dupe pețitorie; mĕ voiŭ ajuta cu ele măcarŭ într'atâta.

— Pe mine de sigurŭ mĕ veĭ găsi în Tîrgu-Jiiuluĭ... Feresce-te ênsă de popĭ, că, în simplitatea lorŭ, te pomenescĭ că 'ți strică tótă tocméla, și te pune să te însoriĭ cu vĕduva care nu pré are zestre, nu pré atâta avere, și iubesce lucsulŭ. Feresce-te de una ca asta, că nu te alegĭ în cele din urmă cu nimica...

— Creḑĭ, te 'ntrebŭ éră, ca afacerea asta e lesne cu boiărulŭ Thoma? Fiie-sea, ḑicĭ că e de patru-spre-ḑece, cincĭ-spre-ḑece anĭ? și va voi óre să mĕ ia?...

www.digibuc.ro

— Uite acnm vorbă! Te îndoescĭ despre ce ḑicŭ eŭ?... adăogă celŭ cu fisionomia urîtă ca unŭ diavolŭ, şi apoĭ se puse pe unŭ rîsŭ care făcu şi pe celălaltŭ să rîḑĕ. Acum la revedere! şi fiĭ sigurŭ că voiŭ întrebuinţa tóte marafeturile ce sciŭ, ca să te facŭ să isbutescĭ. Ce facŭ peţitoriĭ şi peţitoresele din cari uă mare parte îmĭ suntŭ închinaţĭ mie? spunŭ la minciunĭ la părinţiĭ şi la ceĭ cari vorŭ să se ia... Costică... care este supĕratŭ de-cândŭ i aĭ furatŭ femeia, elŭ se trage din némulŭ Buzescilorŭ : acelŭ Buzescu care a omorîtŭ Tătarulŭ la apa Teişaniĭ. Elŭ e de ceĭ cărĭ tace şi face; te va denunţa, îţĭ-va face multŭ reŭ; de elŭ să te camĭ temĭ. Cu acelŭ Costică... cu pălăria pe capŭ cu bordurile marĭ, nu este de glumitŭ!...

— Pe elŭ să'lŭ menagemŭ pré multŭ, că e omŭ ciudatŭ, este capabile de marĭ lucrurĭ, rĕspunse Iacovache N...

— Vomŭ vedea acum în Tîrgu-Jiiuluĭ ce vomŭ maĭ face... La revedere!...

— La revedere! Eŭ mergŭ călare să petrecŭ nóptea în Drăgoescĭ.

— Dérŭ, aproposito? mie ce'mĭ daĭ în schimbŭ pentru serviciulŭ acesta? Facemŭ unŭ pactŭ amênduoĭ. Sufletulŭ dumitále! .. Să subsemnĭ contractulŭ cu sânge din vinele dumitale, precum a făcutŭ unŭ doctorŭ germanŭ în secululŭ XV, ca dupĕ mórte!.. ha! ha! ha! — Sufletulŭ meŭ să'lŭ daŭ cuĭ? — Să subseĭmnĭ că sufletulŭ ţi'l daĭ!... — Sataneĭ póte? Heĭ! fie!.. Ce nu facŭ ómeniĭ ca să scape de săracie?...

— Cine te-a pusŭ să promiţĭ vĕduveĭ că o iaĭ de

www.digibuc.ro

nevéstă? ḑise în cele din urmă celŭ care se părea că cunoscea tóte lucrurile de primpregiurulŭ loculuĭ, şi 'n a căruia fisionomie se cunoscea ce-va de estraordinarŭ.

Ḑiua era trecută de nimeḑĭ. Vêrfurile munţilorŭ, ca şi câmpia, eraŭ luminate fără a se arĕta câtu-şĭ de puçinĭ nuorĭ în vre uă parte sub ceriŭ. Era arşiţă şi secetă, că nu ploase de şése sĕptĕmânĭ; şi cu puçinŭ înainte d'a apune sórele, în acéstă ḑi, orizontele apărea roşu aprinsŭ; căldura, ş'aci sub plaiurĭ era nesuferită. Despărţindu-se de la acelŭ locŭ indivíḑiĭ cari maĭ sus ţinuseră conferinţă în felulŭ ce descriserămŭ, unulŭ dintre eĭ luă calea spre cârciuma din satŭ.

Cârciuma, uă căsuţă spre drumulŭ mare, cu unŭ bordeiaşŭ alăturĭ, în care se ţinŭ vasele cu beuturĭ; unŭ umbrarŭ dinainte-ĭ, acoperitŭ cu frunḑă de stejarŭ, ţinea ore-cum adăpostŭ, spre façia, câte-va lăviţe de şeḑutŭ eraŭ p'împregiurŭ pe lângă stêlpiĭ umbraruluĭ, uă mésă lungă, simplă de scândurĭ, pe picióre cari eraŭ înfipte în pământŭ, sta aşeḑétă în miḑlocŭ, la alŭ căriia capĕtŭ vre uă duoĭ treĭ sătenĭ şi uă femeie bĕtrână vorbéŭ între eĭ. La celă-laltŭ căpĕtêiŭ era unŭ omŭ străinŭ care şedea cu mâinile rezemate pe dênsa. În uşă, cârciumărésa, avêndŭ într'uă mână uă sticlă, şi 'n ceelaltă fusulŭ şi cu furca, întreba pe sătenĭ: — care a maĭ cerutŭ de beutură? — Ado încoa, lele! respunde unŭ flăcăiaşŭ care făcea parte din grupa sătenilorŭ, şi care înaintă să ia carafa de la cârciumărésă.—Ţine minte? adăogă femeia, treĭ cu asta! — Nu uita şi D-ta, lele! să taĭ pe răbojŭ, pênĕ oiŭ da de banĭ, ca să plătescŭ;

www.digibuc.ro

sciĭ că eŭ plătescŭ cinstitŭ, numaĭ să'mĭ iaŭ simbria de la arendaşulŭ moşiĭ unde slujescŭ argatŭ.

Ascultaţĭ ce convorbiaŭ acestĭ sătenĭ, cari remăseseră cu gurile căscate ascultându la femeiă, uă tămêerésă de la biserică, care spunea despre diavolŭ, adică, dupre cum îlŭ numia dènsa : Batăl-sânta-tămêe.—Dómne apără şi ne păzesce! începu a ţice unŭ moşnégŭ cu pĕrulŭ de totŭ albitŭ, care făcu semnulŭ cruceĭ de treĭ orĭ, negreşitŭ, fie departe de loculŭ acesta, elŭ era Ucigăl-tóca?...

— Negreşitŭ! leitŭ elŭ! rĕspunde înfocată mătuşa Mina, ênsuşĭ elŭ, fie departe d'aceste locurĭ : Batăl-sânta-tămêe! — De! poţĭ să ţicĭ altminterĭ după faptele care le făcea? replică unchiaşulŭ.

— Uite, numaĭ ploă, secetă mare! nu cresce porumbulŭ, care înţelenesce şi i se usucă lăstarulŭ de zăpuhŭ, apoĭ vêntŭ, adăogă baba, din pricina luĭ, pentru pĕcate tóte relele, pe munte numaĭ urşĭ, cari strică vitele ómenilorŭ... Auţĭ? maĭ este înduioală că n'o fi aşia? Ce mi a veţutŭ ochiĭ, Dumneţeŭ să mĕ erte! şi fie departe d'aceste locurĭ! închipuiţi-vĕ, duminică ce a trecutŭ, a atârnatŭ unŭ lacătŭ de buza luĭ Pĕtru, şi toţĭ ómeniĭ rîdéŭ, aicĭ, aicĭ, la cârciumă!.. şi elŭ, necuratulŭ, sta seriosŭ, şi rîdea numaĭ pe sub buză. Apoĭ a pisatŭ unŭ ceasornicŭ care l'a cerutŭ de la brêulŭ arendaşuluĭ, într'uă piuliţă, şi l'a scosŭ pe urmă întregŭ. Dérŭ să lăsămŭ şi asta, apoĭ îlŭ veţĭ că are uă cutie pe care o pune pe spate cândŭ plécă, şi unde stă o aşéţa pe nisce picióre de lemnŭ, şi nu sciŭ ce totŭ face că o îndreptéză spre sóre şi blogodoresce din gură; apoĭ te

www.digibuc.ro

uită în chipu luĭ, că n'are barbă, nicĭ mustaţĭ, este spânŭ, e însemnatŭ de omŭ rĕŭ, are unŭ ochiŭ căpruĭ şi altulŭ verde. Junele d'aci, celŭ cu carafa în mână, ţice :

— Ca tacăţĭ gura, mătuşă! nu ne maĭ spune la poveştĭ! Elŭ e omŭ precum sûntŭ toţĭ ómeniĭ; va fi dóră vre unŭ némţŭ, precum celŭ de la Zorlescĭ, têmplarŭ, care face mese şi cercevele de ferestre, şi ne spuĭ gogoşĭ, să ne sparĭĭ ca pe nisce copiĭ; lasă-ne în pace! n'o fi dóră tocmaĭ aşia precum ne spuĭ? — Tacĭ Nicolae! tu n'aĭ vĕţutŭ nimica pênĕ acum, îĭ rĕspunde moşneagulŭ de lêngă mésă. Celŭ care şedea singurŭ la altŭ căpĕtîiŭ, asculta şi rîdea, înţelegêndŭ că cele ce spunea bĕtrâna era nisce spaime vrăjitorescĭ; ĕnsă îĭ veni în gôndŭ să le schimbe comvorbirea, să'ĭ întrebe ce-felŭ de tutunŭ fuméză? Într'astea conversaţia femeeĭ fu întreruptă de unŭ lăutarŭ ţiganŭ, care scóse de sub anteriŭ uă vióră, şi începu a întona unŭ cântccŭ, după care, Nicolae flăcăulŭ, ţiindŭ carafa în mână, începu a danţa, şi maĭ ducea sticla la gură din cândŭ în cândŭ, pe care apoĭ o dete unuĭ săténŭ şi acela o înaintă din mână în mână. Cârciumărésa privia din uşă, avêndŭ furca 'n brĕŭ cu nnŭ caerŭ de lână şi torcêndŭ în mână cu fusulŭ, rîdea şi dênsa de cele ce auţia. Nu trecu cincĭ-spre-ţece minute, şi se veţu venindŭ, despre ruinile cele vechĭ, nu tocmaĭ departe d'acolo, omulŭ celŭ însemnatŭ, despre care biata tămêerésa îşĭ făcuse atâta spaimă şi repetase maĭ multe crucĭ pe peptu-ĭ. Cam cum îlŭ vĕţu ea, de locŭ ţise celorŭ-lalţĭ sătenĭ să plece ţ'acolo. Numaĭ cârciumărésa nu'şĭ pré făcea spaimă şi bărbatulŭ care şedea, cum ţise-

www.digibuc.ro

rămŭ, la unŭ căpĕtĕiŭ alŭ meseĭ, singurŭ. Şi sosesce, dupĕ plecarea sătenilorŭ, individulŭ despre care fu cestiune. Elŭ dându cu ochiĭ de străinulŭ celŭ din capĕtulŭ meseĭ, îlŭ cunoscu, şi începe a'ĭ vorbi cu óre care rîsŭ : — Aicĭ, domniata, domnule Pascale? Tocmaĭ din Craiova? cum se'ntêmplă să ne găsimŭ?.. Ce făcuşĭ cu însurătórea care te lăsasemŭ tractându cându eŭ plecaiŭ de la Craiova? Orĭ te-aĭ însuratŭ?

— Heĭ! rĕspunde celŭ de la mésă, amŭ stricatŭ, dupĕ treĭ ţile, logodna care o făcusemŭ.

— Spune-mĭ istoria asta că trebue să fie pré frumósă, adăogă celŭ de susŭ, dupĕ ce pusese josŭ cutia care o purtase cu dênsulŭ şi rezemă de uă laviţă tripediul seŭ.

Veţĭ sci că acelŭ străinŭ care şedea la mésă era unŭ funcţionarŭ, adică unŭ agentŭ alŭ regii tutunurilorŭ, care 'şĭ lăsase meseria sea de şelarŭ în Craiova, ca să se facă funcţionarŭ, şi pentru acéstă afacere se afla elŭ atuncĭ p'în plaiŭ. — Sûntŭ în nerăbdare să sciŭ cum a mersŭ istoria dumitale? Leică cârciumărésă! adune vinŭ bunŭ! că draculuĭ nu'ĭ maĭ place rachiŭ, ţise celce şedu pe scaunŭ şi rîdea.—Te afli de multŭ p'aicĭ? îlŭ întrébă ţisulŭ funcţionarŭ.

— Ia! şi eŭ p'aicĭ!... rĕspunde cestă-laltŭ cu figura însemnată, care înadevĕrŭ ar' fi spăriatŭ nisce copiĭ déca s'ar fi întêlnitŭ în înseratŭ pe drumŭ cu elŭ. — Este cam de rîsŭ istoria mea. — Aşia? continuă celŭ d'âintêiŭ. Spune te rogŭ, sûntŭ curiosŭ s'o ascultŭ, că maĭ ascultaiŭ pe unŭ altulŭ, care mi-a spusŭ asemenea uă istorie ce i s'a 'ntêmplatŭ în viaţă. — Cam ce felŭ?

www.digibuc.ro

întrebă cestă-laltŭ. — Uite, ş'a risipitŭ averea, şi acum móre de fóme!.. — A risipitŭ averea care a avut-o? Cine este? Cine este? — Unŭ feciorŭ de boiărŭ bogatŭ. Asta e ciuma care s'a lăţitŭ în Ţéra-românéscă!...

— Şi ce i aĭ ţisŭ? — L'amŭ îndemnatŭ... unŭ ciudatŭ lucru!... — Ce i aĭ ţisŭ? — I am ţisŭ... ha! ha! ha!... — Déca va nemeri-o cum o nemerisemŭ eŭ, apoĭ îlŭ bate fericea!... adăogă funcţionarulŭ. — Cum? cum? spune?... Cârciumărésă! să ne aducĭ vinŭ şi pachare; ce-va pesce aĭ? vre-uă câte-va ouĕ să ferbĭ, ênsă curêndŭ? Vinŭ de celŭ care e unŭ leŭ noŭ ocaua să ne aducĭ. Ţine! priimesce şi baniĭ... Cârciumărésa îndată se presintă cu de tóte ce ceruseră óspiĭ. Ce e dreptŭ, străinul, adică funcţionarulŭ de la regie, se umplu de mare poftă auţindŭ c'acela vorbesce de tractaţie de bĕutŭ. Veţĭ, aicĭ nu e departe Negoesciĭ, de unde ese unŭ vinŭ ca la Drăgăşanĭ. — Ce spuĭ? sciĭ că mie îmĭ place de totŭ? cam béŭ une-orĭ... maĭ multŭ de necasŭ! adăogă funcţionarulŭ. — Cunoscŭ, chir Pascale, cunoscŭ! Dérŭ ce ţĭ a venitŭ să'ţĭ laşĭ meşteşugulŭ, să te apucĭ de funcţionarismŭ? — Aşia merge lumea la noĭ, şi trebue să mergemŭ dupĕ cum este lumea; măcarŭ sergentŭ de uliţă să te facĭ, numaĭ funcţionarŭ să fiĭ!.. Atâta mĕ cam încurcă că n'am învĕţatŭ carte, nu pré sciŭ să scriŭ... — Dér déca te încurcĭ, şi nu ţĭ merge bine, ca unulŭ ce nu estĭ deprinsŭ cu asta?.. Domniata aĭ uă meserie, îţĭ laşĭ meseria, şi plecĭ de la loculŭ dumitale ca să umbli p'aicĭ p'în plaiŭ, să te blesteme lumea, numaĭ ca să 'ţĭ ţică funcţionarŭ? adică să încheĭ la procese verbale, că aĭ găsitŭ, o fi!

www.digibuc.ro

orĭ n'o fi! la cine-va, duoĕ treĭ ţigărĭ de tutunŭ, ḑisŭ de contrabandă... — Nicĭ eŭ singurŭ nu sciŭ ce felŭ de serviciŭ e alŭ meŭ. — Asemenea ómenĭ trebue regii?... Ministrulŭ striga: se fură regia! domnia-vóstră cercetaţĭ şi vedeţĭ cum merge lucru!.. — Pênĕ m'oiŭ însura, veḑĭ, ca să iaŭ uă zestre şi eŭ.. — Ha! ha! ha!.. tocmaĭ asta amŭ ḑisŭ şi fecioruluĭ de boiărŭ sărăcitŭ, adăogă celŭ cu fisionomia pocită. — Că, să veḑĭ ce mi s'a întêmplatŭ!.. Dérŭ ia ascultă, nu cum-va voiŭ găsi p'aicĭ vre-uă vĕduvă cu parale?

— Tocmaĭ este una în Tîrgu-Jiiuluĭ. Vreamŭ eŭ să mĕ însorŭ, dérŭ pe mine nu mĕ ia, că sûntŭ urîtŭ. — Apoĭ bine că acolo sûntŭ şi eŭ, adăogă funcţionarulŭ.

— De minune! rĕspunde celălaltŭ, o să'ţĭ facŭ eŭ vorba, o să te recomandŭ... Acumŭ să bemŭ!.. să bemŭ!!..

Funcţionarulŭ luă pacharulŭ, întinḑêndŭ cu multă adresă mâna, şi, cu ochiĭ strălucindu-ĭ în capŭ, închină cu tovarĕşulŭ seŭ şi bĕu, îl umplu éră şi asemenea îlŭ duse la gură.

— Uite cum s'a 'ntêmplatŭ istoria mea. Dupĕ ce amŭ făcutŭ vorba să mĕ însorŭ, să iaŭ cumnata unuĭ arendaşŭ care ţine uă pădure în tăiere, ne-amŭ vĕḑutŭ acasă la elŭ, mi-a plăcutŭ, ne-amŭ învoitŭ şi din zestre şi din tóte, merserămŭ şi la primărie de făcurămŭ actele civile, mĕ logodiiŭ; şi tocmaĭ cândŭ se facŭ logodna, cunoscuiŭ că mirésa de lêngă mine, cu care mĕ logodiamŭ, nu era aceia pe care amŭ vĕḑut-o şi cu care m'amŭ presintatŭ la casa primărieĭ. Va să ḑică alta mi o arĕtase, şi cu alta mĕ însuramŭ. — Dérŭ care era? în-

www.digibuc.ro

trebă celălaltŭ. — Adusese una străină cândŭ m'amŭ dusŭ de amŭ veḑut-o, care seměna puçinŭ la chipŭ cu cea adevěrată cumnata pădurarului, dérŭ mai plină la obrasŭ şi mai frumuşică. — Şi ai pututŭ să o cunoscĭ? întrebă celŭ care asculta.

— Nu bĕusemŭ în ḑiua aceia nicĭ vinŭ nicĭ rachiŭ; şi cândŭ mĕ pomenescŭ la logodnă, cum ḑiseiŭ, că este una slabă şi urîtă, ciuma pămêntului! cu care trebuia să 'mĭ schimbŭ inelulŭ.—Ha! ha! ha!.. aşia aĭ păţit-o? întrebă rîḑêndŭ din tótă puterea celŭ care asculta. — Era să mĕ pîrlescŭ cum se cade! apoĭ şi eŭ de necazŭ amŭ stricatŭ, şi amŭ plecatŭ din Craiova. — Asta e uă curiósă istorie, adăogă celŭ pocitŭ. Una ca acésta n'ar fi trecutŭ diavoluluĭ p'în capŭ; trebue scrisă şi asta în catastichulŭ draculuĭ!..

În acestŭ timpŭ ţerénii ce plecaseră de sub umbrarulŭ cârciumeĭ, merseseră pênĕ în miḑlocului linii comuneĭ, şi ce li se păru, se 'nturnară érăşĭ la cârciumă. Eĭ veniaŭ camŭ despre spatele caseĭ acestuĭ localŭ;, trecură pe din façiă, şi intrară cu toţiĭ înlăuntru, adică, întêiŭ Nicolae flăcăulŭ, apoĭ moşnégulŭ, lăutarulŭ, şi'n urmă baba Mina; care, cum pâşi pragulŭ d'a intra în casă, se oprise unŭ minutŭ şi se 'ntórse cu façia spre ceĭ ce sta de vorbă la căpĕtêiulŭ meseĭ, în partea opusă. Celŭ cu fisionomia slută s'adresă vorbindŭ către sătenĭ: »Omenĭ buni! veniţĭ să vĕ maĭ arĕtŭ câte-ce-va din sciinţa mea!...» Bĕtrâna, dupe ce se uită lungŭ către acesta, începu să'şĭ facă cruce şi intră repede.

Cândŭ eşiră acestĭ sătenĭ din casa cârciumeĭ, ceĭ duoĭ indiviḑĭ numaĭ craŭ acolo.

www.digibuc.ro

II.

VENĂTOREA. — CASA BOIÀRULUI MOSTEANU.

Pe câmpulŭ mare, cum menţionarămŭ, al Cărbunescilorŭ, s'aude pênĕ 'n ţiorĭ lătrătura copoilorŭ şi detunarea armeĭ vre unuĭ vênătorŭ, care stă la pândă dupe vulpĭ şi iepurĭ, ce sûntŭ într'unŭ însemnatŭ numĕrŭ aicĭ. Maĭ mulţĭ ţerénĭ străbătéŭ câmpia dându câinilorŭ gură, ca să'ĭ iuţiască pre urmele vênatuluĭ. Eĭ ascultă de ordinile ce le dă domnul lorŭ, care este totŭ unŭ ţerénŭ ca şi dênşiĭ: al căruia portŭ se deosibesce într'atâta, că are anteriulŭ albŭ maĭ lungŭ ce-va decâtŭ al celorlalţĭ locuitorĭ, cu maĭ multe înfloriturĭ găităníte pe peptŭ şi pe la gûtŭ, cu mânecile resfrânte, cu chimirulŭ maĭ îngusticelŭ, care ĭ încinge miḑloculŭ, cu căméşa de cânepă, înafară lăsată pênĕ în josŭ de genuchĭ, cu căciula de chârşie sură, şi cu uă senéţă în mâinĭ, maĭ lungă ca unŭ statŭ de omŭ. Călĕtoriĭ ceĭ despre Baia-de-ferŭ, Pociovalisce, şi Chirişescĭ, mergêndŭ pe calea care taie în lungŭ câmpia, potŭ întêlni adese-orĭ ceata vênătorilorŭ dându câinilorŭ chiote, şi se lovescŭ cu ochiĭ de stolurĭ de prepeliţe şi potârnichĭ, cari se înmulţescŭ prin fânéţă şi pe sub tufele de mărăcinĭ, în acéstă câmpie vastă. N'aŭ ajunsŭ eĭ pênĕ la miḑloculŭ câmpieĭ, şi lătrătura câinilorŭ le isbesce auḑuluĭ; care sunetŭ îĭ transpórtă de plăcere şi tot-d'uadată înfiorându-ĭ, făcêndu-le uă mişcare interióră. Bucuria cea mare este esprimată prin căutăturile ochilorŭ. Vênătorulŭ ţine arma la ochiŭ pentru a nu'lŭ minţi, şi să nu'ĭ scape

www.digibuc.ro

orĭ ce vênatŭ care vine înainte-ĭ pe potecă. Despre câinĭ este serbare; pentru călĕtorĭ uă curiositate; vênătorilorŭ uă plăcere, auḑindu-se d'uă-dată unŭ sunetŭ ca de famfară, la detunarea senéţeĭ, la strigătulŭ bătăiaşilorŭ, alergândŭ câiniĭ către nefericita victimă care, lovită, geme şi se bate pe pământŭ. Acelŭ care alérgă cu bucuria unuĭ copilŭ, şi vrea să rĕdice de josŭ iepurele 'n muiatŭ în sânge, dupe ce l'a 'mpuşcatŭ, este domnulŭ vênătorilorŭ cari 'lŭ însoçesce aicĭ. E boiărulŭ Matheĭ, proprietarŭ însemnatŭ între locuitorĭ, néoşŭ românŭ, care are munţĭ proprietate a sea, moşie la câmpŭ, case de locuitŭ, într'uă comună învecinată, ogrăḑĭ de prunĭ, grădinĭ cu legumĭ, vite de totŭ-felulŭ şi de totŭ soiulŭ, stupinĭ şi altele. De voie bună, boiărulŭ Matheĭ, şi maĭ cu sémă că a ochitŭ fără smintélă cu puşca, cere îndată, de la unŭ omŭ alŭ seŭ, ploschiţa cea îmbrăcată cu pele, plină; pe care, luând-o în mâinĭ, o duce cu multă plăcere la buse, şi, fără a ḑice nimuluĭ vre-uă urare, îşĭ pre'noesce puterile înghiţindŭ cu sete din acéstă bĕutură cam fórte multŭ cunoscută în ţéră, numită: ţuică curată de prune...

Boiărulŭ Matheĭ este înturnatŭ acasă, mulţiămitŭ de succesulŭ care l'a avutŭ la vênătóre în acea diminéţă derŭ nu'ĭ ese din minte multele laude ce i a făcutŭ uniĭ alţiĭ, şi maĭ cu sémă unŭ vecinŭ alŭ seŭ, despre persóna luĭ Iacovache N .. că a fostŭ subprefectŭ şi altele multe, cel-ce acum cere mâna pré iubiteĭ séle fiice...

Se suie pe scara cam îngusticică în privdorulŭ din faça caselorŭ. Antêiulŭ lucru pentru dênsulŭ este să arunce din spinare-ĭ unŭ cojocelŭ ce'lŭ pórtă pe sub an-

www.digibuc.ro

teriŭ, atârnă sinéța de unŭ cuiŭ pe perete, și scóte din tolba de vênatŭ pasĕrĭ ucise, și vre unul, saŭ duoĭ iepurĭ.

În curtea sea tocmaĭ sosescŭ Ungurenĭĭ cari aducŭ darea lorŭ (arenda pentru munți) precum este regulă de ḑiua St. Ilie. Eĭ descarcă de pre caiĭ lorŭ sacĭ cu lână, burdușeĭ cu brânză nesmântănită, caşcavale afumate, pesce păstrăvĭ, și afară d'acestea, maĭ aducŭ boiărului uă sumă cam bunicică în banĭ, arenda, saŭ : *darea munteluĭ*, precum ḑicŭ Ungurenĭĭ. Boiărulŭ Matheĭ mulțiămesce acestora, după ce eĭ îĭ dă bună ḑiua și'ĭ oréză, că bine l'a găsitŭ sănĕtosŭ.

— No!! să trăescĭ boiărule! bine te găsimŭ sănĕtosŭ!.. adăogară Ungurenĭĭ, înșiruindŭ sub ochiĭ proprietaruluĭ obiectele aduse de dênșiĭ, cari le arétă, precum ḑiserămŭ.

Boiărulŭ, mulțiămindu-le, le vorbesce cu uă autoritate a sea și cu faḑiă plină de alegreţe, și 'ĭ întrebă : cum maĭ petrecŭ, și cum le merge cu vitele la munte?... Eĭ daŭ mulțiămită Domnuluĭ, și spunŭ că arŭ fi petrecutŭ bine, numaĭ că îĭ vizitează desŭ ursulŭ, care le aduce daune în oĭ și caĭ.

— Pré bine! că o să esŭ la munte pentru vênătórea de urșĭ, le ḑice boiărulŭ; de multŭ n'amŭ împușcatŭ acéstă féră sĕlbatică. Tocmaĭ că s'a 'nmulțitŭ pe locurile acestea, voiŭ veni cu vênătoriĭ plaiuluĭ ; o să esŭ eŭ la munte pentru vênătórea vrăjmașuluĭ!...

— Petră! Petră! chiamă proprietarulŭ pe femeia sea, să iaĭ d'aci lucrurile, să le așeḑĭ în celarŭ. Aĭ acu lână de-ajunsŭ! aĭ de lucru să o curățĭ și să o torcĭ, ca să ne facemŭ multe câte ne trebuescŭ pîn casă d'ale îm-

www.digibuc.ro

brăcăminteĭ, şi să ursescĭ ce-va scórţe şi lăviceruriĭ; să nu facemŭ ca femeile, adică cocónele de la oraşŭ, cari scutură posunarele de banĭ, ca să cumpere tóte nimicurile de pe la boltă!..

Femeia boiăruluĭ Matheĭ vine cu vre-uă câţĭ-va argaţĭ ca să rĕdice burduşeiĭ cu brânză şi lâna, pe cari le duce într'uă cămară. Boiărulŭ adăogă: să pue căldarea să facă mămăligă mare, ca să ospeteze Siliscenii veniţĭ, şi să le dea de bĕutură.

Este nevoe d'a cunósce ce-felŭ petrecea acestŭ proprietarŭ, alŭ căruia venitŭ anuale trecea de şépte sute galbenĭ, déca putemŭ ţice: bietulŭ omŭ o duce cam greŭ! saŭ n'are îndestul, ceia ce auţimŭ pretutindenĭ, pentru ca să trăiască uă viaţă maĭ regulată, să veţĭ în casa sea uă óre care ordine, ce-va maĭ multă curăţenie, celŭ puçinŭ, în timpulŭ vereĭ, să nu fie turmentatŭ de obrasnicele insecte, cari se înmulţescŭ peste seamă şi se facŭ supĕrătóre unde'şĭ găsescŭ elementulŭ lorŭ?.. Nu scimŭ ce ar' trebui să ţicemŭ despre acésta marilorŭ proprietarĭ, unde dómnele, prin óre care alte ocupaţiunĭ, şi ocupate numaĭ la lucsulŭ de dinafară, uită menagiulŭ şi curăţenia în interiorŭ, pentru care, fără îndoială, nu petrecŭ maĭ bine!.. Boiărulŭ Matheĭ, ca să se scuse dinaintea celorŭ ce ĭ ar' fi observatŭ, că s'ar cădea să trăiască maĭ ca ómeniĭ, elŭ le închidea gura, rĕspunţêndŭ: că n'are nicĭ uă dĕtorie către nimenĭ, şi trăesce precum îĭ place; baniĭ sĕĭ nu s'or sfârşi chiarŭ cândŭ ĭ ar' mânca cu lingura. Érŭ ceĭ geloşĭ pentru aurulŭ seŭ, îĭ observa une-orĭ cu rĕutate, ţicêndŭ aşa: că ceĭ

www.digibuc.ro

cumpliţĭ strângŭ, ca să se găsiască maĭ târdiŭ ce să risipéscă cheltuitoriĭ moştenitoriĭ!..

Casa boiărulŭĭ Matheĭ, avêndŭ duoĕ etage, construită de bârne, tencuită pe dinăuntru şi pe dinafară, ne înfăcişéză, spre curte, unŭ felŭ de privdorŭ, precum sûntŭ casele de la provincie. Vadra cu apă e aci pe uă laviţă afară, hamurile de la caĭ, alăturea, sûntŭ atârnate într'unŭ cuierŭ, saculŭ cu mălaiŭ, unŭ bolovanŭ de sare acolea, pentru vite şi pentru trebuinţa caseĭ, uă mescióră rotundă şi câte-va alte scule d'ale plugării sûntŭ cele d'âmtêĭ obiecte cari le vede urcându-se cine-va susŭ. Înlăuntru p'în case eraŭ aşternute scórţe pe pereţĭ şi pe paturĭ; în cămĕrile alăturate era cotlonulŭ pentru bucătărie, şi provisiunea caseĭ; în una din aceste sta butóele cu rachiŭ, din care Petra umplea carafele, cari de obiceiŭ stătea înşiruite pe mésă, ca la unŭ birtŭ nemţescŭ: sticlişóre maĭ marĭ şi maĭ micĭ, păchărele şi uă pêlnie eraŭ asemenea aşeḑéte acolea. În curte sta ólele înfipte pe gardŭ; câte-va hambare eraŭ vĕḑute, şi unŭ grajdŭ vechiŭ. Gunoiul ênsă de la vite, ce e dreptŭ, nu scimŭ de cândŭ datéză, de cîndŭ s'aŭ construitŭ aceste case, saŭ maĭ-dincoa? cŏcĭ nu făcea tocmaĭ uă figură care să mulţiăméscă vederea, dérŭ să trecemŭ înainte...

Prin urmare, boiărulŭ Matheĭ stătu puçinŭ ca să rĕsufle pe pătceanulŭ seŭ din privḑorŭ, cândŭ femeia sea aşeḑă mésa cea rotundă josŭ, pe care o încongiurară óspi seĭ Ungurenii. Se turnă aci mămăliga mare aburindă şi galbenă ca aurulŭ; aduseră nisce frigărĭ cu carne de capră friptă, şi începură a închina cu plosca, saŭ alt-felŭ ḑisŭ: *leica*, plină cu rachiŭ, dând-o din mână în mână fie-care conmeseanŭ.

www.digibuc.ro

Atuncĭ la pórtă se opri uă trăsurĕ cu duoĭ caĭ vineţĭ; era întrênsa unŭ călughĕrŭ şi cu unŭ june. Dupĕ portŭ se cunoscea că junele era unŭ seminaristŭ.

Îĭ vine érăşĭ óspĭ boiăruluĭ Matheĭ? pentru care elŭ se bucură, şi strigă din privdorŭ, la argaţiĭ seĭ, să deschidă porţile. Căruţa intră în curte, şi nuoiĭ óspĭ se urcară pe scară susŭ.

— Bine te găsescŭ sănĕtosŭ boiărŭ Matheĭ! ḑice celŭ ce ajunse în capulŭ scăreĭ.

— Bine aĭ venitŭ tată! rĕspunde celŭ care stătea pe patŭ, şi iute caută să'şĭ arunce anteriulŭ pe umere, ca să priiméscă pe ceĭ ce intraseră în privdorŭ. Poftiţĭ, tată! bine aţĭ venitŭ! Poftiţĭ aicĭ pe patŭ!... Dér dincotro, cu Domnulŭ! părinte?...

— De la Baia, rĕspunde preutulŭ.

— A! sûntŭ duoĕ Băĭ: una de ferŭ şi una de aramă? întrebă proprietarulŭ.

— Venimŭ de la Baia-de-aramă, adaogă celŭ de maĭ susŭ. Duseiŭ pe nepotu-meŭ să véḑă tîrgulŭ de la Polovracĭ, şi n'amŭ voitŭ să trecŭ pe la Ulmĭ, fără ca să viŭ să ve cercetezŭ de sănĕtate.

— Poftimŭ, tată! pré bine aĭ făcutŭ! îmĭ pare bine de totŭ!...

La venirea acestora se făcu unŭ-felŭ de mişcare în tótă casa. Ungureniĭ ce se ospĕtaŭ se redicară în susŭ. Unŭ bĕtrânŭ înaintă ca să sărute mâna preutuluĭ. Ceĭlalţĭ se rĕdicară şi şeḑură érăşĭ. Copiĭ, numaĭ în cămĕşĭ, şi încinşĭ peste miḑlocŭ cu brăcinare, se urcaseră pe pălimarĭ, rĕmânêndŭ cu gurile căscate, privindŭ la acestĭ óspĭ. Nisce femeĭ, stândŭ cu bărbia rezemată pe unŭ

www.digibuc.ro

degitŭ, eraŭ ca cum s'arŭ gôndi lungŭ, şi par'că ş'arŭ consuma, prin acésta, niscaĭ-va grijĭ. În curte, caiĭ scoteaŭ sunete de nichezare, pe cândŭ căruţele se aşeḑaŭ subt unŭ şopru, şi rîmătoriĭ se 'ncurcaŭ pîntre piciórele cailorŭ; éră puiĭ de găină fugeaŭ în tóte părţile, ca cum ar' sci că este semnŭ rĕŭ pentru dênşiĭ cândŭ se întêmplă de vine óspĭ la casa românuluĭ boiărŭ-de-neamŭ.

Ḑiserămŭ, că călughĕrulŭ era însoţitŭ de unŭ june care, dupĕ portul seŭ, îlŭ cunoscea orĭ cine că eşise din seminarŭ. Nisce îmbrăcăminţĭ lungĭ, şi pălărióra cea cenuşie, ce o avea junele pe capŭ, precum şi pĕrulŭ seŭ lăsatŭ pe spate în nisce plete lunguşóre, ca fetele, făcea a resălta dulcéţa fisionomieĭ seale, care se concerta cu căutătura ochilorŭ şi surîsulŭ ce se petrecea desŭ pe busele luĭ. Era prea june, că abia se însemnase, pe obrasulŭ seŭ albŭ, firicele subţirele ca pufulŭ, pĕrulŭ pe bărbia sea şi 'n mustăţĭ. Era fórte modestŭ; vorbia puçinŭ, şi numaĭ cândŭ îlŭ întreba cine-va. Vorbele séle nu eraŭ lipsite de óre-care logică, aceia ce făcea ca călughĕrulŭ Damaschin să ia tot-déuna interesŭ d'acestŭ copilŭ, şi a se făli de fapta sea, că îlŭ didese de mititelŭ să studie seminariulŭ, şi 'n urmă a'lŭ recomanda de nepotul seŭ. Acestŭ băiatŭ ênsă, fiiul unorŭ săracĭ sătenĭ, cum se credea elŭ, era unŭ orfanŭ: pe tată-seŭ şi pe mamă sea nu 'ĭ cunoscuse. Maĭ 'nainte d'a ajunge acestia la casa boiăruluĭ Matheĭ, convorbirea juneluĭ cu bĕtrânulŭ călughĕrŭ a fostŭ despre nefericirile ce i se întêmplase, şi inima luĭ fragetă ca a unuĭ frate, produsese adesea orĭ lacrime, prin vorbele seale, celuĭ care 'lascultase. Plângerile seale fuseseră simţite d'acestŭ tată

www.digibuc.ro

care 'l auția. — «O! bunul meŭ părinte! tată Damaschin! atâta 'mĭ remăsese pe pământŭ, care să mĕ mângâe, ca unŭ copilŭ săracŭ, uă soră; așia că ea era sora mea bună?... Ea era cu minte, ca și uă mamă, pe care tot-déuna amŭ prețuit-o ca mama mea. Eĭ bine la ea amŭ deschisŭ ochiĭ; ea m'a crescutŭ... Sêrmana mea soră! care era maĭ mare de anĭ și cu maĭ multă cunoscință de lume de câtŭ mine! Amŭ perdut'o, prin uă întêmplare nefericită: s'a bolnăvitŭ, și mórtea eĭ prematură, ah! mĕ costă fórte multŭ; nu o voiŭ maĭ vedea!..»

«— Da, fiiule, ea era sora ta; ea te a crescutŭ...» ḑise călughĕrul remânêndŭ pe gônduri.

— «Învĕțăturile eĭ cele bune, adăogă junele, îndemnurile la totŭ ce era folositorŭ pentru mine, bucuria mea da'ĭ ḑice tot-déuna: sora mea! buna mea soră! astă-ḑĭ numaĭ este, s'aŭ dusŭ tóte cu dênsa în mormêntŭ!... Acum te amŭ numaĭ pe tine, tată, care să mĕ sfătuescĭ, care să cugețĭ maturŭ la viitorulŭ meŭ, sûntŭ june, am nevoe de sprijinul teŭ, de mângâerile tale părintescĭ! eŭ te ascultŭ, și voința tea să fie ca și uă icóna la care mĕ închinŭ.» Pe cândŭ terminâ acestea junele Frătuțŭ, ast-felŭ era numitŭ seminaristulŭ aci ḑisŭ, (acestŭ nume fiindu-ĭ datŭ diu seminariul Rômniculuĭ, că elŭ era celŭ maĭ mititeluțŭ dintrĕ elevĭ, de și fórte vêrtuosŭ de braçiŭ, pre-câtŭ era de inteligințe) tocmaĭ ajunseseră la pórta caseĭ unde intrară; conversațiunea lorŭ dérŭ fu întreruptă. Lectorulŭ va înțelege că acestŭ călughĕrŭ servise astuĭ copilŭ de Mentorŭ. Junele Frătuțŭ, ca Thelemacŭ, n'arŭ fi eșitŭ uă iotă afară din consiliile care i le dedea bĕtrânulŭ Mentorulŭ seŭ; și tótă deosebirea, dintre

www.digibuc.ro

Thelemacŭ presinte şi celŭ din antichitate, era că elŭ nu căuta pe părintele seŭ, dérŭ căuta să găsiască uă inimă tînĕră pentru consolarea durerilorŭ seale din viaţă, în loculŭ uneĭ surorĭ, pe care elŭ o credea ast-felŭ, ce nu de multŭ o perduse, uă moşténcă, precum o să vedeţĭ.

Boiărul Matheĭ trecuse într'uă cameră alăturată. Petra venise dinaintea călughĕruluĭ, precum e obiceiulŭ d'a priimi pe unŭ omŭ bĕtrânŭ şi persónă clericalĕ. Ea i se închină respectosŭ, şi preutulŭ o bine cuvîntă. Junele stătu în picióre dinaintea Mentoruluĭ seŭ, vorbindŭ rarŭ şi cu uă căutătură sfiósă. Vorbele bĕtrânuluĭ era consiliĭ despre moralĕ şi pacienţa ce trebue să o avemŭ noĭ în viaţă. Boiărul Matheĭ eşi în privdorŭ chiămândŭ pe fiică-sea, să sărute mâna preutuluĭ. Atuncĭ se deschise uă uşă de la camera cea alăturată, şi apăru Elena, care înaintă cu unŭ pasŭ uşorŭ pênĕ dinaintea preutuluĭ. Ea aruncândŭ la drépta uă căutătură, vede pe Frătuţŭ care unŭ minutŭ fuse uimitŭ de presinţa fiiceĭ boiăruluĭ. Elena n'avea de-câtŭ cinci-spre-ḑece anĭ atuncĭ. Lipsită de orĭ-ce cochetărie, ea nu înfăçişa decâtŭ unŭ chipŭ fragetŭ, încântătorŭ şi uă fiinţă timidă de la ţéră. Junele Frătuţŭ nu cuteza, dinaintea luĭ Damaschin, a privi pré multŭ astă fiinţă, care, de cum a zărit-o, ideile seale luară unŭ altŭ şirŭ. Călughĕrulŭ a înţelesŭ pe june de la cea d'ântêĭ privire, ca ce simte inima luĭ. Petra se depărtase, ca să véḑă déca lipsesce ce-va celorŭ cari se ospĕtaŭ la mésă în miḑlocul privdoruluĭ. Boiărul Matheĭ recomandă pe Elena, pe care pênĕ şi Ungurenii ceĭ de la mésă, nu se putură opri d'a nu o privi ca uă

www.digibuc.ro

minune de frumusețe. Ea veni pênĕ la preutŭ cu ochiĭ plecațĭ în josŭ, și se depărtă totŭ în acéstă stare.

Pentru ca să facemŭ portretulŭ Eleneĭ, cată maĭ întêiŭ să observămŭ portulŭ eĭ. Era învestită cu uă cămeșă lungă de cânipă albă ca néua, și cu câte-va cusĕturĭ altițe pe umere și pe la marginile mânecilorŭ. Miḑlocul eĭ era încinsŭ cu unŭ cordonŭ de pele, pe care eraŭ lucrate florĭ din mărgele și cu mătăsurĭ, cumpĕratŭ din tîrgulŭ de la Cărbunescĭ. Unŭ vâlnicŭ-zăvelcă vărgățică, nouĕ curată, de culóre roșie și cafenie, o înfășura cu multă modestie. Capul eĭ blondŭ, și bine proporționatŭ, era ornatŭ cu unŭ pĕrŭ auriŭ, ce se înoda d'asupra creștetuluĭ seŭ, și d'acolo nisce codițe, frumosŭ împletite, se lăsa pe d'asupra têmplelorŭ, ce se lega la spate cu pandlice roșiĭ. Piciórele eĭ nude, spălate, albe multŭ gentile, cu nisce pantofiorĭ groșĭ de cavafŭ, ar' fi aṭîṭatŭ gelosie celeĭ maĭ cochete dame, pentru graṭiósa lorŭ formă. Așt-felŭ apăru ea dinaintea preutuluĭ și juneluĭ învĕṭăṭelŭ, plecândŭ nisce ochĭ căpruĭ românescĭ fórte frumoșĭ, și unŭ obrazŭ, puçinŭ prelungŭ, pe mâna aceluia, care o priimi rostindŭ uă bine-cuvîntare. Érŭ Transilvăneniĭ, cari o privirĕ, o asemănară cu acea Iliana-consânṭiana, cu pĕrulŭ eĭ ca aurulŭ, și cu căutătura ca verdéṭa câmpuluĭ... Petra cată să ne închipuimŭ că era cam tot asemenĭ învestită.

Dérŭ preutulŭ vorbi maĭ pe urmă juneluĭ seminaristŭ, pe cândŭ eĭ remăseseră singurĭ:

— Cată, fĕtul meŭ, să te preuṭescĭ, că veĭ avea și ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ asupră-ṭĭ, și cariera ta va fi făcută în viitorŭ.

www.digibuc.ro

— Dérŭ acésta nu se póte pênĕ ce nu mĕ voiŭ însura? adăogă seminaristulŭ.

— Negreşitŭ, aşa ḑiseiŭ şi eŭ, să mi te căsătorescĭ, şi 'n urmă să te preuţescĭ, asta va fi celŭ maĭ bunŭ lucru pentru tine, fĕtul meŭ...

Orĭ cine vede în junele prosinte unŭ flăcăŭ de însuratŭ. Să vĕ ţineţĭ acum! că femeile şi babele, sciindŭ unde-va vre uă fétă de măritatŭ, alérgă ca să facă împeţitulŭ, să aducă vorbă de la cutare şi cutare flăcăŭ şi fétă mare; părinţilorŭ şi cuscrilorŭ să le pórte vorbe bune şi plăcute, făcêndŭ uă mulţime de laude şi d'uă-parte şi de alta; cum şi de ceĭ flăcăĭ, totŭ asemenĭ să se'ntindĕ vorba cu mumele şi laudele despre eĭ peste şépte sate, şi pênĕ la marginile ţereĭ!.. La acésta părintele Damaschin era détorŭ a se gôndi, ca unulŭ ce era ca unŭ tată acestuĭ june, şi de la prima ocasiune îşĭ şi oprise cugetarea pe uă partidă bună. I se păru că fiica proprietaruluĭ era pré potrivită cu junele Frătuţu.

Înscurtŭ, se aşternu mésa pe patulŭ din privdorŭ, la care luă parte şi boiărulŭ alăturĭ cu óspi seĭ. Petra le aducea bucatele şi le turna vinŭ. Damaschin cătă ocasiune, către finele meseĭ, să vorbéscă boiăruluĭ despre scopulŭ seŭ. Frătuţu, între acestea, se depărtase de la mésă, lăsândŭ pe ceĭ bĕtrânĭ singurĭ. Elena eşise cu uă cusătură în mână, şi şedu de ceelaltă parte a privdoruluĭ. Ea cosea cu arniciu şi cu firŭ altiţe pentru cămeşĭ: una din cele d'ântêĭ ocupaţiunĭ feteloru la ţéră. Pe cândŭ junele se apropie de dênsa, ea lăsă ochiĭ în josŭ. La întrebările ce elŭ iĭ făcu, obrasiĭ eĭ luară colórea roseloru. Elŭ creḑu că convine maĭ bine a o numi

www.digibuc.ro

unŭ angelŭ, şi d'aceia se esprimă în chipulŭ următorŭ: «ângerule! dumnéta lucrezĭ aşa de frumosŭ? la ce se va pune acéstă cusătură cu atâtea florĭ?..» Fiica, spre respunsŭ, rĕdică ochiĭ către elŭ, şi atuncĭ Frătuţu rĕmase uimitŭ de frumuseţea ce o vĕdu. Junele ar' fi căḑutŭ la piciórele eĭ d'a o adora ca pe uă fiinţă cerésc̆ă. Puçinele vorbe ce elŭ o maĭ întrebă, îlŭ încredinţă despre delicateţea şi simţiciunea eĭ, cum ea îĭ rĕspunse cu unŭ viersŭ pré dulce şi cu spiritŭ. Elŭ recunoscu, în acéstă copilă, pe aceia ce o dorise inima sea, şi i se presintă fiinţa visurilorŭ séle de maĭ de multŭ, pe care i o descrisese imaginaţiunea sea înfocată, că era acelŭ angelŭ ce aprinsese scînteia divină în sufletulŭ seŭ de studentŭ, care'lŭ conduse pe căile virtuteĭ. Din acelŭ minutŭ arŭ fi doritŭ ca să aibă sórtea luĭ Iacob, cândŭ intrase în casa luĭ Laban şi fusese atâţĭ anĭ sub ascultarea sea. Elŭ nu s'arŭ maĭ fi dusŭ de aci, ar' fi preferitŭ să fie servulŭ boiăruluĭ acesta, să adóre din tótă inima acestŭ angelŭ care i a subjugatŭ fiinţa Elŭ ênsă s'a depărtatŭ fără a maĭ fi stăpânŭ pe inima luĭ.

Petra din uă căutătură a ochilorŭ, a înţelesŭ bine aplecarea seminaristuluĭ pentru fiica sea. Dintr'acésta îĭ veni ideea să vorbéscă bărbatuluĭ eĭ. Şi cândŭ Damaschin stătea singurŭ pe patulŭ privdoruluĭ petrecêndŭ pe degite bóbele metaniilorŭ, Petra veni îngrab dupe boiărulŭ Thoma în camera alăturată. Veţĭ sci că Petra nu era mamă adeverată a Eleneĭ. Thoma rĕmàindŭ vĕduvŭ de femeia sea d'âtêĭ, s'a fostŭ re'nsuratŭ. Petra dérŭ ar' fi doritŭ să se găsiască unŭ june, să mărite féta, să se reguleze câtŭ maĭ curêndŭ partea ficeĭ de avere,

www.digibuc.ro

şi apoĭ să se asigure şi dênsa, pentru care nu lipsia, cândŭ îĭ vinea bine, d'a arunca vre uă vorbă către bărbatulŭ eĭ.

— Veḑĭ, ḑicea dênsa, Elena este mare, eŭ nu potŭ să priveghezŭ orĭ ce pasŭ alŭ eĭ, şi nu scimŭ ce s'arŭ putea întêmpla... Bine ar' fi dĕrŭ să căsătorimŭ copila, să fiĭ apoĭ şi domniata şi eŭ în linişte.

Damaschin într'acestea, veḑêndŭ pe boiărulŭ camŭ preocupatŭ, îĭ arĕtă dorinţa că are şi elŭ ce-va să'ĭ vorbéscă. Prin consecuenţă aci şi Petra şi Damaschin vorbi luĭ Thoma totŭ despre acea materie. Elŭ se sili a spune boiăruluĭ, făcêndŭ multe laude juneluĭ învĕţăţelŭ, că elŭ se va preuţi, şi fiica sea va fi înadeverŭ fericită, măritând-o dupĕ acestŭ tînĕrŭ modestŭ şi virtuosŭ. Thoma rĕspunde călughĕruluĭ, dupe ce'l ascultă îndestul: — Fiind-că am stare îndeajunsŭ, n'aşĭ voi să'mĭ măritŭ féta dupe unŭ săracŭ. Cugetă şi D-ta bine, şi'mĭ veĭ da dreptate! Cŏcĭ mi se găsesce să daŭ fiiceĭ mele şi banĭ şi moşie, tot-d'auna o potŭ mărita celŭ puçinŭ dupe unŭ subprefectŭ!.. Nu'mĭ convine dĕrŭ să o daŭ dupe acestŭ tînĕrŭ, care n'are altŭ nume şi nu ş'a adunatŭ uă altă avere de cătŭ ce a potut învĕţa la seminarŭ. Se va preuţi de sigurŭ; epatrachirulŭ seŭ are unŭ venitŭ pré puçinŭ, puçinŭ de totŭ!.. — Dĕrŭ nu va muri nicĭ-uă dată de fóme? adăogă bĕtrânulŭ călugherŭ; elŭ are uă meserie care e sciinţa sea, şi meseria preţuesce cătŭ uă moşie... Ḑicŭ că ar' fi bine să daĭ pe Elena dupĕ acestŭ nepotŭ alŭ meŭ. Ce potriviţĭ ar' fi amênduoĭ; şi unulŭ şi altulŭ suntŭ tineriĭ!..

Boiărulŭ Thoma rĕmase puçin pe gôndurĭ, şi dupĕ

www.digibuc.ro

câte-va momente ḑice încetŭ în sine: «Nepóta-mea de la Târgu-Jiiuluĭ vrea ca negreşitŭ fiie-mea să se mărite să ia unŭ fiiŭ de proprietarŭ mare; nu trebue noĭ să mergemŭ înapoĭ ca raciĭ, cândŭ vedemŭ că tóte mergŭ înainte. Omulŭ trebue să caute susŭ la maĭ mare, de! aşa este lumea!..»

Petra sta d'uă-parte, să audă ce rĕspunde bărbatulŭ eĭ la propunerea făcută de călughĕrŭ. Ungurenii închinară érăşĭ ţinêndŭ uă ploscă în mâinile lorŭ. Femeile din satŭ veniseră în grupe, unele eraŭ pe la pórtă, altele se urcaseră pe scară. Copii, alergêndŭ unul dupe altulŭ, se opriaŭ jucându-se cu viţeiĭ şi cu caprele, în curte, pe lêngă mamele lorŭ. Elena se retrăsese într'uă cameră cu cusĕtura sea în mâinĭ. Boiărulŭ promitea d'uă-parte, că va însoţi pe Ungurenĭ, să facă vênătóre de urşĭ. Câţĭ-va vênătorĭ şi veniseră cu câiniĭ lorŭ, să urmeze pe proprietarŭ. Ca prin minune, tóte pregătirile se făcuseră împregiurulŭ caseĭ boiăruluĭ, şi toţĭ eraŭ coprinşĭ de voie bună, toţĭ avéŭ bucurie pre feţele lorŭ. Se păru unŭ ce estraordinarŭ, s'ar fi ḑisŭ că aci diavolulŭ ajută şi'ĭ place să se facă tóte numaĭ unde e nepotrivire. Veţĭ înţelege, totulŭ merse în favorulŭ celuĭ care fusese recomandatŭ de către vecinĭ şi de rubedeniile séle...

Dérŭ nicĭ unulŭ nu băgase de seamă, că, sub figura unuĭ unchiaşŭ, care sta maĭ de-uă-parte într'unŭ unghieţŭ singurŭ, par' că ar' fi fostŭ împeliţatŭ şi însemnatŭ: cu nisce urechĭ ţuguiate în susŭ şi pré marĭ, cu unŭ ochiŭ verde în capŭ şi altul căpruiŭ, cu nisce nărĭ umflate, unŭ nasŭ cocârjatŭ şi roşu, precum e la be-

www.digibuc.ro

ţivĭ, cu busele subţiretică, cu unŭ obrazŭ macru şi sbârcitŭ, ca la unele cochete bĕtrâne, cari vorŭ să se facă tinere, acoperindŭ nisce dinţĭ ca de calŭ, ascunḑêndŭ unŭ rîsŭ satanicŭ pe sub busele viclene, era acelŭ diavolŭ care cu vre uă duoe ḑile maĭ 'nainte vorbise dinaintea zidurilorŭ învechite şi ruinate de la Bengescĭ cu feciorulŭ de boiărŭ care'şĭ risipise averea cu plăcerile din străinătate... Uniĭ îlŭ numescŭ : spiritul secululuĭ!.. Nu găsimŭ ênsă espresiunĭ d'a colora îndestulŭ schimonositura luĭ : precum este a spirituluĭ corumpţiuneĭ, egoismuluĭ, lucsuluĭ, jocurilorŭ, beţieĭ, miserii şi pĕcatelorŭ de totŭ felulŭ, care maĭ la urmă veni să se însênuiască şi să corumpă, prin înrîuririĭ, pe inocenţiĭ sătenĭ, şi eĭ credulĭ, ca şi ceĭ de la orase unde aprópe nu scăpă nimicŭ necorumptŭ, cu modele şi cu fiécurile ḑileĭ... ar' fi ḑisŭ cine-va că tóte acestea se unescŭ în fisionomia cea pocită, fie elŭ măcar deghizatŭ, travestitŭ într'acésta, a aceluĭ individŭ care se găsia ascunsŭ d'uă parte, totŭd'auna cu cutia pe tripedŭ lêngă elŭ. Elŭ se spărgea aicĭ de rîsŭ, bucurându-se în ascunsŭ ca de unŭ triumfŭ alŭ sĕŭ. Femeile cele necorumpte şi tarĭ în credinţă şi datine bĕtrânescĭ, îlŭ înţeleseră şi'şĭ făcurăântêĭ cruce...

Numaĭ Frătuţu şi Damaschin eraŭ mêhniţĭ, că boiărulŭ respinsese propunerea ce'ĭ o făcuse. Totul pentru dênşiĭ rĕmăsese într'uă amorţială şi nedomirire. Frătuţu par' că fuse lovitŭ de trăsnetŭ.

Bĕtrânulŭ călughĕrŭ termină vorbindŭ, ţiindŭ pe june cu uă mână, ĕră cu ceelaltă arĕtândŭ în susŭ :

— Fiiule! să aibĭ tot-d'auna virtute, să creḑĭ în puterea Tatăluĭ-cerescŭ, să lucri din tóte puterile tale în

www.digibuc.ro

a face bine, şi fiĭ încredinţatŭ că veĭ dobêndi ceea ce doresc! .. Frătuţu, unŭ minutŭ retrasŭ de-dinaintea mulţimeĭ ómenilorŭ, îngenuche dinaintea bĕtrânnluĭ, spre al bine-cuvênta. Eşindŭ érăşĭ în privdorŭ, nu se putu stăpâni cu ochiĭ seĭ să nu caute spre camera unde era Elena, ş'a ḑisŭ în inima sea: «numaĭ mórtea mĕ va despărţi de dênsa!..»

Bĕtrânul preutŭ, cu uă mână rĕdicându-lŭ în susŭ, de unde fusese junele îngenuchiatŭ, adăogă făcêndŭ semnul cruceĭ:

— «Bine cuvîntată este mărirea luĭ Dumneḑeŭ! bine cuvîntaţĭ să fiţĭ voĭ tinerilorŭ!..»

În acelŭ timpŭ se ḑice că s'auḑitŭ uă detunare depărtată mugindŭ ca férele selbatece prin văĭ şi urlându ca cascadele în munţĭ, şi dintr'asta veni uă vijelie care se coborî de la nuoriĭ din vêrful luĭ Parengŭ. Nuoriĭ, plóié şi vêntŭ se amestecară, şi trăsnetul căḑu în apropiere pe unŭ copaciŭ.

— Făceţi-vĕ cruce, suratelorŭ! că ia, auḑiţĭ, tună din cerŭ!.. ḑiseră femeile una către alta. Batĕ-l-sântatĕmâie se luptă cu Ângerul!.. Faceţi-vĕ cruce! Aşa e tot d'auna când ploă şi trăsnesce cu sóre!.. ḑiseră într'una femeile.

Vijelia care se ivise d'uădată într'unŭ timpŭ seninŭ, nu ţinu multŭ, şi dupĕ ce stropi puţinŭ ploia eşi érăşĭ sórele cu maĭ multă ferbinţélă.

— Plecămŭ acum, fiiule, că sórele e trecutŭ de amiaḑĭ şi vijelia s'a potolitŭ.

— Bine dér' tată! rĕspunse Frătuţu cu capul plecatŭ în josŭ.

www.digibuc.ro

Elena, Elena, într'acestea, a putută înţelege emoţiunea juneluĭ, şi a cunósce suferinţa sea, ea, care privise prin una din ferestre, ce-felŭ elŭ se rugase şi cum ascultă de povĕţuirile bĕtrânuluĭ preutŭ.

III.

GRĂDINITIA DE PESTE PODU LA TIRGU-JIULUI.

Pênĕ a nu veni la grădina publică, precum o să vedeţĭ maĭ josŭ, Safta avusese uă lungă convorbire cu proprietarulŭ Matheĭ, care tocmaĭ sosise de afară. Cam astfelŭ fu vorbele ce ea i le adresase : — Vara nóstră cea mare a muritŭ la Cloşanĭ. Veĭ merge să cercetezĭ despre dênsa, şi déca ne-a rĕmasŭ ce-va avere. Dumnéta, ca rudenie, şi omŭ cu miḑlóce, te calcă détoria să mergĭ acolo... Afară d'acésta, vere, ce maĭ cauţĭ încoa şi încolo, maĭ omŭ bunŭ, bărbatŭ cu posiţie în societate, şi care a fostŭ mereŭ în serviciulŭ statuluĭ, cu parale, şi cu characterŭ, nicĭ că maĭ găsescĭ altulŭ ca Costică... Nu mĕ înşelŭ, uite, câtŭ de puçinŭ. Cu bună sémă amŭ să'ĭ vorbescŭ, şi sûntŭ sigură că elŭ va priimi... Să'mĭ spuĭ numaĭ ce estĭ hotărîtŭ să daĭ feteĭ?

— Dérŭ amŭ socotitŭ că vreĭ să'mĭ vorbescĭ de Iacovache N... De elŭ mi se totŭ spune că este bunŭ!.. Eŭ, de la ţéră, de! ce sciŭ să alegŭ pe ceĭ din oraşŭ? Amŭ creḑutŭ că şi dumnéta vreĭ să'mĭ vorbescĭ despre elŭ. Maĭ deună-ḑĭ uniĭ îmĭ împuiară urechile cu atâtea laude!.. ḑice boiărul Matheĭ.

www.digibuc.ro

— Ferească Dumneḑeŭ! nicĭ de-cum n'am voitŭ să'ţĭ vorbescŭ de elŭ, rĕspunde Safta roşindu-se la faţă pênĕ la urechĭ, nicĭ că'mĭ-a trecutŭ prin minte de una ca asta!.. érŭ câtŭ despre Costică... te asigurŭ!..

— Dér a fost însuratŭ? întrebă boiărulŭ, de ce ş'a lăsatŭ socia sea d'âintéĭ?

— Eŭ nu sciŭ să'ţĭ spunŭ, nu cunoscŭ... ḑise femeia cu óre care fineţe.

— Dumnévóstră femeile care le sciţĭ tóte, cum să nu sciĭ şi să mĕ domirescĭ atâta lucru?.. adăogă boiărul. Mie, veḑĭ, mi s'a propusŭ prin cine-va de Iacovache N... Ênsă şi despre elŭ amŭ uă bănuială că ş'a mâncatŭ averea părintéscă...

De câte orĭ auḑia Safta de acestŭ nume, era în óre care emoţiune.

— Precum îţĭ spunŭ eŭ, adăogă Safta cu maĭ mare interesŭ, alegerea ce veĭ face să fie Costică... e pré bunŭ!

— Nu sciŭ, că şi despre unul şi despre altul, cu tótă lauda ce mi o făcu nisce vecinĭ de Iacovache... totŭ amŭ auḑitŭ nisce lucrurĭ rele... unul ş'a lăsatŭ nevasta!.. altul a tocatŭ averea părintéscă!.. Poftim! alege acum déca poţĭ?.. O să lămurimŭ noĭ lucrurile maĭ târḑiŭ... Destul că tinerĭĭ din ḑiua-de-astăḑĭ!.. Ce purtărĭ sûntŭ acestea? ce fapte veḑĭ orĭ încotro te uiţĭ la eĭ? Scie numaĭ să risipéscă averĭ adunate de alţiĭ, şi să lase pe urmă-le fapte nu pré frumóse!..

— Safta aci se cam înţepă.

— De, neică! n'o să îndreptămŭ noĭ lumea! Ce o să facĭ? aşa sûntŭ tinerĭĭ!..

www.digibuc.ro

— Ba celŭ puçinŭ îmĭ voiŭ deschide ochiĭ dupĕ cine să 'mĭ daŭ féta şi cuĭ să încredinţezŭ averea mea... Totŭ îmĭ spunŭ despre Progresŭ, arţă-lŭ focu de progresŭ în care suntemŭ noĭ, că eŭ vĕţŭ pretutindenea numaĭ mişelie! .

— N'aĭ să'ţĭ măriţĭ féta? ţi-mĭ? întrébă cam pripită Safta.

— Voiŭ da-o negreşitŭ, dérŭ celŭ puçinŭ dupĕ unŭ omŭ cum se cade...

— Dumneţeŭ scie, neică! veţĭ fapta asta este ca uă lotărie: orĭ câştigĭ, orĭ perdĭ?...

— Vomŭ vedea, o să lămurimŭ noĭ maĭ târţiŭ lucrurile!... adăogă boiărulŭ celŭ ce scia a vorbi românesce, şi cândŭ vorbia se ţinea cu mâinile de amênduoĕ şoldurile de chimirŭ.

Se scie că Safta era vĕduvă şi bărbatulŭ eĭ fusese advocatŭ. Câtŭ despre calităţile eĭ, Tîrgu-Jiiuluĭ, unŭ oraşŭ de munte fórte romanticŭ, cu femeĭ de spiritŭ şi cu multe frumuseţĭ cari se găsescŭ acolo, o admirase pentru tonulŭ şi aerulŭ care şi'lŭ detea, şi chipulŭ precum îşĭ susţinea vorbele tot-d'a-una. Matheĭ, dinaintea verişóreĭ luĭ, se credea uă nulitate, şi maĭ de multe orĭ, în conversaţiunea ce o avusese cu dênsa, elŭ era celŭ care cedează, cum am ţice, care trebue să tacă. Dómna Safta avea tot-d'auna dreptate.

— Dér pênĕ cândŭ o să staĭ D-ta în oraşŭ, vere? întrebă Safta pe Matheĭ.

— Póte pênĕ mâine dupé amiaţĭ; dupe ce se va sfêrşi tirulŭ plecŭ.

www.digibuc.ro

— Pênĕ séra poţĭ să ajungĭ acasă, déca plecĭ aşa târdiŭ ?

— Cu caiĭ meĭ la brişculiţă, mergŭ iute. Amŭ plecatŭ adĭ de la moşie pe la tóca-popilorŭ, şi amŭ sositŭ îndestulŭ de bine la Tîrgu-Jiiuluĭ.

— De ce n'aĭ adusŭ şi pe verişóra Petra cu D-ta ? întrebă Safta cu aerulŭ eĭ fămilierŭ.

— Dérŭ cine să rĕmâie să véḑă de casă?.. Amŭ şi pe Elena!.. Nu putemŭ lipsi toţĭ d'acasă . Dérŭ sciĭ una, déca trebue să mergŭ în ḑilele astea la Mehedinţĭ, să cautŭ de vre-uă moştenire rĕmasă de la verişóra nóstră, în Plaiulŭ-Cloşaniĭ, vreĭ să mergĭ cu noĭ către Baia-de-aramă? Ne vomŭ abate şi pe la Tismana care e aci aprópe ; voiŭ lua şi pe fiică-mea, déca mergĭ D-ta.

— Cu Elena mergŭ!.. déca nu ieĭ şi pe verişóra Petra?

— Ţi-amŭ spusŭ, surată, că nu putemŭ să ne lăsămŭ casa pe mâna slugilorŭ, că e vaĭ de casă apoĭ!... Heĭ!... dérŭ acum te vĕḑŭ aşia gătită ? încotro vreĭ să mergĭ? întrebă boiărulŭ Matheĭ pe vara-sea.

— Să mergemŭ puçintelŭ peste rîŭ, că acolo sûntŭ adunaţĭ maĭ mulţĭ boiărĭ şi cocóne. Viĭ şi D-ta?

Lectorulŭ va sci că Tîrgu-Jiiuluĭ nu este lipsitŭ de ceea ce putemŭ numi frumosŭ şi amusantŭ, ca oraşŭ din cele maĭ plăcute în timpulŭ vereĭ, situatŭ cum e în pólele munţilorŭ, pe marginea rîuluĭ Jiiuluĭ. Cursul acestuĭ rîŭ e fórte pitorescŭ, formândŭ în tóte părţile insulete încongiurate cu aninĭ, şi lăsândŭ nisce poeniţe verḑinte printre cotiturile care le face capriçiosulŭ seŭ cursŭ. Elŭ are în-câtŭ-va aspectulŭ Ialomiţeĭ care curge pe pólele Tîrgoviscеĭ. Precum la vechea capitalĕ a do-

www.digibuc.ro

mnitorilorŭ Românieĭ, populaţia vine séra să rĕsufle aerulŭ curatŭ, în marginea acestuĭ rîŭ care ţermurescе grădina publică, trece peste unŭ podŭ formatŭ din grinḑĭ de stejarŭ, şi dincolo de apă se găsescŭ nisce cârcimióre, cari şi acestea formézĕ uă varietate în planulŭ peisagiuluĭ; este asemenea şi 'n marginea Jiiuluĭ, acelaşĭ aspectŭ, şi se vede aceléşĭ lucrurĭ. Acolo peste podŭ se află uă grădină improvisată cu câte-va arcade din florĭ de ḑiorele, cu unŭ numerŭ de lampe aşeḑate pe stâlpĭ icĭ şi colea, câţĭ-va copăceĭ oleandri, şi maĭ multe mese şi lăviţi; lumea cea alésă se opresce să se repause trecêndŭ p'aci, d'a lua care uă cafea, care bere s.c.l. Prin imitaţiune, ca să fie şi pe la provincie ceea ce se face în Bucurescĭ, îĭ deteră, asteĭ grădiniţe, numele care îlŭ pórtă una din grădinile de frunte de birturĭ nemţescĭ de care e plină capitala. Serile se frecuentă multŭ acestŭ locŭ, grădina este plină. Mesele suntŭ încongiurate de bărbaţĭ şi femeĭ avêndŭ dinainte-le eescĭ, saŭ pachare; şi une-orĭ câte unŭ tacâmŭ de lăutarĭ, orĭ harfuiste, distrézĕ persónele aicĭ adunate. În amurgŭ se vĕdŭ viindŭ câte duoĭ, duoĭ, grupele către grădiniţa susŭ-ḑisă.

Uă grupă de duoe persóne, cari, prin originalitatea portuluĭ, făcea unŭ curiosŭ contrastŭ, saŭ ar' fi ḑisŭ cine-va că unulŭ din eĭ e costumatŭ de a merge la unŭ balŭ mascatŭ, era aceĭ cari s'aŭ vĕḑutŭ trecêndŭ peste podŭ, unŭ bărbatŭ şi uă femeie: bărbatul pênĕ la originalitate îmbrăcatŭ ţĕrănesce, femeia pênĕ la essantricitate costumată, pudrată şi gătită dupĕ cea din urmă modă. Acésta n'arŭ fi făcutŭ uă mare impresiune celorŭ

www.digibuc.ro

cari ĭ ar' fi întêlnitŭ trecêndŭ spre podŭ, pe sub aniniĭ seculariĭ postaţiĭ din locŭ în locŭ, cŏcĭ şi altă-dată s'au vĕ-ţlutŭ persónele acestea. Bărbatul şi femeia ajunseseră în căpĕtêiul poduluĭ, cândŭ uă voce după urmă se auţi în-trebândŭ :

— Aĭ venit, nene Matheĭ, pentru ca să te afli mâine la tirŭ ? . .

— Da, mâine e 27 Iulie, rĕspunde bărbatulŭ ce în-soţia dómna, este ţiua pentru dare la semnŭ.

— Ne pare bine, nene Matheĭ, adăogă vocea celuĭ care se perdu intrândŭ pe pórta gradineĭ publice, din-cóce de podŭ, la drépta.

Ajungêndŭ aceste persóne la grădiniţa de peste podŭ, fură salutate de competrecĕtoriĭ d'acolo, şi, îndată ce ele luară scaune să şédĕ, se începu felŭ-de-felŭ de discu-ţiunĭ. Acéstă séră par' că era destinată pentru nisce desbateri de óre-care importanţă.

Pe-cândŭ bărbaţiĭ formaseră unŭ cercŭ pe lêngă boiă-rulŭ Matheĭ, discutândŭ despre vênătórile din munte şi afacerea tiruluĭ pentru a duoa-ţi, femeile discutaŭ singure, la uă-parte, împregiurul uneĭ alte mese, prin ce chipŭ arŭ putea să desbare pe bărbaţiĭ dumnélorŭ d'a maĭ veni serile şi d'a rĕmânea une-orĭ nóptea pênĕ târţiŭ la cârciuma acésta de peste podŭ. Dênsele formase unŭ co-mitetŭ, al-căruia preşedinte : D-na M... ţinu discursŭ în limba francesă, ca să nu o înţelégă servitoriĭ birtuluĭ, la care tóte celelalte ascultaŭ cu atenţiune şi aplau-dară. Dómna M... termină, arĕtândŭ că D. P... locŭ-ţiitorul de primarŭ al urbeĭ, a promisŭ că va aloca, în budgetulŭ anuluĭ viitorŭ, uă sumă óre-care, de a repara

www.digibuc.ro

grădina publică, care era atuncĭ ca şi părăsită, dupĕ cum ajunsese de ruinată; şi dómnele, se înţelege, nemaĭ voindŭ nicĭ-una sĕ vinĕ la grădiniţa de peste podŭ, étă că bărbaţiĭ D-lorŭ vorŭ fi nevoiţĭ să mérgă cu dênscle numaĭ în grădina publică, care se va repara şi îmbunătăţi. Replică uă altă dómnă: tot aşia să facemŭ şi cu joculŭ cărţilorŭ, cu care se petrece nopţĭ întregĭ în ruină, pe care îlŭ vomŭ suplini prin niscai-va ocupaţiunĭ serióse şi tot-uădată plăcute, adică: cu lectura şi ocupaţiunĭ literariĭ, despre instrucţiunea poporuluĭ şi a fetelorŭ sêrmane, conversândŭ şi discutândŭ despre economie şi d'a le fericireĭ domestice... Acésta din urmă fu urmată de uă altă dómnă, care adăogă vorbindŭ pe românesce: aşia vomŭ face şi cu stêrpirea lucsuluĭ, care nu ne aduce nicĭ unŭ bine, ba ne ruinează şi ne sărăcesce familiile!!...

Dómna Safta, auḑindŭ despre lucsŭ, se retrase maĭ la uă-parte. Ea din întêmplare vede pe Costică... Îlŭ chiamă.

Boiăriĭ de altă-parte făceaŭ chefŭ, auḑindu-se din când-în-cândŭ nisce hohote de rîsŭ, ascultândŭ la boiărul Matheĭ, care avea darulŭ d'a spune şi câte uă glumă, pe lângă istoriile séle de vênătóre ce le făcea pe Lotru şi pe Latoriţă.

Safta într'acestea găsi numaĭ bine timpŭ d'a vorbi luĭ Costică:

— Cată să'mĭ fiĭ recunoscĕtorŭ, domnule Costică... că voescŭ să'ţĭ facŭ unŭ bine, unŭ bine pré mare, ḑise tînĕra femeie suriḑêndŭ acestuĭ bărbatŭ.

Acesta era de unŭ caracterŭ flegmaticŭ; nu se impresiona lesne de orĭ ce, nu rîdea tot-d'auna, era scurtŭ

www.digibuc.ro

la vorbă, ş'orĭ ce nuvelă ar' fi auḑitŭ despre dênsul şi despre amicii seĭ nu' lŭ mişca lesne.

— Cam ce? întrebă elŭ pe Safta.

— Ţi am găsitŭ uă partidă bună de însurătóre, respunde femeia, te veĭ face unŭ omŭ fericitŭ...

— Să mĕ însorŭ eŭ?... replica Costică...

— Aşia, să te însorĭ, adăogă Safta.

— Dér cum?... Nicĭ nu m'am gônditŭ la asta. Ce felŭ a venitŭ acéstă ocasiune?... Se vede că e vre-uă urîtă; va fi póte vre-uă bĕtrână!...

— Nicĭ-de-cum. Voiŭ să ḑicŭ, că 'ţĭ amŭ găsitŭ uă fétă bună şi fórte tênĕră, nu sciŭ déca va fi avêndŭ cincĭ-spre-ḑece anĭ.

— Eŭ? omŭ aprópe de cincĭ-ḑecĭ de anĭ, să iaŭ uă copilă numaĭ de cincĭ spre-ḑece? observă Costică...

— Nu veḑĭ că aşia se mărită acum fetele? Părinţiĭ ca să scape maĭ curêndŭ de ele!!... adăogă Safta surîḑêndŭ cândŭ vĕḑu şi pe Costică că rîse.

— Se vede că aşia place Draculuĭ?, rĕspunse Costică glumindŭ şi rîḑêndŭ, fără ênsĕ a bâga de sémă că cine-va era pe la spate, care s'apropiase să 'ĭ auḑă; vre unŭ spionŭ negreşitŭ, avêndŭ fisionomia care să semene cu diavolulŭ. Dérŭ ia spune-mĭ, ce v'a făcutŭ ca să te gôndescĭ la mine?

— Ca să 'mĭ rĕmâĭ recunoscătorŭ, rĕspunse femeia érăşĭ surîḑêndŭ, dupe cum îĭ era obiceiulŭ.

— Vĕ mulţiămescŭ pré multŭ, dérŭ cine e?.. Se póte să 'mĭ o spuĭ? Numele eĭ măcarŭ?...

— Vino maĭ aprópe şi ascultă: Veḑĭ colo pe boiă-

www.digibuc.ro

rulŭ Matheĭ? Elŭ are uă fetişóră ca uă ţiniţă... vrea să o mărite!...

— Ce spunĭ? fóta boiăruluĭ Matheĭ?... Heĭ! dómnă! dérŭ la boiărul Matheĭ a pusŭ Iacovache N... tóte rubedeniile şi toţĭ cunoscuţiĭ, să'ĭ vorbéscă ca să i o dea luĭ. Dumnéta te-aĭ desceptatŭ fórte târdiŭ!.. Eŭ, dreptŭ, recunoscŭ că v'aţĭ interesatŭ pentru mine, şi vĕ mulţiămescŭ!

— Ce spuĭ? ţise Safta ascunţêndŭ d'uă-cam-dată impresiunea ce'ĭ făcu auţindŭ că tóţe rubedeniile luĭ Iacovache N. aŭ-fostŭ alergatŭ pentru elŭ la boiărulŭ Matheĭ. Şi de unde o sciĭ dumnéta asta?.. Te înşelĭ! adăogă Safta.

— Cam nu prea mĕ înşelŭ cândŭ vorbescŭ câte-ceva, rĕspunde Costică.. Este aprópe isprăvitŭ lucru: boiărulŭ 'ĭ a şi promisŭ că'lŭ face ginere, şi 'ĭ dă uă zestre bunicică... Maĭ adaose elŭ cu óre care ironie: tînĕruluĭ, de! îĭ trebue banĭ, că starea care 'ĭ a rĕmasŭ de la părinţĭ s'a tocatŭ. de multŭ, şi acuma va fi numaĭ cu zestrea ce o va lua!..

— Nu glumescĭ? îlŭ întrebă cu seriositate femeia. O ţicĭ póte din óre-care ură ce o aĭ pe dênsulŭ?..

— Ba pré adevĕratŭ, o să fiĭ chiămată şi la nuntă.

— S'ar putea să fie elŭ aşa de infamŭ?.. adăogă încetŭ femeia. Şi vĕrulŭ Matheĭ nu 'mĭ a vorbitŭ nimicŭ despre cele ce ţicĭ că s'a hotărîtŭ, s'adresă ea către elŭ.

— Negreşitŭ! adăogă Costică... se va însura cu Elena fiica boiăruluĭ Matheĭ, asta e sigurŭ...

— Nicĭ uă-dată se va face asta precâtŭ eŭ voiŭ fi

www.digibuc.ro

în viaţă!!. ḑise Safta aprinḑĕndu-se la façă, pe-cândŭ Costică... o privia cu luare aminte; mĕ voiŭ opune eŭ, îlŭ voiŭ opri din tóte puterile... Ce infamie din parte-ĭ!..

— Şi ce te face pe dumnéta să te opuĭ aşia de multŭ? o întrebă Costică...

Safta voi a rĕspunde la astă întrebare; ênsă se opri îndată, ca unŭ omŭ care 'şĭ ia séma cândŭ face unŭ lucru, déca va reeşi, saŭ nu.

Conversaţiunea lorŭ fu unŭ minutŭ întreruptă, prin larma ce irumpse de ceelaltă parte a gradiniţeĭ, spre care se strânseseră ceĭ maĭ mulţĭ. Aci se auḑi boiărulŭ Matheĭ:

— Ce'mĭ-daţĭ zémă de orzŭ nemţiască să béŭ??. Aŭ voiţĭ să mĕ procopsiţĭ şi pe mine ca pe voĭ cari vĕ umflaţĭ bêndŭ la bere?.. Eŭ béŭ la mine acasă vinŭ bunŭ de Negoescĭ, şi ţuică curată de prună, rósă de şépte anĭ!..

Într'acestea uă voce rĕspundea:

— Este bună, boiărule, că e adusă de la Panciova, prin Severinŭ. Berea cea maĭ bună care ne vine în tîrgŭ e asta!..

— D'aceia sûnteţĭ voĭ nisce pupă lapte şi nevoiaşĭ în tóte trebile? O să vĕ veḑŭ eŭ mâine la tirŭ ca ce vĕ póte pelea, adăoga Matheĭ umflându-se de rîsŭ, adresându-se la câţĭ-va junĭ ce încongiuraŭ mesele din grădină, şi cari se ḑiceaŭ inteligința locale...

După ce încetă larma de la mesele alăturate, Safta putu continua descriindŭ luĭ Costică... mersulŭ lucrurilorŭ, în ceea ce se atingea despre dênsa şi Iacovache

www.digibuc.ro

N... pe care ea credușe că 'lŭ domina prin spiritulŭ și grațiile sêle.

— Eĭ bine, Costică, eŭ mĕ confiezŭ ție maĭ multŭ ca unuĭ amicŭ și unuĭ frate. Îlŭ iubescŭ pe omul acesta precâtŭ elŭ nu meritā! Ce vreĭ? amŭ astă slăbiciune! Femeile cadŭ adesea orĭ în ast-felŭ de slăbiciunĭ. Se póte întêmpla și unora bărbațĭ a cădea. Cândŭ amŭ aflatŭ de conduita și strengăriile care le-a făcutŭ, și că elŭ a fostŭ causa divorsuluĭ teŭ de femeia tea, era pré târdiŭ. Tu aĭ totŭ dreptulŭ de a'lŭ urî; eŭ ênsă nu potŭ. Iubescŭ fără să vréŭ pe acestŭ omŭ... Eĭ bine, mĕ confesezŭ ție ca unuĭ frate...

Costică... care pênĕ aci păzi tăcere privindŭ cu unŭ ochiŭ atentivŭ la astă femeie care i se confia, rĕspunde:

— Nu 'l amŭ urîtŭ pe elŭ atâta precâtŭ amŭ despreţuit-o pe dênsa ; cŏcĭ femeia, ca să se chiame femeie onestă, nu se cade a da ascultare acestorŭ strengarĭ cari le corumpe!..

— Eĭ bine, să'mĭ creḑĭ mie, sûntŭ uă nebună că îlŭ iubescŭ fără să voiŭ, adăogă femeia.

— Amŭ înțelesŭ, rĕspunde Costică...

— Îlŭ iubescŭ, și nu mĕ potŭ desface de acestŭ amorŭ, fără să suferŭ și să pătimescŭ, nebună ce sûntŭ!..

— Eĭ bine, cum te-aĭ gônditŭ la însurătórea mea, déca îlŭ iubescĭ așia de multŭ pe elŭ? Ce amestecŭ póte avea una cu alta? Ca ce voescĭ domniata?..

— Amŭ voitŭ ca cu acésta să te amŭ unŭ amicŭ, să facŭ ca să te interesezĭ, să 'mĭ fiĭ apoĭ și mie de ajutorŭ.

www.digibuc.ro

— În ce chipŭ?

— Să te învoescĭ maĭ întêĭ să iaĭ pe nepótă-mea în căsătorie, pe Elena. E tîneră! frumósă! are zestre!.. Şi o să veḑĭ apoĭ ce poţĭ să facĭ pentru mine...

Costică rĕmase unŭ minutŭ fără să dea nicĭ unŭ rĕspunsŭ, în care timpŭ îşĭ trage puçin pălăria pe ochĭ.

— Ce? orĭ nu 'ţĭ convine? adăogă Safta.

— Ba mĭ arŭ conveni, dérŭ nu potŭ .. nn se póte!..

— Aĭ datŭ vre-uă parolă în altă parte? nu sciamŭ asta. Cunosceamŭ numaĭ că estĭ singurŭ, ţĭ-aĭ economisitŭ averea, că staĭ bine; numaĭ să te însorĭ trebuia acum.

— Să veḑĭ, continuă bărbatulŭ acesta, mama mea, fiindŭ călughĕrită la uă monastire, la mórtea eĭ m'a legatŭ prin jurămêntŭ să îndeplinescŭ unŭ faptŭ. Cautŭ maĭ întêiŭ, voinţa părintéscă maĭ 'nainte de tóte să se împliniască!...

— Dérŭ ce o fi? ce o fi acelŭ faptŭ care te preocupă?

— Cată să mergŭ la Severinŭ, să facŭ formele d'a pune în stŏpânire pe unŭ frate al meŭ, unŭ frate maĭ micŭ, la óre-care merazŭ rĕmasŭ de la părintele meŭ.

— Glumescĭ Costică... ? Ce frate? ce vorbe spuĭ? Orĭ vreĭ să rîḑĭ de mine?

— Pré adeveratŭ, pré adevĕratŭ!.. Este unŭ copilŭ încredinţatŭ nu sciŭ căruĭ călughĕrŭ, d'a 'lŭ cresce... Mi e frate numaĭ despre tată... Uă istorie care s'a petrecutŭ cu tată-meŭ... Mama luĭ a fostŭ fiica unuĭ moşteanŭ ţerénŭ, acum vre-uă duoĕ-ḑecĭ de anĭ... Uă vechiă istorie!... Băiatul este majorŭ.

— Fiica unuĭ moşteanŭ ḑicĭ? în ce locŭ? în care

www.digibuc.ro

parte? întrebă ea cu óre-care mirare şi rĕmâindŭ unŭ minutŭ pe gôndurĭ, apoĭ reluândŭ cursulŭ întrevorbireĭ: Oare adevĕratŭ să fie? Dumnéta o ţicĭ asta?

— O ţicŭ, că o sciŭ, pentru că tată-meŭ a lăsatŭ unŭ înscrisŭ cu care face moştenitorŭ pe băiatŭ; şi mamă-mea, fiindŭ essecutórea testamentuluĭ, precum s'a întêmplatŭ lucrurile, pênĕ a nu 'nceta ea din viaţă, fusese multŭ timpŭ bolnavă... Veḑĭ, omulŭ la bólă şi la ceasulŭ morţiĭ séle ş'aduce multe aminte!.. Ea ênsă n'a apucatŭ a îndeplini actul acesta. Şi mĭ a transmisŭ mie obligarea să recunoscŭ pe frate-meŭ, ş'aĭ da în stŏpânire, fiindŭ acum majorŭ, uă vie, nisce morĭ şi altele.

— Şi veĭ face asta? îĭ observă cu óre-care naivitate femeia. La cine se găsesce testamentulŭ? Estĭ stŏpânŭ pe dênsulŭ, poţĭ să facĭ ce veĭ voi? ..

— Eŭ facŭ ce se cade, ca unul ce mĕ tragŭ, despre mamă, dintr'uă familie românéscă veche!.. Totŭ-d'a-una mi-a fostŭ scumpă voinţa părinţilorŭ meĭ! Ca unora ce mi a datŭ viaţa, cată să mĕ supunŭ voinţeĭ lorŭ şi dupĕ încetarea lorŭ din viaţă... Cautŭ tot-d'a-una să 'mĭ fie consciinţa împĕcată către dênşiĭ!.. Mĕ gôndescŭ, maĭ 'nainte d'a face orĭ ce faptă, la fiinţa nóstră trecătóre, şi la Dumneḑeŭ care le vede tóte!..

— Aşia dérŭ urméză, dupĕ cele ce ţĭ amŭ declaratŭ, să nu sperŭ nimicŭ de la D-ta?

— Poţĭ să comptezĭ, dómnă, pe parola mea de onóre şi pe amiciţia mea în viitorŭ, care v'o promitŭ astă-ḑĭ cu sinceritate. Orĭ cândŭ voiŭ putea a'ţĭ face vre unŭ serviciŭ, fiĭ încredinţată, că cu orĭ ce ocasiune, şi cu sacrificiĭ chiarŭ, îlŭ îndeplinescŭ. Érŭ câtŭ despre în-

www.digibuc.ro

surătórea mea, vĕ mulţiămescŭ de interesul ce l' aţĭ arĕtatŭ pentru mine, va rĕmânea pênĕ cândŭ se va însura maĭ-ântêiŭ fratele meŭ.

— Estĭ decisŭ ast-felŭ? întrebă ênca uă-dată Safta cu multŭ interesŭ.

— Voiŭ rĕmânea amicul domnii-tale sincerŭ... rĕspunde Costică...

— Îţĭ mulţiămescŭ de acésta! Vomŭ vedea!.. ţise astă dómnă.

Safta se rĕdică de pe scaunŭ şi se duse ca să se 'ntruniască în cercul unde dómnele ţineaŭ conferinţă. Costică îĭ făcu uă reverinţă salutând-o.

În acestŭ timpŭ, duoĭ junĭ intraseră pe portiţă şi se retrăseseră la una din mesele despre fundŭ, unde nu ardea nicĭ uă lampă, şi şeḑură pe uă laviţă, fără să atragă atenţiunea celorŭ-lalţĭ competrecĕtorĭ. Unulŭ dintre acestĭ junĭ era unŭ inspectorŭ superiorŭ alŭ regii tutunurilorŭ, celălaltŭ Iacovache N... Acestŭ din urmă bărbatŭ, căruia dintr'uă singură vedere 'ĭ ar' da cine-va etatea de 43 anĭ, cu uă fisionomie avantagiósă, îşĭ scălda ideile într'uă imaginaţiune de vanităţĭ, cu nisce pretenţiunĭ maĭ marĭ dupe-câtŭ era elŭ capabile. Înadevĕrŭ părinţiĭ seĭ fuseseră dintre ceĭ dântêiŭ în judeţŭ: tata-seŭ a mersŭ într'unŭ rândŭ pênĕ a fi ispravnicŭ; dérŭ fiiulŭ seŭ, copilŭ rĕŭ crescutŭ, desfrênatŭ şi capriciosŭ pênĕ la nebunie, a tocatŭ averea părintéscă, cum s'a maĭ întêmplat şi altora!!. încâtŭ acum nu'ĭ maĭ rĕmăsese nimicŭ.. Deprinsŭ rĕŭ, năravitŭ rĕŭ, vĕḑêndŭ tóte lucrurile d'a'ndărĕtelea, elŭ nu voia să se asemene cu ceelaltă lume; ci căuta să fie contrariŭ la orĭ-ce, spre essemplu: cândŭ alţiĭ se întruniaŭ la unŭ locŭ publicŭ, saŭ într'

www.digibuc.ro

unŭ salonŭ unde era lumină, elŭ se retrăgea singurŭ unde era întunericŭ; cândŭ ómenii mergeaŭ la biserică saŭ la uă solemnitate scolară, elŭ se ducea la vênătóre, în orĭ-ce discuţiune avea mâncărimea d'a fi contrariŭ celorlalţĭ; susţinea şi neroḑia déca apuca ua-dată de o ḑicea. Pentru óre care consideraţiunĭ a fost admisŭ în serviciulŭ publicŭ, a fostŭ şi militarŭ maĭ 'nainte... Elŭ căutase să fie subprefectŭ, ca să lŭ scie locuitoriĭ de fricâ, şi ca să aibă miḑlóce să facă la locŭ averea ce o perduse. A fostŭ destituitŭ din acestŭ postŭ, pentru nenumĕrate abusurĭ ce le-a fostŭ comisŭ. Precâtŭ era de rĕsbunătorŭ contra neamicilorŭ seĭ, pre-atâtŭ linguşitorŭ pe lângă ceĭ de la putere!.. Avea ênsĕ darulŭ d'a amăgi femeile: se ţinea mândru ca să 'ĭ ḑică uniĭ-alţiĭ că este unŭ lionŭ... La cele maĭ multe elŭ le-a promisŭ că le va face fericite dându-le numele sĕŭ şi starea; cele maĭ nefericite aŭ foste acele cari i aŭ datŭ creḑĕmêntŭ... În urmă de totŭ hotărî să se însóre, numaĭ ca să pue mâna pe zestre, precum s'a ḑisŭ, şi acésta cam p'atunceĭ pe timpulŭ cândŭ uă nefericită vĕduvă apucase de se încreḑuse vorbelorŭ luĭ amoróse... Elŭ veni acum la acea grădină ca să bea acea bĕutură care o obicĭnuesce şi copii: uă beutură linguşitóre la gustŭ, dér care têmpesce: berea!.. Si se retrăsese maĭ în fundŭ, la întunericŭ, precum îĭ era obiceiulŭ.

Nu luămŭ sub a nóstră respundere, se ḑice că la spatele acestora, la uă altă mésă şi maĭ în întunericŭ, mascată sub frunză, se afla retrasŭ însuflătorulŭ seŭ, adică geniulŭ de care era condusŭ, precum sciţĭ D-vóstră, acela cu fisionomia pocită, aci ênsă învestitŭ ca unŭ

www.digibuc.ro

omŭ de omenie, ca să póte bine trece; celŭ-ce, câtŭ a ţinutŭ conversaţia veduveĭ în grădină cu acelŭ bărbatŭ, elŭ ascultase, apropiindu-se la spatele lorŭ, cu unŭ gâtŭ lungitŭ ca de bróscă ţestósă şi cu ochiĭ ca de basiliscŭ, şi dupĕ ce eĭ terminaseră de vorbitŭ, elŭ se retrăsese érăşĭ la loculŭ seŭ în întunericŭ, avêndŭ pipa în gură şi cu uă halbă de bere dinainte-ĭ; par'că aci voia să insufle voinţa sea celorŭ dimpregiuru-ĭ, întocmaĭ ca unŭ satrapŭ care ş' impune voinţa sea, domnindŭ peste unŭ populŭ, fără a 'şĭ arĕta nimuluĭ obrazulŭ; şi fiindŭ întunericŭ de totŭ acolo, aceĭ junĭ nu prinseseră a lŭ vedea de-uă cam-dată. Tóte relele, înţelegeţĭ, isvorescŭ unde nu e lumină!..

Acolo s'auḑi bătêndŭ cu bastonulŭ pe mésa cea de scândurĭ, pênĕ ce fu însciinţatŭ feciorulŭ birtuluĭ, care rĕspunse de-departe: «acum îndată!..» I se ordónă dupĕ obiceiŭ...

Pe-cândŭ servitorulŭ plecase să aducă ş'acestorŭ domnĭ, cari veniră în urmă, preţiósa dumnélorŭ bĕutură: bere, inspectorele de la regie adreséză vorba către Iacovache N...

— Eĭ bine! creḑĭ că veĭ putea trăi cu nisce obiceiurĭ ţĕrănescĭ, însurându-te să iaĭ féta boiăruluĭ Matheĭ?

— Estĭ copilŭ, rĕspunde cestălaltŭ, îmĭ trebue averea astuĭ avarŭ! Érŭ câtŭ despre féta sea, devenindŭ uă-dată femeia mea, dupĕ unŭ anŭ nu o veĭ maĭ cunósce, veĭ ḑice că este uă francesă eşită din fundulŭ Parisuluĭ... Amŭ rude care alérgă să se facă împeţitulŭ meŭ, amŭ destule miḑlóce, şi trebue să isbutescŭ!

— Pré semenĭ a unŭ desperatŭ, amicule? adăogă celŭ d'âintêiŭ.

www.digibuc.ro

Pe cându Iacovache se gătia d'a tuna cu vorbe în contra funcţionaruluĭ inspectore, pentru observarea ce i a făcutŭ, acelŭ care sta la spate, cu fisionomia pocită, se întinse de acolo, de pe laviţa unde şedea, şi ajunse pênĕ la urechea celuĭ de maĭ susŭ, căruia îĭ ţise :

— Tirulŭ care se face mâine nu'mĭ pré place mie ! Draculŭ care iubesce numaĭ încurcăturĭ, nu póte vedea bine acestŭ esserciţiŭ cu linisce şi pace. Ş'apoĭ acéstă întrunire pentru tirŭ, ne strică planulŭ şi hotărîrea care o avemŭ. Relaţiile ce le-aĭ avutŭ cu vĕduva advocatéssă, are să'ţĭ strice totŭ lucru, ia séma ! Am cam auţit eŭ câte ce-va!..

— O ! îĭ respunde acesta, încetŭ, de multŭ amŭ părăsit-o, nu me maĭ ducŭ pe la dênsa!..

— Veţĭ, adăogă acela, tirulŭ, adunătura de ómenĭ va da ocasiune de vorbă, şi boiărulŭ Matheĭ va putea să cerceteze, să întrebe pe uniĭ şi pe alţiĭ, şi c pré lesne să afle totulŭ... Să invocămŭ puterea şi influenţa infernale spre a nimici acestŭ tirŭ... Ha ! ha ! ha !

Elŭ rîse şi apoĭ se retrase.

Se ţice că Iacovache, auţindŭ acestea, dete din umerĭ şi nu rĕspunse nimicŭ.

Se maĭ ţice, că acelŭ cu fisionomia pocită şi dievoléscă, s'a sculatŭ îndată în susŭ, şi a plecatŭ, vĕţêndŭ că nu are maĭ multŭ nimicŭ d'a influenţa prin societatea din grădiniţă, să se ducă la casinulŭ celŭ boiărescŭ de pe strada principale a oraşuluĭ.

Dér' étă ce se maĭ petrecuse, şi care cată să nu scăpămŭ din vedere. Chir Pascale alŭ nostru, ce venise la grădină decum se 'noptase, cu numitulŭ individŭ, i a des-

www.digibuc.ro

coperitŭ multe şi mĕnunte lucrurĭ, confidenţialemente, d'a le serviciuluĭ seŭ, ale monopoluluĭ, şi 'n cele din urmă ḑise, ca a depeşatŭ la direcţiunea din Craiova a regii, să'lŭ permute în Mehedinţĭ, la vre-uă plasă unde se cultivă tutunulŭ. Maĭ adăogă ş 'acestea : reŭ îmĭ pare şi fórte reŭ c'am lăsatŭ meşteşugulŭ, eŭ care amŭ fostŭ învĕţatŭ să umblu cu sula şi cu acu de curelarŭ, nu pré înţelegŭ cu socotéla care mĭ o cere servicilŭ acesta!.. Şi 'mĭ pare reŭ c'am perdutŭ ocasia, că eramŭ să amŭ uă soçióră bună, harnică, cu minte şi fără pretenţiunĭ, uă fétă, despre care se ḑice c'ar' fi p'aicia p'în Gorjĭ. Ea fusese la Craiova servitóre în casa vecinuluĭ meŭ unŭ şepcarŭ. Amŭ vĕḑut-o cu ochiĭ meĭ că muncia, uite, ca unŭ voinicŭ, şi ea mĕ iubea, sciĭ ca reposata mumă-mea!..

— Cum se numia ea? — Maria, rĕspunde chir Pascale, cam sclipindu-ĭ ochiĭ în capŭ, că prea amestecase de tóte bĕuturile la unŭ locŭ, bere, rachiŭ şi vinŭ. — Maria? adăogă individilŭ susmenţionatŭ, Maria! Mărióra! Uţa! Mariuţa!.. femeile cam schimbă uneorĭ numele, cândŭ trecŭ în alte oraşe... — Aşia, Maria, repetă Pascale. — Ha! ha! ha!.. mi se pare că o cunoscŭ, rĕspunde cel de maĭ susŭ.

— O cunoscĭ? O sciĭ şi pe dênsa?? ḑise Pascale, într'unŭ estasŭ de bucurie de care aprópe era să strige să' l auḑă tótă grădina. — Ea... ḑise celŭ de maĭ susŭ, este servitóre acum la vĕduva de care ţi-am vorbitŭ deună-ḑĭ... Uite-o în grădină, stŏpâna eĭ, care vorbesce cu bărbatulŭ acela! Maĭ adăogândŭ : staĭ aci că o să mĕ alăturŭ s'audŭ ce vorbescŭ eĭ. — Éca tréba! observă Pascale, şi maĭ voiaĭ să'mĭ spuĭ de însurătóre cu dênsa?—

www.digibuc.ro

— Nu estĭ funcţionarŭ? Ce'ţĭ pasă? Asta e tot-d'auna pretenţiunea funcţionarilorŭ, să se procopsiască din însurătóre!.. Singurŭ aĭ ţisŭ, că de asta aĭ intratŭ în slujbă... — Lasă, adăogă Pascale, că e maĭ bine omulŭ să'şĭ alégă din teapa sea, să se ţie de ceea ce a apucatŭ, este maĭ sigurŭ!.. — Ce e dreptŭ, ţise celŭ care era ca unŭ diavolŭ, şi mie nu 'mĭ suntŭ urîte slujnicuţele, unde umblă ele desculţe şi li se vede picioruşulŭ!.. — Dérŭ de Marióra îmĭ vine să morŭ de bucurie! Îmĭ vine să facŭ chefŭ mare; o să facŭ beţie de părere de bine, numaĭ să o găsescŭ. Mĕ ducĭ la dênsa, nu e aşia?— Mâine, rĕspunse cestălaltŭ. — Biata Maria! ca ea puçine!.. Cum voiŭ găsi-o, me însorŭ, s'a hotărîtŭ! ş'apoĭ me'ntornŭ la Craiova, la meserie!.. Conversându acestea, ceĭ duoĭ indivídĭ plecară împreună trecêndŭ pe la spatele celorŭ din grădină...

Într'acestea, s'auţi boiărulŭ Matheĭ vorbindŭ tare încâtŭ resuna grădina: «Ce totŭ îmĭ spuneţĭ, ţicea elŭ, că căprarulŭ cutare, domnulŭ cutare, şi vênătorulŭ cutare din óste trage bine la semnŭ? acelŭ căprarŭ e de la moşia mea, şi l'am învĕţatŭ eŭ cum să ia arma în mânĭ. Amŭ eŭ vênătorĭ aĭ meĭ cari ţĭ iaŭ rôndunica din sborŭ, îţĭ lovesce sfânţuica cândŭ o aruncĭ în susŭ, şi 'ţĭ sparge oulŭ cu glonţulŭ pe creştetulŭ capuluĭ românuluĭ, fără să'ĭ atingă unŭ firŭ de perŭ. Heĭ! nu e unŭ lucru noŭ în ţéra nóstră tragerea la semnŭ! Aflaţĭ voĭ astia domnişorĭ, cari vĕ gôndiţĭ numaĭ la berărie, că Gorjul, Vâlcia şi Mehedinţiulŭ a datŭ de multe-orĭ eroĭ patrii nóstre! Nu numaĭ prin vorbe s'aŭ arĕtatŭ aceia c'aŭ fostŭ bunĭ patrioţĭ!.. ci cu fapta şi cu preţiul sângeluĭ lorŭ!...»

www.digibuc.ro

Boiărulŭ Mathcĭ, după ce termină acestea de ḑisŭ, luă braçiulŭ verişóreĭ séle Safta, şi plecă cândŭ ceĭ dimpregiuru-ĭ rĕmaseră înmărmuriţĭ şi fără a putea ḑice uă vorbă.

Acolo, în întunericŭ, unde sta aceĭ junĭ bărbaţĭ, eĭ veḑură p'unŭ óre cine că s'apropie de mésă. Iacovache N... creḑu că este chelnerulŭ. Dér nu. Costică... veḑuse pe Iacovache N... cândŭ a intratŭ în grădină şi se depărtase la mésa cea din fundŭ; elŭ venise spre a'lŭ găsi. Iacovache trase bine pălăria pĕ ochĭ ca să nu'l cunóscă. Funcţionarulŭ d'alăturĭ ĭĭ dete : bună-séra.

— Mâine, domnule, s'adresă Costică... către Iacovache N... o să viĭ şi D-ta la tirŭ? cată să ne-'ntêlnimŭ maĭ de diminéţă, că am să ţĭ vorbescŭ .. Locul întêlnireĭ va fi între orele ḑece, maĭ la dealŭ pe Obrejia. Pentru acéstă séra: nópte bună!.. Mâĭne dér să ne'ntêlnimŭ?..

Iacovache N .. respunde trăgendu-şĭ maĭ multŭ pălăria pe ochĭ: «bine!!»

IV.

UA NARATIUNE NOAPTEA DINAINTEA CASINULUI BOIARESCU

Cândŭ eĭ plecară de la grădiniţă, şi se 'mpărţiseră fie-care prin deosebite strade, ca să mérgă spre casă-le, dinaintea casiuuluĭ boiărescŭ numaĭ duoĭ indiviḑĭ sta afară convorbindŭ, pe cândŭ şi lampele se stingeaŭ. Celŭ d'alăturia luĭ Iacovache, inspectorele regieĭ, sĕ duse să sgăiască ochiĭ să véḑă cine, într'uă cârciumă, la acea

www.digibuc.ro

oră, făcea larmă. Celŭ care vorbia maĭ tare, în acelŭ locŭ, chir Pascale ţinea unŭ discursŭ...

Iacovache N... s'apropie de mésa de-dinaintea casinuluĭ, şi întrebă pe unulŭ din ceĭ cari convorbia, celŭ macru la obrasŭ şi cu gûtul lungŭ : — Ce noŭ?..

Rêspunde acela :

— Uă actriţă a părăsitŭ pe bărbatulŭ eĭ, şi a petiţionatŭ la tribunalŭ cerêndŭ divorsŭ. În acestea, unŭ june multŭ galantŭ şi generosŭ i a oferitŭ uă cameră cu unŭ patŭ gratisŭ, în suburbia din Zăvoiŭ.

Toţĭ rîseră...

— Asta e veche, rĕspunde Iacovache N...

— Atuncĭ aştéptă pênĕ măine, tirulŭ de la Obrejia ce ne va aduce noutăţĭ, rĕspunde acelŭ cu fisionomia pocita.

Funcţionarul, care tocmaĭ veni şi plecă înainte cu camaradul seŭ, întrebă :

— Nu cum-va acesta să fie acelŭ de care se vorbesce : Batăl-sânta-tămêie ? ?

«Cu ertăciune! Draculŭ acum s'a schimbatŭ, continuă celŭ de lêngă mésa, dinaintea casinuluĭ, s'a civilisatŭ, numaĭ este prostŭ ca altă-datăă, să se lase a fi stŏpânitŭ de câte uă babă bĕtrână, fermecătóre, ştirbă şi urîtă, care să'lŭ scótă, prin descântece şi vrăjitoriĭ, din focŭ, din fôntână, saŭ din mărăcine : elŭ acum de sine ese; este frisatŭ, înmănuşatŭ, îmbrăcatŭ dupe jurnale, şi umblă p'între ómenĭ, fiind-că este libertate! s'amestecă p'între lucruriĭ marĭ : pe la finanţe, la concesiunĭ, face împrumuturĭ cu anuităţĭ, este în schimburĭ de bonurĭ a maĭ multe societăţĭ, la înfiinţare de totŭ soiulŭ de bancĭ,

www.digibuc.ro

tóte cu numirĭ românescĭ, manipulate de străinĭ şi'n folosulŭ străinilorŭ!.. Tóte acestea sûntŭ drepte şi adevĕrate, precum să scie că nu e jidanŭ în Lechia şi'n Moldova, saŭ pré rarŭ se 'ntêmplă, care de-ordinarŭ să nu puţă c'a mâncatŭ usturoiŭ, nu este grecŭ la portul Galaţiĭ şi al Brăileĭ, să n'aibă unŭ cuţitŭ înfiptŭ dindĕrĕtŭ la încingătóre-ĭ, nu e femeie cochetă să nu viseze conchiste de amorŭ, nu e omŭ ajunsŭ la putere de ministru, care să nu uite ce promitea cândŭ era şi elŭ din poporŭ, chiar cândŭ ar tremura din capŭ?.. »

Ast-felŭ ţicea acelŭ personagiŭ macru, care sta de vorbă cu celălaltŭ, dinaintea casinuluĭ boĭărescŭ, acum fiindŭ târdiŭ, dupĕ ce se stinseseră lampele şi remăseseră afară numaĭ la lumina stelelorŭ. Pênĕ şi cârciumarulŭ d'alăturia, d'aci din stradă, închisese dughéna sea; cel-ce, în desperare că se aplică peste puţine ţile legea licenţeĭ bĕuturilorŭ spirtuóse, chiăma bĕutoriĭ de pe stradă, şi'ĭ îmbia, ĭĭ silia, să ţicemŭ aşia, să bea, dându-le şi pe détorie; fiindŭ-că elŭ ţicea, că, dupĕ atâtea ş'atâtea contribuţiunĭ directe şi indirecte: patentă, prestaţiunĭ şi câte altele, numaĭ póte plăti şi licenţa, care e de maĭ mulţĭ napoleonĭ pe anŭ. Unŭ bĕutorŭ de colea, adăogă: — Heĭ! măre, domnnle! la Bucurescĭ să veţĭ? că se mesóră drumurile, să plătéscă, fie care, pe metriĭ, câtŭ locŭ are dinaintea proprietăţiĭ séle? pas-de-veţĭ acum ce vine la capulŭ unuĭ omŭ săracŭ, uneĭ nenorocite vĕduve, care trăesce din lucru mâinilorŭ, avêndŭ uă căscióră, şi s'a 'ntêmplatŭ să aibă mulţĭ stânjenĭ faţia, saŭ să aibă duoue feţe, la mahala, unde nu'ĭ dă nicĭ unŭ venitŭ casa, decâtŭ că se adăpostesce în

www.digibuc.ro

ea, de-unde şi cu ce va plăti ea mulţimea metrilorŭ, câte unŭ leŭ noŭ ne care metru? — Focŭ mare a căduţŭ pe Românĭ, ómenĭ bunĭ!.. rĕspunde altulŭ de dincolo. — Draculŭ îndémnă la asemenia lucrurĭ!.. ḑise unŭ al treilea. Draculŭ le face tóte acestea, că elŭ e Tartărulŭ! că nu s'ajunge să se plătiască anuităţile!..

— Ba Primăria, aĭ căria membri sûntŭ aleşĭ de poporŭ, ḑise unul maĭ de dincolo, ca nisce aleşĭ să'ĭ fie bine voitorĭ şi părinţĭ!!...

Chir Pascale aci s'a creḑutŭ détorŭ d'a susţine puterea, şi ḑise: — Guvernulŭ a creatŭ aceste întreprinderĭ, a creatŭ, aceste funcţiunĭ, într'unŭ modŭ părintescŭ, să îmbunătăţiască sórtea ómenilorŭ... a creatŭ... a creatŭ funcţionarĭ!!..

Celŭ macru la obrasŭ de dinaintea casinuluĭ, se umflă de rîsŭ, şi rîse cu hohotŭ cândŭ tovarĕşulŭ seŭ sta cu ochiĭ ḑiumĕtate închişĭ de somnŭ. Era deosebire între acestĭ indiviḑĭ: celuĭ macru îĭ orânduise doctoriĭ să vorbéscă multŭ, ca să aibă bunŭ apetitŭ la méssă cândŭ mânca între 11 şi 12 nóptea; éră celuilaltŭ, să se culce de vreme ca să se scóle de diminéţă; adică unulŭ pré era deşteptŭ, şi altulŭ pré adormitŭ.—«Auḑĭ? auḑĭ?..» îlŭ totŭ întreba acela pe cestălaltŭ, şi bietulŭ omŭ maĭ deschidea câte unŭ ochiŭ, ca găinile cândŭ se culcă.

«Diavolulŭ, continuă acela, îĭ plăcea maĭ de multŭ să voiageze spre părţile de la miază-nópte, fiind-că p'aicĭ nu pré era gheşeftŭ... cu locuitoriĭ d'altă-datăă; boiăriĭ ceĭ bĕtrânĭ pré eraŭ tarĭ în credinţă, eraŭ maĭ cu fricăă de Dumneḑeŭ!.. şi nu putea face elŭ aprópe nimica

www.digibuc.ro

pe lângă dênşiĭ; érŭ cu tinerimea de astă-ḑĭ: ceĭ cari vinŭ din străinătate, şi cari s'aŭ ḑisŭ: ómenĭ-de-statŭ, heĭ! heĭ!.. alt-felŭ merge lucrurile! Şi maĭ cu sémă de cândŭ s'a 'ntêmplatŭ ca unŭ rabinŭ, auḑĭ?.. nu scimŭ bine, celŭ de la Ismailŭ, saŭ de la tîrgulŭ Buhuşuluĭ, de 'n susŭ de Bacăŭ, rudenie cu unŭ bancherŭ care 'ĭ împrumută cu mare camătă banĭ, să se ruineze; se ḑice că n'ar fi tocmaĭ acela care sfătuia poporaniĭ seĭ să urască biserica crestină, ca ş'aceĭ creştinĭ supra crestinĭ, cari aŭ mâncărime să aţiţe popórele unii în contra altora; decĭ, acelŭ rabinŭ a mâncatŭ din greşală, fără a sci, în contra legeĭ, carne de porcŭ într'uă sâmbătă, şi diavolulŭ a luat ca nnŭ semnŭ rĕŭ acésta, care iubesce pré multŭ acestĭ credincíoşĭ fiĭ, (bine înţelesŭ în tîrgurile Moldoveĭ şi 'n alte locurĭ...) maĭ cu sémă pentru drăgăstosulŭ dumnélorŭ portŭ, cândŭ vineri séră esŭ de la baie, cu perciuniĭ cârlionţaţĭ legănându-se sub căciula cea mare de samurŭ, cu haina lungă plină cu pete şi înglodată de noroiŭ, şi cu nisce colţunĭ rupţĭ în călcâie; şi maĭ presusŭ de tóte, multe fapte recomandabile ce se petrecŭ p'acolo; érŭ cândŭ veḑu Satana că şi femeile jidance aŭ aruncatŭ perucile din capŭ, ca să se îmbrace de modă, ca crestiniĭ; fiindŭ-că jidaniĭ se credéŭ maĭ deştepţĭ ca româniĭ, şi că femeile lorŭ, numaĭ cu perucile şi portulŭ acela habotnicŭ, ar' fi maĭ virtuóse decâtŭ femeile creştine, s'a desperatŭ elŭ de totŭ, şi, supĕratŭ, a ḑisŭ altorŭ adiotanţĭ şi luĭ Belzebutŭ, să 'ĭ ţie locul, că elŭ se duce în alte părţĭ, unde va avea de lucru; maĭ cu sémă ş'aceia, c'a auḑitŭ: sûntŭ ḑiurnalistĭ cari mereŭ schimbă credinţa, astă-ḑĭ susţine unŭ

www.digibuc.ro

principiŭ, mâine altul, aceia ce'lŭ umplu de uă mare plăcere . Plecă dĕrŭ să vie în Bucurescĭ, să se aşeḑe aci, ca să facă în elŭ lucru mare şi nepomenitŭ!.. Diavoluluĭ îĭ place tot-d'auna minunile!?.. Cândŭ a ajunsŭ acolo s'a bucuratŭ fórte multŭ de progresulŭ care l'a veḑutŭ : sfadă, luptă între copiĭ şi părinţiĭ lorŭ bĕtrânĭ, că nu morŭ maĭ curêndŭ să le lase averea ; advocaţiĭ, nisce personage marĭ, li se caută fórte bine meseria, pentru-că poporulŭ nu înţelege nimicŭ din legile cele nouĭ; abia numaĭ dumnélorŭ le cunoscŭ. Oteluri se rĕdică în tóte ḑilele în nisce edifice pompóse, în cari nefericiţiĭ călĕtorĭ ce vin în capitală, sûntŭ despuiaţi prin exorbitante preţurĭ şi încărcăturĭ, maĭ rĕŭ ca în orĭ ce altă ţĕră... Uă sumă de grădiniĭ berăriĭ, şi la tóte colţurile sûntŭ cafenele cu biliarturĭ, unde se poleesce năravurile, maĭ alesŭ tinerimeĭ... În aceste cafenele se găsesce şi bere; mulţi junĭ românĭ, şi chiar dintre studenţĭ, s'a vĕḑutŭ bêndŭ pe nópte pênĕ la 15 şi 16 halbe!?. Luciferŭ a creḑutŭ de dĕtorie să mérgă âintêĭ la cameră.»

— «Dĕrŭ despre cetele de ciomăgaşĭ nu ne spuĭ nimica?.. întrebă celŭ care maĭ deschidea din cândŭ în cândŭ câte unŭ ochiŭ.»

— «Sî!! pune strajă, amice, împregiurul gureĭ téle! Eĭ aŭ avut nascere sub unŭ partidŭ fórte dreptŭ liberale, pentru unŭ mare scopŭ; ênsă de! cine séměna vêntŭ culege apoĭ vijălie!.. Aŭ venitŭ alţiĭ maĭ dibacĭ, cari sciură să useze cu dênşiĭ... În-cele-din urmă eĭ s'aŭ organisatŭ sub înaltele auspiciĭ a le luĭ Luciferŭ!..»

«Decĭ urcându-se pe colina metropolă şi ajungêndŭ

www.digibuc.ro

la cameră, precum ţiserămŭ, unde 'şĭ vîrî nasulŭ pe uă uşiă, ce a vĕţutŭ acolo s'a speriatŭ. A vĕţut fisionomiĭ şi capacităţĭ cari 'lŭ întrecea pe elŭ; a creţut de prisosŭ să maĭ stăruiască, saŭ să strănute acolo. Veţĭ sci că elŭ prin strănutătură influenţézĕ asupra lucrurilorŭ unde se petrecŭ lucrurĭ monstruóse şi diăvolescĭ... Tartărulŭ auţise că sûntŭ monastirĭ însemnate cu averĭ marĭ, din cari putea să isvoréscă lumina şi îmbunătăţirea sórteĭ acestuĭ populŭ, pentru care scopŭ sûntŭ ele fundate şi donate, de acestea se cam îngrijia elŭ; nu sciu ênsă că aceste aşeţăminte, fundaţiunĭ strămoşescĭ a le românilorŭ, se găsescŭ astă-ţĭ în starea cea maĭ deplorabile, căţute la pămentŭ, tóte în ruină... Voindŭ să se informeze pe la ministerulŭ-cultelorŭ şi instrucţiuneĭ, óre se vorŭ restaura vre-uădată aceste case? A fost auţitŭ elŭ 'vorbindu-se de Némţu, Uresu, Tismana, şi Curtea de Argeşĭ... Găsesce că architectulŭ numitŭ să conducă lucrarea reparaţiuneĭ celeĭ din urmă, renumiteĭ biserică care e unŭ monumentŭ de artă şi de sciinţă architectonică, îşĭ traducea numele pe românesce, adică şi 'lŭ românisa, ca să nu-lŭ cunóscă lumea cine este, că bate la ochĭ!.. Spiritulŭ celŭ rĕŭ rîse de se prăpădi, avêndŭ bucurie că reparaţiunea va merge aşa de încetŭ, încâtŭ Dumneţeŭ maĭ scie cândŭ şi în ce chipŭ se va termina!!. Aicĭ ênsă elŭ nu strănută. Plecă să maĭ resufle dinaintea caselorŭ la lucrările publice. Îndată ce diavolulŭ s'a apropiatŭ de ziduri, s'a petrecutŭ înfricoşate lucrurĭ acolo, şi étă ce:

Ministrulŭ chiamă pe capul comptabilităţiĭ, şi'ĭ ţice: — Subsémnă mandatulŭ acesta? — Pentru suma

www.digibuc.ro

de 11,750 leĭ nouĭ nu s'a datŭ nicĭ uă întreprisă, domnule ministru? nu essistă nicĭ uă formă, rĕspunde amploiatulŭ...

Să nu vĕ închipuiţĭ că acésta s'a petrecutŭ astă-ḑĭ, séŭ erĭ, a trecut anĭ d'atuncĭ.

— Domnule! adăogă ministrulŭ, sub-sémnă acestŭ mandatŭ? — Domnule ministru, nu cutezŭ. — Îţĭ ordonŭ! repetă acela; eŭ amŭ responsabilitatea; eŭ amŭ subsemnatŭ. — Fără să essiste nicĭ uă formă?.. — Ce 'ţĭ pasă? adăogă ministrulŭ. — Déca voiţĭ domniavóstră subsemnŭ. Şi capulŭ comptabilităţiĭ subsemnă în ḑisulŭ mandatŭ.»

«Ministrulŭ apoĭ se uită la amploiatŭ mĕsurându-lŭ cu ochiĭ de susŭ pênĕ josŭ. — Ce diavolulŭ? n'aĭ şi tu unŭ rândŭ de îmbracăminte maĭ curate, n'aĭ unŭ gherocŭ pe tine ca ómeniĭ?»

— «Din salariŭ nu potŭ aprópe să trăiescŭ, fiindŭ-că e pré mare scumpete în capitală. — Ţine? ia acestia!.. Şi 'ĭ aruncă vre-uă 20 de napoleonĭ, pe cari amploiatulŭ îĭ strânse de pe mésă, şi 'ĭ băgă în posunarŭ, ḑicêndŭ: sărutŭ mâna!.. Dupe vre uă câte-va ḑile se făcu schimbare de cabinetŭ. Veni unŭ altŭ ministru, care informându-se de acelŭ mandatŭ, despre care nu essista nicĭ uă lucrare, se 'nfurie, şi merse la Capulŭ-statuluĭ să aréte acésta... Vodă chiămă pe exministrulŭ şi 'ĭ face observaţiune. Acesta rĕspunde: — Creḑĭ Măria tea că eŭ aşĭ fi culpabile? ministrulŭ actuale nu scie ce ḑice; e orbŭ, de aceia se şi numesce aşa!.. Bine voesce Măria tea să 'lŭ chiămĭ, să ne puĭ de faţă p'amênduoĭ, ca să vĕ arĕtŭ cum aŭ mersŭ lucrurile, şi

www.digibuc.ro

să cunósceţi că sûntŭ acusatŭ pe nedreptŭ. A duoa ḑi era serbătóre, la curte se făcu ceremonie, a treia ḑi se da balŭ; tocmaĭ a patra ḑi s'a hotărîtŭ să vie să se înfăţişeze la Vodă ambiĭ ministriĭ...»

«Exministrulŭ, în acestŭ intervalŭ, găsesce pe prefectul poliţii. Îĭ ḑice: — Alecule! să'mĭ daĭ uă chitanţă că aĭ priimitŭ de la mine una mie galbenĭ. Prefectulŭ se uită lungŭ, ca cum arŭ fi voitŭ să véḑă, nu cum-va exministrulŭ glumesce. Da, să-mĭ daĭ ḑhitanţă de unamie galbenĭ priimiţĭ. — N'amŭ priimitŭ acestĭ banĭ? rĕspunde prefectulŭ. — Ce 'ţĭ pasă? adăogă acela. Prefectulŭ se gôndi puţinŭ, şi sciindŭ că mâine se schimbă érăşĭ ministeriulŭ, póte, cine scie cum vinŭ lucrurile! póte va avea nevoe de protecţiunea sea, şi s'a decisŭ. Îlŭ întrebă: — Am eŭ vre-uă respundere de acestĭ banĭ? — Nimicŭ, rĕspunde bărbatulŭ de Statŭ, nicĭ una. — Bine dérŭ, ḑise prefectulŭ dându óre-cum din umere, şi se puse de scrise pe uă cólă de chârtie.»

— «Cu ce dată să fie? — Pune orĭ ce dată veĭ voi, numaĭ cu vre-uă cincĭ septĕmânĭ înapoĭ. Şi acea chitanţă o luă exministrulŭ, celŭ ce o înduoĭ şi o băgă în posunarŭ. — Pune acum să se trécă p'în registre suma acésta. Fiĭ cu minte, Alecule? şi comptéză pe recunoscinţa mea!.. adăogă bărbatulŭ de statŭ plecându.»

«La ḑiua destinată, ambiĭ ministriĭ se presintară dinaintea Capuluĭ-statuluĭ.»

— «Cum giustificĭ, domnule, fu întrebatŭ exministrulŭ de faţiă cu ministrulŭ în activitate, întrebuinţarea sumeĭ coprinse în acestŭ mandatŭ?»

— «Étă, Măria tea, rĕspunde exministrulŭ, înfăţişându

www.digibuc.ro

luĭ Vodă chitanţa despre care vorbirămŭ, acéstă sumă s'a întrebuinţatŭ pentru poliţia secretă a Mării-tale ; amŭ chitanţa prefectuluĭ. Cercetaţĭ, şi o veţĭ găsi trecută în registre dupĕ tóte formele. Puteamŭ eŭ să numescŭ în acte : pentru poliţia secretă? Vedeţĭ că eŭ sûntŭ inocinte şi am dreptate ?..»

«Capul-statuluĭ, dupĕ ce cugetă unŭ minutŭ, rĕspunse : — Aşia e ! Aĭ dreptate !.. Ministrul în activitate nu cuteză să maĭ ţică nimica, fiindŭ-că paragraful poliţii secrete n'are nicĭ unŭ controlŭ, prin cine, cum şi cefelŭ se cheltuesce... Diavolulŭ, ca unŭ spiritŭ rĕŭ, care pătrunde pretutindenĭ şi le aude tóte, prin influinţa luĭ infernale, se sparse de rîsŭ, şi a strănutatŭ de duoĕ orĭ.»

—« De unde le sciĭ D-ta astea ?» întrebă deşteptându-se d'uă-dată celŭ care pênĕ aci dormia.

— «Se vede că D-ta nu citescĭ jurnalele ? nu estĭ în corentulŭ nuvelelorŭ ?...» rĕspunse celŭ cu fisionomia insemnată..

— «Dérŭ apoĭ ce comedie o maĭ fi şi asta: poliţia secretă ? fără ea nu se póte ?.. Acestĭ banĭ cândŭ s'ar cheltui ?..» întreba cam pripitŭ celŭ care asculta.»

— «Heĭ ! amice ! înţelegŭ că D-ta estĭ cu dinţiĭ de lapte, nu sciĭ în adevĕrŭ nimicŭ. În ce credĭ D-ta că s'arŭ cheltui unŭ milionŭ votatŭ de corpurile legiuitóre ?»

— «Dă cine-va vre uă socotélă de chipulŭ cum s'a 'ntrebuinţatŭ ?»

— «N'are controlŭ acésta, adăogă lungŭ-vorbitorulŭ de lêngă mésă, decâtŭ că se descopere din-cândŭ-în-

www.digibuc.ro

cândŭ câte unŭ complotŭ ce-va, precum bombele infernale a le luĭ Bondilă şi altele, cari nu se fabrică decâtŭ cu concursul diavoluluĭ!..»

Celălaltŭ érăşĭ adormise, şi cestălaltŭ continuă naraţiunea sea:

«Satan trecu dupĕ aceia p'in piaţa de unde se rĕspândescŭ luminile, adica p'în curtea academieĭ. Voi să scie ce progresŭ s'a făcutŭ în sciinţe şi arte? ce încorageare e?.. ce lucră consiliulŭ celorŭ pré mult învĕţaţĭ şi luminaţĭ, numitŭ: al instrucţiuneĭ?.. scólele cum mergŭ?.. şi cum sûntŭ întreţinute de ministeriulŭ instrucţiuneĭ?.. profesoriĭ ce-felŭ îşĭ facŭ détoria? tinerimea, viitorulŭ patrii, ce aplecărĭ are? ce speranţă dă?.. Si aci, şi aci s'a bucuratŭ fórte multŭ că le a găsitŭ dupĕ placulŭ luĭ.. Ênsă aci pe dată simţi mirosŭ de tămêe. Diavoluluĭ de duoĕ lucrurĭ i este frică în viaţă: de mirosŭ de tămêe, şi de muierĭ bĕtrâne, că aŭ gură urîtă. Întrebă elŭ ce este acolo? Află că unŭ corpŭ de Présânţiţĭ legifera. Se decise să fugă câtŭ maĭ curêndŭ, că acolo n'are elŭ amestecŭ; numaĭ îĭ păru rĕŭ din sufletŭ, şi 'ĭ venia să 'şĭ musce mâinile, că nu s'a adoptatŭ calendarulŭ celŭ nuoŭ, numitŭ gregorianŭ, cŏcĭ era să fie uă adevĕrată confusiune, unŭ adevĕratŭ: tochu-bochu, între poporŭ şi biserică, cu regularea serbătorilorŭ şi carţile cari suntŭ... Merse la librăriĭ. Luĭ Scaraotŭ îĭ veni gustŭ să citéscă. Ceru uă carte, maĭ ceru şi alta, apoĭ alta. Se miră că vĕdu în fie-care, de şi scrise de ómenĭ cu renume, câte unŭ deosebitŭ felŭ de ortographie; érŭ cândŭ i se presintă una oficialĕ, se sparse de rîsŭ, dérŭ nu strănută, cŏcĭ aceia era dupĕ poruncială!.. Ce

www.digibuc.ro

vreţi? aşia este natura diăvolească! ca să caute, să scormoniască totŭ-felulŭ de comedii, şi mai cu osebire iubesce fórte multŭ unde vede turburări şi desordine, că i s'a spusŭ de unŭ proverbŭ: «că unde e apa turbure, se prinde pescele lesne!..» şi s'arŭ fi încercatŭ de multe orĭ să facă ce-va; dérŭ vĕdêndŭ că astŭ populŭ e liniştitŭ, se supĕră tare. Auḑi vorbindu-se de unŭ esserciţiŭ mare de oştire, că va eşi tóte corpurile militare cu tóte armele, afară la câmpŭ, să facă uă manoperă generale. Scaraotŭ, cam rĕmase cu gura căscată veḑêndŭ pe românĭ: óstea de linie şi miliţiĭ, bine înarmaţi şi cu multŭ focŭ în eĭ: «Oare bunicică e astă mână de ostire românéscă?!» ḑise elŭ în sine; dérŭ se prăpădi de rîsŭ, sciindŭ că scopulŭ cheltuelilorŭ acestea, nu este ca să ţie vre unŭ resbelŭ în afară, ci la unŭ casŭ cândŭ populaţia din-lăuntru arŭ cuteza să sufle şi să aréte ca e nemulţiămită de cele ce se face şi se petrece cu dênsa!.. Maĭ vĕḑu institute, tribunale, curţĭ, magistraţĭ şi doctorĭ; dérŭ dintre tóte a admiratŭ primăriile şi primariĭ, cari iaŭ banĭ de la brutarĭ, ca să le dea voe să vîndă pâinea fără cişniŭ, cu orĭ ce preţiŭ vorŭ voi, fórte scumpă, próstă de totŭ, şi tot-d'auna lipsă la cântarŭ... Hotărî decĭ să plece să sĕ preumble puçin cu drumulŭ de ferŭ, care e pusŭ sub patronagiulŭ seŭ. Totŭ mergêndŭ, totŭ mergêndŭ, auḑi ca unŭ personagiŭ însemnatŭ, care a muritŭ în străinătate, 'l aducea să se înmormînteze la moşia sea. Acolo voi să facă uă-dată minune. Însuflă unŭ conflictŭ nespusŭ între nisce ómenĭ cari s'ar cădea să fie tot-d'auna cu duhul păciĭ!.. Aci a strănutatŭ uà-dată, ca să facă hazŭ.

www.digibuc.ro

Şi ce se întêmplă? la ceremonie nu se găsi câţi-va români să ducă tolaciĭ ceĭ marĭ, dupĕ cum e obiceiulŭ. Bieţiĭ ómenĭ fuseră nevoiţĭ să îmbrace câţi-va ţiganĭ, spre a 'ndeplini acésta, lucru nepotrivitŭ cu rangulŭ mortuluĭ, dupe cum ḑicŭ femeile superstiţióse. De atuncĭ se face mereŭ citaniĭ, parastase cu preuţĭ, vlădicĭ şi cu clopote; acésta are de scopŭ, pentru uşurarea şi curăţirea sufletelor reposaţilorŭ. Dérŭ gurile rele totŭ întrébă: óre, în urma astuĭ evenementŭ, se face vre-óre care fapte pióse? a se ajuta niscaĭ-va femeĭ vĕduve, a se înzestra, cu câtŭ de puçinŭ, niscare-va fete sărace, niscaĭ-va ómenĭ scăpătaţĭ, niscaĭ-va copiĭ cari n'aŭ miḑlóce de învĕţătură, şi alţiĭ uă sumă de nefericiţĭ bolnavĭ cari se uită în cerŭ şi 'n pămêntŭ, lipsiţĭ póte de pâine; care lucru altă-dată se păzia cu sântenie de către creştiniĭ ceĭ buniĭ, de bĕtrâniĭ părinţi patrii? Despre astŭ-felŭ de lucruriĭ nicĭ pomenială nu e astă-ḑi. E gonitŭ de la pórta bogatuluĭ rĕposatŭ, de către urmaşiĭ seĭ, orĭ ce străinŭ arŭ veni, temêndu-se să nu le céră ce-va... Şi însuşi doctoriĭ, cariĭ sûntŭ următoriĭ Apostolilorŭ, prin ajutorulŭ ce eĭ aducŭ omenireĭ, cândŭ unŭ nefericitŭ suferindŭ se arétă implorândŭ unŭ consiliŭ saŭ unŭ ajutorŭ grabnicŭ (escepţie nisce bărbaţiĭ onorabilĭ şi sânţi prin faptele lorŭ) ceĭ maĭ mulţĭ, uniţĭ între dênşiĭ, nu daŭ consiliĭ gratisŭ bieţilorŭ pătimaşĭ săracĭ; ci iĭ trimite la casa de sănĕtate, care e unŭ locŭ instituitŭ, adică unde trebue să plătéscă bine consiliile medicilorŭ şi tótă căutarea, ḑicândŭ că aşia se face în Europa. De acum gătiţi-vĕ ceĭ săracĭ la durere, la suferinţă, aşteptândŭ finitulŭ celŭ amarŭ, déca nu vĕ vine, saŭ nu puteţĭ, a

www.digibuc.ro

vĕ împărtăşi de bine-facerea rĕmasă de la bĕtrânii strămoşii vostri, ceĭ ce v'aŭ fundatŭ monastirĭ şi ospitale!.. Diavolulŭ, dupĕ ce ast-fel ş'a vêrîtŭ códa prin tóte şi pretutindenĭ, încâtŭ nu rĕmase nicĭ atmosfera neinfectată de influinţa sea, s'a săturatŭ cu cele ce a lucratŭ în guvernămêntŭ, în politică, legĭ, ce populaţia nu le înţelege de-felŭ, reforme şi lucrurĭ cari nu suntŭ nicĭ-decum în usŭ la noĭ, a hotărîtŭ sĕ'şĭ petrécă maĭ plăcutŭ, a se amesteca şi 'n viaţa privată a ómenilorŭ; şi se amestecă p'în populŭ, sĕ'lŭ ameţiască, sĕ 'lŭ întunece, d'a cere aceia ce luĭ nu'ĭ trebuesce, şi a susţine ómenĭ şi treburĭ cari de-felŭ nu le înţelege; apoĭ se amestecă în viaţa celorŭ căsătoriţĭ, şi acum căsătoriţiĭ cari ajungŭ a trăi bine şése lunĭ, e lucru mare. Ceĭ maĭ mulţĭ se cértă de la uă sĕptĕmână, se separă, şi alérgă la tribunalŭ cerêndŭ divorsu, sub pretestŭ ca e nepotrivire de caracterŭ între eĭ... Şi dupĕ acésta uă ocupaţiune şi maĭ ciudată, şi maĭ de rîsŭ decâtŭ tóte, diavolulŭ lucréză cu nisce pharmacistĭ, a pregăti unŭ-felŭ de licóre, care o iaŭ ceĭ bĕtrânĭ, ceĭ ce, în locŭ d'a se gôndi la mórte ş'a găsi mulţiămire în a face ce-va fapte bune, care împacă consciinţa şi bucură sufletulŭ, caută să guste, prin beutura acésta, plăcerĭ simţuale, adică a fi tinerĭ într'unŭ modŭ artificiale; dupĕ care ceĭ maĭ mulţĭ se têmpescŭ, înnebunescŭ, şi uniĭ se şi sinucidŭ!.. Dupĕ aceste ocupaţiunĭ fórte plăcute, Sataneĭ îĭ veni în minte şi avu gustŭ să se preumble puçinŭ la aerŭ de munte, şi să bea apă rece din isvóre, creĝêndŭ, în acelaşĭ timpŭ, că póte va întêlni vre-uă ceată de banditĭ tâlcharĭ, cŏcĭ în capitală i se înăcrise cu tâlchăriile cari se facŭ pre-

www.digibuc.ro

tutindenĭ, şi în tóte oraşele potlogăriĭ!.. Plecă dérŭ, în luna luĭ Iunie, din capitalĕ, d'a merge cu trenulŭ spre Pitescĭ. În ḑiua cândŭ a sositŭ acolo, veni uă vijălie şi bătu uă grindină mare, aprópe ca oulŭ de gâscă, de s'a speriatŭ tótă lumea, că toţĭ aŭ cunoscutŭ că va fi unŭ semnŭ reŭ acésta. Duoĕ vagóne le-a luatŭ vijălia şi le-a împinsŭ pe şine pênĕ la Golescĭ. Avuseră parte că nu venia trenulŭ în susŭ... Cum trecu Oltulŭ d'aci, se stârni uă choleră, uă secetă şi prăpădenie în tóte părţile cu fómete mare... Unŭ proprietarŭ de pe Olteţŭ, celŭ ce înţelegea ce-va din solomonie, îlŭ cunoscu, şi temêndu-se să nu 'ĭ facă vre unŭ reŭ pe moşie; elŭ o scia acésta êncă de-cândŭ cu minunatulŭ proiectŭ al desfiinţăriĭ pătulelorŭ de reservă în tótă ţéra, cŏcĭ éră aşia s'a 'ntêmplatŭ; temându-se să nu 'ĭ móră cum-va locuitoriĭ de pe moşie de fóme, saŭ cum auḑise ca în anulŭ acesta, pe lêngă lipsa care este, locuitoriĭ, îndemnaţĭ de spiritulŭ-celuĭ rĕŭ, daŭ focŭ la grâne, la clăĭ de fênŭ şi la coşare cu păpuşoiŭ, hotărî să înduplece pe Necuratulŭ, să lŭ ţie, şi a 'ĭ da mereŭ să bea rachiu, fiindŭ-că se scie că nimica nu îndobitocesce pe omŭ ca bĕutura rachiuluĭ, şi maĭ alesŭ basamacu, acelŭ rachiŭ întrodusŭ în ţéră prin Jidaniĭ de la Găescĭ, care este compusŭ din spirtŭ de bucate, apă multă şi vitriolŭ, spre a lŭ face să aibă efectŭ... Diavolulŭ simţi cursa, şi fugi desculţŭ şi cu capulŭ golŭ de la acelŭ proprietarŭ. Luă drumulŭ spre Tîrgu-Jiiuluĭ, ca să mérgă la cavernele de unde se scotea arama în munţiĭ de la Mehedinţĭ, părăsite de multŭ, şi pe care voiŏ să le destupe şi să încépă esploatăţia cu unŭ rusŭ în-

www.digibuc.ro

semnatŭ, alŭ căruia nume termină cu of!.. Pe drumŭ, găsi ce 'ĭ trebuia: unŭ fiŭ de boiărŭ care 'ş a risipitŭ averea ce o posedase de la părinţĭ, şi care, în desperare, ne avêndŭ cu ce trăi, vrea să 'şĭ redice viaţa... Sciţĭ istoria cu junele care medita dinaintea caselorŭ vechĭ părăsite, ruinate, unde diavolulŭ s'a fostŭ opritŭ uă nópte? Elŭ găsise aicĭ cum amŭ ţice uă clientelă. Ênsă întêmpină şi nisce obstacule: unŭ românŭ boiărŭ-de-neamŭ, care ţine pré tare la obiceiurĭ străbune, la credinţa părintéscă, celŭ-ce n'a ipotecatŭ nimicŭ din averea sea proprie, care nu s'a împrumutatŭ de la nimenĭ măcarŭ cu uă lescaie, care trăesce independinte, fără conflicte şi fără procese; veḑĭ, asta diavoluluĭ nu 'ĭ place! cŏcĭ nu póte elŭ subsista, ca unulŭ ce e spiritulŭ rĕuluĭ, déca nu va face desordine, cabale, rĕsturnărĭ, sărăcie şi prăpădenie de familiĭ, cum va putea reuşi elŭ în ce-va d'alde acestea pe lêngă unŭ asemenea Alcidŭ? Apoĭ ce-va şi maĭ grozavŭ: uă femeie vĕduvă, capriciósă, nebună cochetă, lucsósă, dérŭ ceea ce este unŭ lucru fórte rarŭ, constantă; iubesce pe unŭ omŭ: unicul eĭ amantŭ, pe care vrea să 'lŭ scape, să 'lŭ moraliseze, şi să 'lŭ ia de soţiŭ. Acésta nu convenia diavoluluĭ una cu capulŭ: să nu reuşiască la intriga concepută de elŭ? şi să nu termine măcarŭ cu vre-uă crimă? Să i se întêmple acésta ar' fi unŭ afrontŭ, uă ruşine pré mare, uă ast-felŭ de ruşine, dupĕ care maĭ bine s'ar strânge de gôtŭ, orĭ s'arŭ duce să s'afunde pentru tot-dauna în apele Dunărĭĭ la Severinŭ. Cu tóte astea, timpulŭ nu va trece pentru unŭ spiritŭ ca pentru ceilalţĭ muritorĭ? nu va fi partida de totŭ perdută. În cele din urmă şi maĭ în urmă,

www.digibuc.ro

simțindŭ că vĕduva este aprópe să isbutéscă a dejuca planulŭ seŭ, voesce, elŭ, a înșufla uă ură între aceĭ duoĭ junĭ, cari ne sûntŭ cunoscuțĭ: aceĭ duoĭ rivalĭ, ca să se întêmple negreșitŭ ce-va, vre uă crimă, și cu atâta, Satana se va recori, va fi satisfăcutŭ, vĕdêndŭ pe vre unul din eĭ în temniță...»

Celŭ care moțăia acolea, dinaintea meseĭ afară la casinulŭ boiărescŭ, se deșteptă repede audindŭ atâta bâlbâitură la urechile luĭ, și începu a 'șĭ face cruce deschidêndŭ ochiĭ, și dicêndŭ: «Tocmaĭ cândŭ se votéză uă lege de presă, și eŭ sûntŭ numitŭ substitutŭ la tribunalulŭ din Severinŭ, Ucigă-te crucea!!. ce de maĭ îmĭ spuseșĭ?..»

Lucru de mirare: nu era altulŭ nimenĭ lângă elŭ cândŭ se deșteptă; se afla numaĭ singurŭ la lumina stelelorŭ, și, împregiuru-ĭ, unŭ fumŭ ca de tutunŭ. Audi atuncĭ cântândŭ și cocoșulŭ... Credu că tóte cele ce s'a petrecutŭ a fostŭ numaĭ unŭ visŭ, vaĭ! unŭ visŭ: trista nóstră situațiune!!...

V.

DISPUTA INTRE 10 SI 11 ORE

Diminéța, la 9 ore și diumătate, boiărulŭ Matheĭ era însoțitŭ de Iacovache N... viindŭ de către comuna Vădeniĭ, unde merseseră pênĕ 'n diuă; puținŭ în urmă-le venia uă brișcă cu duoĭ frumoșĭ caĭ. Comuna Vădeniĭ e departe de Tîrgu-Jiiuluĭ unŭ cartŭ de oră, spre nordŭ. Iacovache era pregătitŭ ca pentru a merge la vênatŭ;

www.digibuc.ro

era armată cu uă minunată puşcă cu duoĕ ţeve. Unŭ vulturŭ făcêndŭ volte, într'uă 'nălţime îndestulŭ de depărtată în susŭ, pe d'asupra lunceĭ dintre Văděnĭ şi oraşŭ, elŭ părea aşa de mare ca cum ar' fi fostŭ duoĭ, întinzêndŭ aripile séle şi despicândŭ aerulŭ cu multă temeritate, căutândŭ spre pământŭ unde să se repédă de a şĭ găsi prada. Iacovache N... luă cu puşca la ochĭ pe vulturŭ. Boiărulŭ Matheĭ ţise: — E pré departe, glonţulŭ nu l va ajunge! Iacovache ochi, ca unulŭ ce pretindea că e vênătorŭ, şi arma sea detună făcêndŭ a şuera glonţulŭi în susŭ. Se vĕḑu căḑêndŭ, aprópe de la nuorĭ, unŭ volumŭ către pământŭ, după detunarea pusceĭ vênătoruluĭ. Ceea ce căḑu nu era vulturele pe care a voitŭ să'lŭ loviască, ci ca uă ţiumĕtate pelea unuĭ melŭ, ce pasărea răpitóre o ducea în ghiare, sburândŭ, şi pe care, la detunarea armeĭ, o lăsa. Vulturele după acésta îşĭ luă avêntulŭ seŭ trufaşŭ spre stêncele munţilorŭ. Boiărulŭ Matheĭ, îĭ ţice: — Nu ţĭ amŭ spusŭ eŭ că nu 'lŭ va ajunge glonţulŭ?... aĭ perdutŭ uă umplutură de érbă în vêntŭ... Se despărţi de Iacovache cândŭ eraŭ lêngă capĕtulŭ oraşuluĭ. Orĭ cine ĭ ar fi vĕḑutŭ, ar' fi ţisŭ că socrulŭ însoţise pe ginere-seŭ. Boiărulŭ se urcă în brişcă. Iacovache N... o luă pe poteca de la margine, singurŭ. Câtŭ veniseră eĭ amênduoĭ, junele nu lipsise d'a vorbi boiăruluĭ câte ce-va relativŭ la cestiunea însurătóreĭ proiectată: elŭ care ceruse mâna iubiteĭ séle fiice, pentru care pusese atâtea rudeniĭ ca s'ajungă pênĕ aci... Boiărulŭ Matheĭ nu s'arĕtă nicĭde-cum contrariŭ. Eĭ se despărţiră fórte voioşĭ, şi celŭ d'âncêiŭ promise, că la orele sciute vine la tirŭ.

www.digibuc.ro

În faţia oraşuluĭ, se deschide uă câmpie pe d'asupra unuĭ deluleţŭ, unde se vedŭ aşeḑate umbrarele saŭ balaganele, în cari se face tîrgulŭ de peste anŭ şi celŭ de sĕptămână; înălţimea acésta cătŭ se întinde spre lunca oraşuluĭ este numită: Obrejia. Acolo, ce-va maĭ în susŭ, ca unŭ punctŭ negru, se vedea cine-va aşteptându. Iacovache N... după positura aceluia şi cu pălăria cea cu bŏldurile marĭ, cunoscu că era Costică...

— Ce va fi voindŭ elŭ cu mine? Mĕ mirŭ pré multŭ că 'mĭ ḑise că mĕ aştéptă aḑĭ pe Obrejia? Sûntŭ ḑece ore, şi eŭ sosescŭ la timpŭ... elŭ cugetă în sine.

Costică... aşteptà pregătitŭ, armatŭ ca unŭ vênătorŭ. Elŭ era departe de la locŭlŭ unde se făcuse pregătirea pentru tirŭ, ca duoe-sute-cinci-ḑecĭ de paşĭ. În acea ḑi, căldura pré mare a uneĭ verĭ secetóse începuse pré de diminéţă, şi pe la orele unŭ-spre-ḑece era sufocantă.

— Me aştepţĭ de multŭ? întrebă Iacovache, care eşise d'asupra priporuluĭ pe Obrejia, pe Costică... ce îlŭ veḑuse de departe, care sta loculuĭ trăgêndu-şĭ în josŭ, de borduri, pălăria, pentru a fi apăratŭ de sóre.

— Sûntŭ de la ḑece, domnule, aicia, pentru că nu'mĭ place să minţŭ cândŭ promitŭ unŭ lucru, rĕspunde Costică... cu unŭ aerŭ imposantŭ celuĭ care'l întreba.

Iacovache vede în vorbele acestuia óre-cum uă provocare. Creḑu că elŭ caută a'ĭ cere socotélă despre uă insultă ce a fostŭ-suferit-o maĭ-de-multŭ de la dênsulŭ: creḑu că voesce să 'ĭ céră uă reparaţiune. Ensă unŭ duelŭ arŭ putea face multŭ sgomotŭ, şi s'ar da la lumină nisce fapte ce n'arŭ fi voitŭ să se desvĕléscă tocmaĭ acum cândŭ elŭ tractézà de însurătóre. De aceia şi priimise

www.digibuc.ro

să vinĕ la locul unde antagonistulŭ seŭ îlŭ chiămă; creḑu dérŭ că este maĭ cu minte d'a lua lucrurile cu binele, să móie óre cum pe acestŭ Costică... care 'ĭ căuta gôlceavă

— Mĕ értă că amŭ întârḑiatŭ uă ḑumĕtate oră maĭ multŭ. Heĭ! ce e? pentru ce m'aĭ chiămatŭ? ḑise elŭ cu unŭ surîsŭ sforṭatŭ ce se arĕtă pe busele luĭ.

— Cată să vorbimŭ despre multe, şi maĭ cu deosebire de unŭ lucru...

— Ca ce? întrebă Iacovache N... surprinsŭ de vorbele acestuia.

— Aĭ promisŭ că veĭ da numele dumitale uneĭ femeĭ care te-a ascultatŭ; şi dumnéta voescĭ a o părăsi ca să încurcĭ şi pe alta, adică a maĭ face fiinṭe nefericite...

— Déră ce te intereséză pe D-ta ce facŭ, şi căreĭ femeĭ voescŭ a da numele meŭ? rĕspunde celŭ provocatŭ.

— Nu te aprinde! adăogă Costică, vorbesce încetŭ, cu mine câtŭ se póte de încetŭ, domnule!..

Veṭĭ sci că amênduoĭ bărbaṭiĭ acestia eraŭ de uă-potrivă taręĭ, armaṭĭ asemenĭ, elocuenṭĭ şi de-uă aceiaşĭ forṭă de spiritŭ. Iacovache ênsă, sciindu-se culpabile de óre-care faptă de altă-dată, în faṭia antagonistuluĭ seŭ, creḑu că 'lŭ va potoli cerêndu-ĭ óre care scuse.

— Estĭ mâniosŭ pe mine, frate? şi d'aceia îmĭ cauṭĭ cérta, dérŭ eŭ!..

— E aceia ce spuseiŭ acum, dumnéta aĭ amăgitŭ uă femeie şi trebue să o iaĭ în căsătorie. Ṭĭ-o cerŭ acésta! Nu umbla să rĕtăcescĭ mintea fiiceĭ boiăruluĭ Matheĭ pe care voescĭ să o iaĭ pentru zestrea ce o are.

www.digibuc.ro

Aci Iacovache se aprinse; déca ar' fi pututŭ, ar' fi băgatŭ pumnul în gură adversaruluĭ seŭ, să lŭ facă a numaĭ vorbi nicĭ-uă-dată.

Dérŭ, domnule, eŭ te cunoscŭ pe D-ta şi 'ţĭ sciŭ şi faptele, de aceia vorbescŭ.

— Ţi adu-aminte, adăogă Iacovache cu óre care aerŭ de omŭ mare, că am-fostŭ procurorŭ, de şi pucine ḑile, amŭ fostŭ şi suprefectŭ...

— Fórte bine; dérŭ să vedemŭ ce aĭ făcutŭ D-ta cândŭ eraĭ procurorŭ, aĭ trimisŭ la temniţă pe celŭ care a furatŭ unŭ merticŭ de făină, şi aĭ achitatŭ pe unŭ ucigătorŭ. Aĭ fostŭ suprefectŭ? şi atuncĭ a fostŭ vaĭ de lume pentru bieţiĭ locuitorĭ din plaiŭ! Cunoscŭ cefelŭ te aĭ purtatŭ... Sciŭ faptele!..

— Ia seama ce vorbescĭ? aduţĭ aminte că am-fostŭ şi militarŭ.

— O sciŭ şi acésta; pentru că ajunseseşĭ chipŭ şi seamă oficerŭ, te-aĭ scoborîtŭ pênĕ a specula porţia de mâncare a soldaţilorŭ. Săracĭĭ recruţĭ! şi bieţiĭ soldaţĭ bĕtrânĭ! câţĭ n'aŭ peritŭ, pentru că pâinea care li se da par' că era frământată cu cenuşă, şi carnea de vite bolnave? unŭ tifosŭ spăimântătorŭ s'a încinsŭ după aceia între dênşiĭ, din causa nutrimentuluĭ rĕŭ, şi mereŭ scoţêndu-ĭ la esserciţiŭ, pe unŭ timpŭ rece pré aspru, reŭ îmbrăcaţĭ. Bieţiĭ tinerĭ periră, nu pe câmpulŭ de bătaie, ci din necăutare şi nutrimêntulŭ prostŭ!!. Aĭ fostŭ crudŭ şi tiranŭ către acestĭ fiĭ aĭ patrii, ca cum părinţiĭ lorŭ 'ĭ arŭ fi adusŭ ca să fie jertfă maltratărĭĭ, şi nu ca să servéscă în interesulŭ de apĕrarea ţĕrĭĭ! Eŭ ţi le vorbescŭ acestea, Buzescŭ din strămoşiĭ meĭ românĭ, aĭ maltratatŭ pe fraţiĭ dumitale!..

www.digibuc.ro

— Dumnéta, domnule, insulţĭ oficeriĭ?

— Nu; ci pe aceia cari facŭ asemenea fapte...

— Déca eraŭ adevĕrate acestea, ḑise Iacovache N.. făcêndu-se de totŭ roşu la obrasŭ, nu eramŭ alesŭ membru la comitetulŭ-permaninte, şi în curêndŭ sperŭ că voiŭ fi numitŭ preşedinte alŭ tribunaluluĭ.

— Sciŭ şi despre asta multe, ênsă voiŭ spune una singură: cândŭ populaţia judeţuluĭ muria într'uă epidemie îngrozitóre, provocată maĭ multŭ din fómete, domnia-vóstră, în locŭ să remediaţĭ rĕulŭ de la rădĕcina luĭ, adică, în lipsă de pătule de reservă care le aveamŭ înfiinţate altă-dată prin lege, pentru ajutorulŭ poporuluĭ românŭ, în asemenea timpŭ de lipsă, aţĭ alocatŭ în budgetŭ sume pentru dochtoriĭ ce nu'ĭ folosescŭ nicĭdecum, în locŭ să căutaţĭ a'ĭ da ajutorŭ de producte, să lŭ ajutaţĭ a nu peri de fóme. Ĕrŭ câtŭ despre judecătorŭ, saŭ preşedinte, cum ḑicĭ că o să fiĭ, sermană dreptate! cum o să maĭ fie cârciumărită? Le scimŭ noĭ tóte acestea, domnule!..

— Domnule, domniata me insulţĭ!.. ḑise Iacovache N... pré supĕratŭ.

— Vreĭ să'ţĭ vorbescŭ şi de advocatŭ? adăogă celŭ de maĭ susŭ. În corumpţiunea în care este căḑută societatea nóstră, a trebuitŭ să'şĭ formeze nisce legĭ de cari numaĭ advocaţiĭ nu suntŭ nemulţiămiţĭ! Eĭ aŭ facultatea d'a susţine pe celŭ dreptŭ şi pe nedreptŭ, prin vorbe pompóse, şi une-orĭ încurcă câtŭ de bine procesele!.. Celŭ care are să ia, spre essemplu, uă mie de leĭ, prin judecată, cată să cheltuiască şépte miĭ, şi celŭ ce este détorŭ una, va plăti ḑece... de aceia e sântŭ

www.digibuc.ro

proverbulŭ bĕtrânescŭ care ḑice: «maĭ bine uă învoială strâmbă, decâtŭ uă judecată drĕptă!.»

Dumnéta m'aĭ chiămatŭ dĕrŭ aicĭ ca să mĕ insulţĭ?.. ḑise pré aprinsŭ Iacovache N..Nu voiŭ suferi multŭ timpŭ atacurile cari mi le facĭ. Între noĭ trebue uă reparaţiune de onóre!..

Celŭ cu pălăria cu bordurile marĭ, adăogă cu unŭ aerŭ ironicŭ:

— Déca te-aĭ gôndi să mĕ chiămĭ la unŭ duelŭ, şi să presupunemŭ că eŭ aşĭ cădea mortŭ sub loviturile dumitale, atuncĭ ţĭ-aĭ găsi beléoa! că uă chârtie care se află la mine, căḑêndŭ în mâinile justiţieĭ, ţĭ arŭ aduce multă neplăcere, te-ar' trimite unde nu vreĭ... Costică .. ţiindŭ într'uă mână puşca, scóte cu ceelaltă uă chârtie din posunarulŭ gheroculuĭ seŭ, şi o arétă luĭ Iacovache N... Cunoscĭ subsemnătura? Ia privesce? Citesce... Veḑĭ acéstă chârtie?

— Acestu omŭ e dracu? ḑise încetŭ Iacovache galbenŭ la faţiă de mânie.

— Nu mĕ înduoescŭ că aĭ bună memorie despre actele dumitale... e unŭ înscrisŭ ce descopere unŭ abusŭ... Aĭ luatŭ treĭ sute galbenĭ ca să miḑlocescĭ scăparea din temniţă a duoĭ tălcharĭ... Să mulţiămescĭ rĕposateĭ nevesteĭ mele, cu care eraţĭ într'uă intimă corespondenţă, că n'a lăsatŭ să intre acestŭ înscrisŭ în mâinĭ străine, cândŭ la mine, poţĭ să fiĭ sigurŭ!.. De acésta te-amŭ chiămatŭ, iubite domnule!

— Pentru pĕcatele mele, adăogă elŭ, vĕḑêndu-se d'uădată prinsŭ într'uă cursă.

www.digibuc.ro

— Veḑĭ că eŭ nu sûntŭ tocmaĭ omŭ reŭ!.. ḑise Costică .. cu flegma sea obicĭnuită.

— Eĭ bine, domnule, adăogă acela, dupĕ unŭ momentŭ de cugetare şi maĭ potolitŭ, cunoscŭ că D-ta aĭ dreptate, şi maĭ alesŭ aĭ dreptate pentru că 'ţi amŭ făcutŭ unŭ reŭ; recunoscŭ că am-fostŭ nedreptŭ, cândŭ cu femeia dumitale...

— Dumnéta aĭ sedus-o, aĭ desmoralisat-o, cândŭ eŭ ĭţĭ făceamŭ totŭ binele.

— Dênsa a provocatŭ aceia ce s'a petrecutŭ!.. rĕspunde Iacovache dândŭ din umere.

— Nu e cestiune dc acésta, domnule, să numaĭ vorbimŭ. E totul că D-ta aĭ corumptŭ pe femeia mea, aĭ corumptŭ şi p'a altuia, şi altele, acum te încercĭ şi cu familia unuĭ românŭ moşteanŭ să facĭ tot aşa, par' că te 'nvéţă Diavolulŭ!!

— Eĭ bine, domnule, pronunţă-te ce voescĭ cu mine? unde vreĭ să ajungĭ?

— E lucru fórte simplu, şi d'acésta te-amŭ chiămatŭ să vorbimŭ, chârtiea care descopere hoţiile dumitale se va arde, te curăţĭ de tóte pĕcatele, luândŭ pe vĕduva în căsătorie, dupĕ cum 'ĭ aĭ promisŭ.

— Ce interesŭ aĭ D-ta dintr'acsta? Ce te face să'mĭ vorbescĭ ast-felŭ? întrebă cavalerulŭ desarmatŭ de trufiea care o avusese maĭ 'nainte, şi înnecândŭ în peptulŭ seŭ uă turbată mânie.

— Atâta totulŭ: eŭ sûntŭ unŭ amicŭ acesteĭ dómne, ce 'ĭ amŭ promisŭ s'o ajutŭ în acéstă afacere, şi voitorulŭ de bine al domnii-tale, care voescŭ ca în viitorŭ

www.digibuc.ro

să te facĭ omŭ cum se cade. Cunósce dérŭ că n'amŭ uă inimă rea, nu 'ţĭ sûntŭ inemicŭ ..

Iacovache N... ascultândŭ la ćele ce 'ĭ vorbia adversarulŭ seŭ într'uă ironie muşcătóre, se silia din tóte puterile a nu perde echilibru, şi a 'ĭ rĕspunde pe acelaşĭ tonŭ:

— Dérŭ cândŭ voescĭ acésta s'o hotărescĭ D-ta?

— Veĭ vedé-o, negreşitŭ veĭ vedé-o! numaĭ D-ta să 'mĭ promiţĭ că te ţiĭ de vorbă... Altminteri, domnule Iacovache N . , se vorŭ da de faţiă tóte mişăliile şi abusurile ce aĭ comisŭ pênĕ astă-ţĭ...

— Domnule, dumnéta rîţĭ de mine! rĕspunde acela.

— Nu te turbura mĕ rogŭ! pentru că lucru bunŭ cu linişte şi cu binele se face! Ia-ţĭ cu totulŭ rĕmasŭ-bunŭ de la scopulŭ ce hrănescĭ d'a te împeţi cu fiica boiărulŭĭ Matheĭ!

— Ce spuĭ D-ta? ce nume pronunţĭ? Îmĭ daĭ acéstă scrisóre, orĭ nu?.. ţise Iacovache rĕstitŭ.

— Ţĭ-o-voiŭ da negreşitu, rĕspunde Costică... cândŭ te veĭ însura, să iaĭ pe vĕduva de nevéstă...

Boiărulŭ Matheĭ într'acestea tocmaĭ eşise de sub maluĭ pentru a se sui pe Obrejia, şi vĕţêndŭ pe Iacovache N... vorbindŭ pré aprinsŭ cu cestălaltŭ, ţise:

— Ce vĕ sfădiţĭ acolo? Aŭ dóră aveţĭ niscaĭ-va moşiĭ de împărţitŭ?..

Celŭ de susŭ rĕmâne înlemnitŭ, şi creţu că înadevĕrŭ toţĭ diavoliĭ îlŭ persecuta; de şi celŭ din ruine îĭ promisese să 'lŭ ajute... Tăcu precâtŭ putu şi 'şĭ ascunse mânia. În rĕspunsulŭ ce 'lŭ dete, se ivi pe busele luĭ unŭ surîsŭ silitŭ rece şi plin de veninŭ.

www.digibuc.ro

— Nu ne sfădimŭ de felŭ, ci vorbimŭ ca nisce amicĭ ce sûntemŭ cu D. Costică... Întornându-se către adversarulŭ seŭ: Aşia este, amice? ce ţicĭ D-ta?..

Costică... fipse nisce ochĭ marĭ spre elŭ.

— Atuncĭ este bine, atuncĭ este bine!.. adăogă boiărulŭ abia ţinêndu-şĭ rĕsuflarea, după ce ajunse d'asupra pe dealŭ, aprópe de unde se petrecuse discuţiunea maĭ susŭ descrisă.

N'apucase boiărulŭ Matheĭ să fie lêngă acestĭ bărbaţĭ, şi d'uă-dată dinainte-le, în depărtare ca duoe sute paşĭ, fu uă esplosiune care făcu uă mare detunare; se vĕţu acolo uă flacără care se urca pênĕ la ceriŭ, ca unŭ stâlpŭ de focŭ, şi s'auţi nisce gemete dureróse care de departe le indică că s'a 'ntêmplatŭ uă catastrofă...

Lectorulŭ se va înduoi despre adevĕrulŭ unuĭ faptŭ pe care îlŭ descrimŭ; dérŭ îndată ce va cerceta, întrebândŭ măcarŭ şi unŭ copilŭ din oraşulŭ Tîrgu-Jiiuluĭ, o să se încredinţeţe, şi, asemenea ca şi noĭ, va rĕmânea înfioratŭ şi înlemnitŭ, ţicêndŭ: că nu aduce anulŭ ce aduce unŭ minutŭ de nefericire!..

Într'acestea, astĭ bărbaţĭ uitară unŭ minutŭ diferenţa dintre eĭ, şi căutară a se dirige cu paşĭ grăbiţĭ către locŭlŭ unde s'a petrecutŭ nefericirea. Celŭ d'âintêiŭ alergă Costică... pe urma sea boiărulŭ Matheĭ, şi apoĭ Iacovache N...

www.digibuc.ro

VI.

CATASTROFA DE LA TIRU.

Ce-felŭ s'a petrecutŭ evenementulŭ întêmplatŭ la tirŭ? întreba cine-va într'uă casă particulară, pe unŭ bărbatŭ din Tîrgu-Jiiuluĭ, care fusese marturŭ ocularŭ.

Étă ce respunse acesta: Dintr'uă nesocotinţă, saŭ, maĭ bine ḑisŭ, dintr'uă greşială, duoĕ persóne onorabile aŭ suferitŭ.

Heĭ! cum s'arŭ putea ca nisce bărbaţĭ în tótă firea, ómenĭ cu esperienţă şi cu cunoscinţă de lucru, să facă asemenea greşelĭ?

Tot-d'auna vomŭ repeta: n'aduce anulŭ ce aduce unŭ minutŭ nefericitŭ, precum tot aşa şi să ḑicemŭ: să ne ferésckă Dumneḑeŭ de maĭ rĕŭ!..

Ḑiua şi orele aŭ fostŭ destinate în acea ḑi... Din causa căldureĭ care se încinsese peste sémă către amia-ḑĭ, ómeniĭ nu pré veniseră. Câţĭ-va inşĭ sosiră maĭ 'nainte de 12. Tóte eraŭ pregătite la loculŭ unde să se încarce armele, de unde să se tragĕ cu senéţa, saŭ cu carabină, spre punctulŭ ce era însemnatŭ al tiruluĭ, în câmpia dinaintea acelorŭ barace de tîrgŭ. Acolo se afla aşeḑată uă mésă pătrată şi cu câte-va scaune p'împregiurŭ. P'acéstă mésă eraŭ puse duoĕ chârtiĭ cu prafŭ de puşcă, plumbĭ şi altele: unŭ pachetŭ care conţinea ca uă oca de pulbere era aşeḑétŭ dinainte, celălaltŭ, cu maĭ puçinŭ, era trasŭ maĭ de uă parte. Câţĭ-va bărbaţĭ cetăţenĭ, între cari eraŭ şi duoĭ militarĭ, de şi în numĕrŭ micŭ, ḑiseră, dupĕ ce discutară maĭ întêiŭ cât-va în acéstă

www.digibuc.ro

privință, să începemŭ că este ora. Uă persónă onorabile, ce ținea locul primaruluĭ comuneĭ, asista din détorie la acéstă manipulare, și ceilalțĭ căta, ca juriŭ, să înregistreze succesele; fiindŭ acéstă zi destinată numaĭ pentru trăgĕtoriĭ ceĭ din orașŭ.

Atuncĭ tirulŭ se începu: inima bătea în fie care, ochiulŭ mĕsura distanța; toțĭ voiaŭ să învingă, ca cum s'ar' fi luptatŭ să posédă uă corónă, să priiméscă uă laură de triumfŭ.

Celŭ-d'ântêiŭ care începe fu unŭ funcționarŭ, capŭ-telegrafistŭ, bărbatŭ bine făcutŭ, cu uă barbă négră mare, avêndŭ óre-cum reputație de unŭ vênĕtorŭ de frunte; elŭ ținea arma în mâinĭ, încărcată bine cu prafŭ și plumbŭ. Vizează.

— Nu te încerca să tragĭ d'asupra pulbereĭ de puscă, că se întêmplă primejdie mare! zise unŭ militarŭ care era maĭ delăturia de loculŭ unde se operă încărcarea, și unde tocmaĭ voia acelŭ trăgĕtorŭ s'ardicc arma ș'a lua la ochĭ.

— Trage-te într'uă parte, domnule, de dinaintea meseĭ! Ia-țĭ locŭ déca voescĭ maĭ înlăturĭ duoĭ pașĭ, adăogă locu-ținĕtorulŭ de primarŭ, celŭ-ce ședea pe unŭ scaunŭ cu cotulŭ rezematŭ de unŭ căpĕtêiŭ al meseĭ.

— Ce? Voescĭ să tragĭ cu arma d'aci dinaintea meseĭ d'asupra prafuluĭ de pușcă?.. observă órecum seriosŭ unulŭ din bărbațiĭ presinți.

— Lăsați-mĕ, domniloruŭ! eŭ sciŭ ce facŭ, nu sûntŭ de erĭ vênătorŭ...

Atâta putu zice acelŭ ce ținea arma rĕdicată și vizândŭ.

Se vede că atuncĭ Diavolulŭ șuerase în aerŭ, de uă

www.digibuc.ro

bucurie infernale, că ocasiunea i se presintă ca să se petrécă aci serbătórea plăcută luĭ; cŏcĭ nu s'a auḑitŭ nicĭ pocnitura lovitureĭ gloṇţuluĭ, pe lîngă detunarea esplosiuneĭ. Aci pe dată uă flacără spăimântătóre se rĕdică pênĕ la nuorĭ cu unŭ mugetŭ care însuflă cutremurŭ, şi care de departe a. fostŭ zărită, precum maĭ susŭ arĕtarămŭ. Acestŭ funcţionarŭ, încreḑutŭ póte esperienţeĭ séle de altă-dată, a trasŭ cu puşca în órecare înălţime d'asupra meseĭ. Nu ne-putemŭ da séma ce-felŭ scînteia a comunicatŭ la érbă, care făcu esplosiune. Persónele de lîngă mésă furĕ arse; şi déca trăgĕtorulŭ n'ar' fi avutŭ barbă mare, în care flacăra de érbă să se opriască uă clipă, de-sigurŭ că perdea ochiĭ... Locu-ţinĕtorulŭ de primarŭ, ce sta la căpĕtêiulŭ meseĭ pe scaunŭ, pe care sta rezematŭ cu amênduoĕ cótele, se întêmplase unŭ minutŭ să priviască spre partea opusă, şi d'aceia, spre partea de flacără fuse fórte reŭ arsŭ: mâinile, obrasulŭ, mustăţĭ, sprâncenile, şi aprópe tótă îmbrăcămintea-ĭ. Câtŭ despre nefericitulŭ funcţionarŭ, nu se maĭ cunoscea cum fuse de pârjolitŭ: uă întêmplare pré nefericită şi nepreveḑută, unŭ incidentŭ de care fie care omŭ se va îngrozi...

Oraşulŭ întregŭ, ca prin unŭ fulgerŭ fu înscinţatŭ despre evenimentulŭ acesta, şi fie care cum auḑi, alergă la locŭlŭ unde se petrecu acéstă nefericită întêmplare. Chir Pascale alergă rupêndu-şĭ vestmintele anunţând-o ómenilorŭ. Doctorulŭ comuneĭ nu nemeria cum să se ducă maĭ iute la domiciliulŭ, saŭ la locŭlŭ unde se găsiau suferinḑiĭ, spre a le da ajutorŭ. Lucrurile vorŭ fi póte tălmăcite şi luate în felŭ-de-felŭ de chipurĭ;

www.digibuc.ro

ênsă adevĕrulŭ e că din asemenea întêmplărĭ omulŭ cată să ĭuveţe d'a fi maĭ prudentŭ: foculŭ, armele sûntŭ utile, ênsă să le întrebuinţeze cine-va cu pré mare băgare de sémă, cŏcĭ alt-felŭ suntŭ pré periculóse.

Acésta ne permitemu a o ḑice şi chiaru mediciloru, pharmacistiloru: prudenţă şi mare băgare de seamă cându ordónă şi dă medicamente celorŭ cari au nevoe de ele!..

În timpul pe-cându nefericiţiĭ pacienţĭ, într'uă deplorabile stare, li se da ajutorŭ de apă rece, şi întindeaŭ mâinile spre a se rĕcori în lutŭ rece muiatŭ de apă, care maĭ-în-pripă ajută d'a scóte foculŭ din pele, câţiva bărbaţĭ îĭ luară de braţe, spre a'ĭ putea duce pênĕ la domiciliurile lorŭ.

Treĭ indivíḑĭ, cari de pe Obrejia veniaŭ în fuga mare, cum ḑiserămŭ, la loculŭ menţionatŭ, se opriră bătêndu-le peptul şi înspăĭmântaţĭ de spectaclulŭ care 'lŭ veḑură.

Unulŭ dintre eĭ care privia cu ochĭ marĭ şi galbenŭ la faţiă, boiărul Matheĭ, cletinêndŭ cu capulŭ, ḑise:

—«Aţĭ făcutŭ şi cu acésta uă copilărie!.."

Boiărulŭ pênĕ séra nu se maĭ află în oraşŭ, a plecatŭ repede la moşie.

În încurcătura ênsă a lucrurilorŭ, în ameţiala, şi confusiunea petrecută, se opri îndată tiruluĭ. Unulŭ dintre ceĭ duoĭ, Iacovache N... adăogă către celălaltu:

— Să 'mĭ daĭ scrisórea ce o posedeźĭ, care mĕ compromite?

Costică... cu bordurile marĭ la pălărie, aşa precum era turburatŭ de cele întêmplate, îĭ rĕspunde:

— Negreşitŭ, dérŭ cu uă condiţiune, cându te veĭ decide să te însoraĭ, să iaĭ pe vĕduva, precum i-aĭ promisŭ!..

www.digibuc.ro

VII.

SERBAREA LA MONASTIREA TISMANA.

Puçine çile trecură dela împregiurarea care amŭ narat-o.

C'uă çi înaintea St. Mării, séra, monastirea Tismana era splenditŭ acoperită de ornamente înlăuntrulŭ templuluĭ. (Din nefericire ênsĕ în afară e nereparată decându a fostu incendiată). Uă mulţime de locuitorĭ, de cari resuna valea şi rĕcorósele pădurĭ, suindŭ şoşéoa cea priporită, veniaŭ să umple plaţurile a duoĕ curţĭ, pentru a depune la picióre bisericeĭ, edificată de Mircea Domnul, şi patronată de St. Nicodim, credinţa şi devoţiunea lorŭ. Unŭ focŭ de lemne grămădite în vale, tocmaĭ lêngă pêrîulŭ cu acestŭ nume, lumina stêncile, pădurile, monastirea şi cascada care s'asvêrle cu unŭ spectaclu încântătorŭ, eşindŭ de sub murulŭ monastirescŭ, ca să se rostogolésca pe rîpele aşternute cu muschiŭ, resunându întinsa vale de murmurulŭ eĭ sgomotosŭ. Cată unŭ minutŭ să ne oprimŭ ochiĭ pe acéstă întinsă vale care se desfăşură cu atâtea peisage grandióse : pădurile faimóse cu tot-felulŭ de arborĭ şi castanĭ, dealurile, stêncile, rîuleţele şi isvórele ce şerpuescŭ prin dumbrăvile de aninĭ şi cu alunĭ, de cum intri în gura a duoĕ plaiurĭ fórte înaltŭ rĕdicate, şi pênĕ să ajungĭ pe spinarea munteluĭ unde se vede situată monastirea cu domele eĭ falnice, cu zidurile cele măreţe, cu cascada cea renumită, cu peştera d'aci şi altele multe; şi d'acolo spre fundŭ e muntele cu uă formă piramidale, acoperitŭ de pădurĭ,

www.digibuc.ro

ce conţine duoĕ schituleţe : unul la miḑlocu-ĭ, şi altul la vêrfŭ. Aicĭ vedc ochiulŭ ceea ce atinge inima şi înflacără imaginaţiunea : Tismana clasică şi istorică!.. Îndepărtare numaĭ ca vre uă treĭ ôre de la Tîrgu-Jiiuluĭ, percurgêndŭ şesulŭ a vre-uă câte-va comune şi cu pădurile prin faţia munţilorŭ Gorjuluĭ, se zăresce, din miḑlocul acestorŭ câmpiĭ, vêrfulŭ celŭ conicŭ al munteluĭ pe care stă situată Cioclovina, unul din schiturile susḑise ale Tismaneĭ. Acolo eroiĭ patrii nóstre aŭ utilisatŭ, în diferite epoche, posiţiunea strategică a acestorŭ munţĭ, şi monastirea acésta le-a servitŭ de fortereţă...

Sûntemŭ ênsă, precum arĕtarămŭ, în ajunulŭ serbătóreĭ : Adormirea-Maiceĭ-Mêntuitoruluĭ. Locuitoriĭ satelorŭ umpluseră locurile, şi biserica, fiindŭ deschisă, priimia la sênulŭ eĭ pe acestĭ pioşĭ visitatorĭ, pregătindu-se de uă privighere mărcţă.

Pênĕ a nu 'ncepe privegherea, unŭ preutŭ cu epatrachirul dupc gûtŭ şi cu acathistierulŭ în mâinĭ, adresa rugăciunĭ dinaintea Maiceĭ-luĭ Iisusŭ. Alăturĭ sta în genuchiată uă fecióră cu ochiĭ muiaţĭ în lacrime, cu inima arḑêndă şı cu totŭ cugetulŭ cufundată în rugă.

Preutul termină, şi bine-cuvîntă ţiindŭ treĭ degite d'asupra capuluĭ acesteĭ copile.

— Tată, ḑice fiica devotă preutuluĭ care o asculta, este bine ca în rugele nóstre să nu uitămŭ pe părinţiĭ şi fraţiĭ nostri, precâtŭ e détorie d'a face bine aprópeluĭ. Să ne rugămŭ Maiceĭ-luĭ-Iisusŭ pentru binele şi sănĕtatea nóstră eŭ aşia ḑicŭ.

— Da, fiică, rĕspunse preutulŭ, să ne rugămŭ din tótă inima ca să ceremŭ ajutorŭ şi ertare de pĕcate pentru toţĭ.

www.digibuc.ro

— Pe lângă acésta, adăogă fiica, rugile nóstre vorŭ întórce spre bine relele şi suferinţele nóstre pământescĭ?

— Pentru tóte, fiică, rĕspunde preutulŭ. Rugăciunĭ să facemŭ pentru cândŭ e secetă mare, de încetarea epidemiilorŭ cândŭ móre lumea, pentru călĕtoriĭ pe mare, pentru ceĭ ce zacŭ în temniţă, şi pentru toţĭ nefericiţiĭ este bine a ne ruga...

— Şi cândŭ doresce cine-va unŭ lucru ilŭ póte dobêndi, părinte? adică ca să îmblânziască uă inimă părintéscă? cândŭ rugămŭ pentru a îmblânzi sufletele, a îndulci inima din óre-care necazurĭ, cândŭ ne rugămŭ, părinte?..

— Pentru tóte, fiică, a le némuluĭ omenescŭ!

Acéstă fecióră suspină în adêncu-ĭ.

— Dérŭ ce necazurĭ aĭ fiĭcă? întrebă preutulŭ, a căruia presinţă însufla încredere şi coragiŭ pióseĭ fiinţe ce căuta la piciórele altaruluĭ sânţitŭ binele ce'ĭ lipsesce. Suferinţa eĭ o predomnise... Ea era p'aci să se mărturiséscă preutuluĭ, şi êncă şi numise pe ziumĕtate numele aceluia ce lŭ a fostŭ repetatŭ de multe orĭ în rugile seale. Oh! Dumneẓeule!.. repeta ea surprinsă. Nu termină... Unŭ călughĕrŭ ca de vre-uă patru palme de 'naltŭ, bĕtrâniciosŭ, şi spânŭ ca unŭ copilŭ, care intrase să aprindĕ candelele din facia altaruluĭ, făcu pe fiică d'a a se întrerupe de la mărturisirea eĭ, care nesciindŭ îndată ce să maĭ zică, îşĭ plecă uă clipă ochiĭ în josŭ, îngenuchiă, ca-cum prin acésta ar' afla ajutorŭ, şi se rĕdică pentru a săruta mâna preutuluĭ, care din noŭ o bine cuvîntase. Veḑĭ Dumneẓeule din ceriŭ câtŭ suferă inima mea!.. zise copila încetŭ.

— Te-a căutatŭ taica al dumitale, pentru mésa de

www.digibuc.ro

cină, ḑise călugherașulŭ către tînĕra fiică ce se oprise în momentulŭ mărturisireĭ care ĭ ar' fi scăpatŭ fără voia eĭ, apoĭ o să se tóce de privighere, adăogă călugherulŭ, că este târḑiŭ...

— Adevĕratŭ, tată-meŭ ? rĕspunde acéstă fiică, cândŭ boiărulŭ Matheĭ împreună cu vara sea din Tîrgu-Jiiuluĭ, și servitórea eĭ Maria, ajunseseră la uși, pentru ca s'o chiăme la mésa de cină. Elena îșĭ sterse degrabŭ ochiĭ de lacrime ca să n'o véḑă părintele eĭ într'uă așa stare, și rĕspunse la chiămarea mătușeĭ seale.

După acésta lucrurile se petrecură cu tótă liniștia împregiurulŭ monastireĭ, și uă privighere solemnă urméză în séra acésta, la care luară parte maĭ mulțĭ preuțĭ și archimandrițĭ pe lĕngă preutulŭ din comuna Tismaneĭ, căruia se confesară ceĭ devoțĭ, de ultimile ḑile a le postuluĭ St. Măriĭ.

Déca privigherea acésta a fost atâtŭ de solemnă, în armonia clopotelorŭ, luminilorŭ cari se vedéŭ arḑêndŭ pre stênca unde e situată monastirea, și pênĕ lêngă pârîulŭ care curge pe vale, cu pompóse cântărĭ, cu totŭ ceremonialulŭ și lustrulŭ adăogitŭ prin pregătirile cari i s'a fostŭ făcutŭ, a duoa ḑi de utrenie, la liturghie, a fostŭ și maĭ pomposŭ, și maĭ strălucitorŭ, pe lêngă care se unia și timpulŭ celŭ frumosŭ a luĭ Augustŭ, care e véra munțilorŭ, cu tótă avuția fructelorŭ, florilorŭ și bucuriile tómneĭ; faguri de miere și struguri erau aduși întêĭ în biserică pentru a 'ĭ sânți.

Nu vomŭ trece unŭ minutŭ cu vederea prin mulțimea cea adunată de poporŭ credinciosŭ, venitŭ din tóte părțile de prin comune, deosebitele feluri de costume na-

www.digibuc.ro

ţionale: femeile cari sûntŭ acoperite cu mărame albe pênĕ pe frunte, bărbaţiĭ lorŭ cu anterie lungĭ, găităníte, saŭ cu unŭ cojocelŭ peste căméşa albă ca fulgulŭ, junii ceĭ cu buchete de florĭ şi cu cordele roşiĭ pe pălărie, şi feciórele cu catrinţe în fel-de-felŭ de colóre, unele purtândŭ pe fruntele ghirlante cu spicurĭ de grâŭ, altele numaĭ cu uă diademă formată din paiul cânepeĭ despintecatŭ, strălucindŭ ca aurulŭ.

Nu lipsia într'acestea d'a se vedea icĭ şi colo şi lucsulŭ celŭ peste seamă al oraşelorŭ din districte, disputândŭ la-unŭ-locŭ cu frumuseţea simplicităţiĭ ţerénesci. Pentru ca să nu uitămŭ d'a ţice ce-va despre fiica boiăruluĭ Matheĭ, alăturea cu dómna de la Tîrgu-Jiiuluĭ, diferinţa era că cea d'âmtêĭ conserva êncă portulŭ eĭ românescŭ, de unŭ gustŭ rarŭ, plăcutŭ, cea d'a duoa, că grămădise pe dênsa totu ce produsese fantasia şi capriciulŭ modeĭ; una fiindŭ abia de cincĭ-spre-ţece anĭ, ceelaltă trecută de treĭ-ţecĭ şi optŭ.

Nóptea, ţiserămŭ, se petrecu cu tótă liniştea, dupe terminarea privighereĭ de séra, ca orĭ ce fiinţă să mérgă să guste repausulŭ. Între tóte ênsă, spre meţiul-nopţiĭ, unŭ viersŭ cântândŭ se amesteca cu murmurulŭ cascadeĭ, care se rĕdica din fundulŭ văiĭ către monastire. Acésta nu împedica ca somnulŭ să essercite puterea sea asupra fiinţelorŭ. Orĭ-cine va înţelege că cântăreţulŭ va fi unŭ nefericitŭ suferindŭ; elŭ sacrifică momentele de repaosŭ ca să fie auţitŭ. Déruŭ cine e elŭ? Nu se scie. Fiica boiăruluĭ Matheĭ fu silită să deschidĕ uă feréstră cu vederea spre vale, ca să asculte acestŭ cântecŭ, pentru că dênsa nu putea dormi...

www.digibuc.ro

A doua ḑi Elena se sculase cea d'âutêĭ. Merse singură de aduse apă rece de la isvorulŭ din curtea mănăstireĭ. Se gătise aşia de frumosŭ, pentru a se arĕta în biserică, încâtŭ toţĭ ochiĭ se 'ntórseră spre dênşa s'o admire. Mătuşica eĭ, dómna Safta, era alăturia lêngă ea, cândŭ intrase şi boiărulŭ Matheĭ. Pênĕ nu era biserica plină, elŭ se duse spre jeţurĭ. Femeile, după obiceiŭ, remânŭ ce-va înapoĭ la miḑloculŭ bisericeĭ. Ele potŭ pré bine să fie vĕḑute de lumea care intră şi ese. Aci se póte pré lesne cunósce care ce este, unde e adevĕratulŭ simtimentŭ alŭ rugeĭ, şi unde e numaĭ proformă saŭ faţiărie... Ensă să ascultămŭ, să ne rugămŭ, să fimŭ cu mintea şi cu totŭ cugetulŭ spre cele ce se citesce... Făcliile deteaŭ lumină, tămêia fumega redicându-se în spirale din cădelniţe d'aurite; imnulŭ sântŭ înalţă sufletele, bine-cuvîntarea se respândesce din altarŭ preste toţĭ. Fiica dérŭ aci, cum şi multŭ rugătórea eĭ mătuşică, se uita cu ochiĭ pironiţĭ către altarŭ... Inima fecióreĭ era liniştită, fruntea sea se rĕdica către ceriŭ, mintea eĭ fu atentivă spre cele sânţite şi la dumneḑeescile vorbe a le evangelii... Către acestea începură aceĭ aleşĭ cântăreţĭ a întona cântarea cheroviculuĭ. Mulţimea în tăcere asculta. Ca prin minune tăcerea fu întreruptă maĭ delăturĭ către tindă...

Unŭ june se presintă dinaintea fecióreĭ cea răpită de cântare; elŭ purta unŭ buchetŭ în mâinile seale. Par'că pentru a culege acele frumóse florĭ călcase dealurile şi străbătuse văile, aşia era alese şi bine combinate. Elŭ adreséză câte-va vorbe presintându buchetulŭ tinereĭ fiice. Elena fu surprinsă veḑêndŭ florile şi par'că le-ar' fi sor-

www.digibuc.ro

bită cu uitătura. Ea nu luase séma dintr'uă-dată cine i le dă. Junele stătu sfiosă cu faţia aprinsă şi cu căutătura plecată spre pământă, aflându-se dinaintea a duoĕ femeĭ, şi murmură încetişorŭ : «Pentru domniata frumósă şi iubită Elenă!! » Puţin rĕmase ca juna fiică să nu scótĕ unŭ ţipetŭ, veḑêndŭ pe junele Frătuţu că'ĭ dă florile : acela pe care ea nu'lŭ uitase nicĭ-uă-dată. Priimi buchetul din mâinile luĭ, şi déca nu rĕspunse nimicŭ fu de témă ca să n'o auḑă mătuşica sea şi lumea dimpregiuru-ĭ, care cu tóte acestea vĕḑu pe seminaristŭ întinḑêndu-ĭ florile. Prin acestŭ buchetŭ, îşĭ esprimă simţimentul, junele nostru, nu pré aşia rutinatŭ ca unŭ cavalerŭ. Elŭ se retrase apoĭ făcêndŭ declaraţia sea numaĭ prin acelŭ dulce surisŭ, şi maĭ alesŭ că atunci era timpulŭ de rugă. Elena priimi aceste florĭ mulţiămindu-ĭ şi rĕspunḑêndu-ĭ prin roşiaţa de pe obrasiĭ, cu uă căutătură dulce şi cu acelaşĭ surisŭ care se petrecuse pe buselc luĭ . . .

Cu tóte acestea serviciulŭ divinŭ al acesteĭ ḑile solemne fu terminatŭ cu tótă splendórea şi cu tótă orânduiala. Lumea apoĭ încongiura monastirea în îmbrăcămintĭ serbătorescĭ, şi aşteptândŭ ca să se împărtăşiască de ospeţul obicinuitŭ la asemenea ḑile de chramulŭ bisericeĭ. Boiărulŭ Matheĭ rĕmase şi pentru a duoa ḑi ca să se maĭ bucure de frumuseţea locurilorŭ şi de plăcerile de la Tismana.

Se aude ênsă érăşĭ acelŭ cântecŭ spre ferestrele unde şedea vara şi fiica boiăruluĭ, nu tocmaĭ aşia târḑiŭ. Vocea acésta a fostŭ îndată cunoscută Eleneĭ, cĕcĭ a maĭ auḑit-o şi la biserică şi în vale, nóptea trecută. Nu-

www.digibuc.ro

mai ea înţelegea cui era adresată acea serenadă, pentru cine acele lamentări scóse din sufletu.

Locurile romantice placu; frumuseţea cată să fie veḑută, admirată, şi să priiméscă unu tributu al unui adevěratu simţimentu. Părţile pitoresci despre munţi convine fórte multu frumuseţei; în ele uă inimă rěsuflă în durerea cugetărilorŭ şi se 'ncălḑesce de suveniri. Elena a duoa ḑi găsesce pe adoratorulŭ ei seminaristulŭ care o aştepta la marginile pêrîuluĭ Tismaneĭ, privindu cascada şi pregătindu unu dicţionaru al inimeĭ, prin care elu voesce a'ĭ vorbi.

Safta ce-va mai în susulu apeĭ sta cu uă carte în mână. Póte că ea se ruga?

Boiărulŭ Matheĭ este susu în monastire.

Elu comite uă greşială ce nu a preveḑut-o, şi din care numai uă întêmplare îlu scapă

Acestu bărbatu věḑêndu valea acoperită de lume, şi sunetulu visitatorilorŭ resunândŭ sub stufósele ramurĭ ale arborilorŭ, voi şi elu cu drept-cuvîntu a se amesteca între dênşi, şi a 'mpărţi bucuria cu fiica sea şi cu vara sea, în marginea rîuleţuluĭ de pe vale. Elu apucă pe uă potecă alături cu şoşéoa, ca unulu ce doria escursiuni de vênătóre, şi d'aci o luă la vale pe uă cărare ce se făcea prin crângulu stufosu. Greşi ênsă şi se înfundă în nisce urme pe care umblase numai vitele şi férele selbatice. Acea potecă puçin frecuentată se făcea din ce-în-ce mai repede care ducea d'asupra uneĭ stênce ce se lăsa netedă şi prăpăstiósă în josu. Necunoscêndu posiţinnea şi unde ducea poteca, merse înainte încreḑêndu-se coragiuluĭ seu şi deprindereĭ ce avusese d'a

www.digibuc.ro

cutreera altă-dată înălţimile munţilorŭ şi cele maĭ prăpăstióse stêncĭ. Cândŭ fuse duoĭ paşĭ aprópe de acelŭ steiŭ de pétră, care era repede în josŭ de câţĭ-va stênjenĭ, elŭ asudă, îşĭ sterse fruntea, şi voi a se opri aci. Pune piciorul pe uă buturugă, care din nefericire era putredă şi care eşi afară din rădĕcină. Câtŭ era de tare şi grosŭ, boiărul Matheĭ, alunecase, şi puçin lipsi că nu se duse prevălindu-se ca unŭ copilŭ. La picióre le luĭ veḑu înfiorându-se prăpastia. Pune aci forţă ; sĕ redică în susŭ, şi érăşĭ căḑu în genuchĭ, fără să găsiască la îndemână măcarŭ uă ramură de la arborĭ, de care să se ţie. Atuncĭ cândŭ póte nu s'ar' fi maĭ opritŭ d'asupra steiuluĭ de pétră, d'a căruia gróză se ameţise veḑêndŭ unŭ periculŭ în care imprudenţia sea ast-dată îlŭ dusese, simţi că uă mână junĕ, dér forte, îlŭ apucase de pe la spate, şi uă voce îĭ ḑice : «Staĭ că e prăpastia înainte!.. Ia-o spre drépta! găsescĭ uă potecă care scóte la pêrîŭ.» Elŭ întórce capulŭ şi zăresce unŭ june, care, dupe ce îlŭ oprise d'a nu cădea de rîpă în josŭ, ş'ascunse capulŭ prin frunzele arbustilorŭ, grăbindu-se d'a merge iute ca unŭ prepelicarŭ. Unŭ minutŭ acolo elŭ înfipsese unŭ piciorŭ ţépĕnŭ ca unŭ atletŭ, şi sprijinise pe bĕtrânŭ d'a nu cădea.

— «Îţĭ mulţiămescŭ, tînĕrule! îţĭ rĕmâiŭ multŭ détorŭ!..» ḑise boiărulŭ Matheĭ, care merse d'acolo înainte pe potecă în drépta, desameţindu-se, dupe ce abia vĕḑu fisionomia bine-făcĕtoruluĭ seŭ.

Junele, dupĕ ce se depărtă câţĭ-va paşĭ în tufişulŭ păduriceĭ, întórse capulŭ să véḑă cine era bărbatulŭ pe care 'lŭ ţinuse d'a nu cădea în rîpă. Câtă mirare şi

www.digibuc.ro

bucurie simți elŭ cândŭ veḑu că acela era părintele Eleneĭ, care 'ĭ mulțiămi și 'ĭ rĕmase dĕtorŭ recunoscință. Se duse elŭ totŭ în fuga pênĕ în marginea rîuluĭ. de 'njosŭ de cascadă, pentru că acolo era așteptatŭ.

Boiărulŭ Matheĭ se găsesce, dupĕ câte-va minute, șeḑêndŭ pe trunchiulŭ unuĭ copaciŭ, sub umbra unorŭ aluniĭ, alăturĭ cu vara-sea, care ĭĭ vorbesce. Ea găsise numaĭ bine ocasiune, aceia ce dorise de-multŭ, să 'ĭ facă cunoscutŭ situația eĭ, aceia ce o rodea pe dênsa, despre reporturile ce s'a fost petrecutŭ între ea și Iacovache N . pe care din nesciință dênsul voia și era decisŭ să lŭ facă ginere, să dea pe Elena dupĕ elŭ. Și cŏcĭ acela a promisŭ și era dĕtorŭ să ia pe véra-sea în căsătorie, aci se găsesce elŭ maĭ încurcatŭ și maĭ amețitŭ de-câtŭ chiar cândŭ se găsia d'asupra rîpeĭ.

Boiărulŭ Matheĭ rĕmâne ca înțelenitŭ de cele ce aude, și mĕsurândŭ pe vară-sea cu ochiĭ de susŭ pênĕ josŭ, ĭĭ rĕspunde cu unŭ tonŭ tare:

— Așia mĭ-a fostŭ lucrurile?.. Așia domnia-lorŭ feciorĭ de boiărĭ?.. și domniata verișóră?.. de ce dumnéta nu mĭ-aĭ spusŭ acésta maĭ dinainte, ca să sciŭ ce-felŭ să regulezŭ lucrurile, și cum să mĕ portŭ cu acelŭ coconașŭ?

— Domniata 'mĭ eștĭ ca unŭ părinte!.. adăogă Safta cam umilită dinaintea boiăruluĭ vĕruluĭ eĭ.

— Nu este nimica, rĕspunde érăși tare boiărulŭ Matheĭ, elŭ s'a dusŭ acum pentru puçine ḑile la băile de la Mechadia, și pênĕ cândŭ noĭ vomŭ fi la Baia-de-aramă, se va înturna, și ne va găsi acolo. Fiĭ pe pace! Nu se va juca dumnéluĭ cu onórea unuĭ omŭ ca mine!

www.digibuc.ro

Sciŭ eŭ cum să 'lŭ regulezŭ pe domnialuĭ... Trebue să 'şĭ ţie vorba!..

Se póte, Diavolulŭ care nu face biserică, nică case fericite, nu va fi fostŭ mulţiămitŭ pentru mărturisirea ce vĕduva făcuse, în aceste locurĭ, boiăruluĭ românŭ; dĕrŭ aci elŭ n'avea nică uă putere, nu era locŭ d'a întinde şi'aică cursele seale.

Elena din parte-ĭ, nu s'ar' fi făcutŭ culpabile de aceia că ascultase multe vorbe frumóse a le luĭ Frătuţu; ea era multŭ virtuósă, şi fără ca ochiĭ părinteluĭ eĭ să o observe de aprópe. Ambiĭ tinerĭ eraŭ moralĭ neatinşĭ, prin obiceiurile lorŭ, de suflarea corumptivă.

Cândŭ eĭ eraŭ gata d'a pleca de la monastire, Elena, urcându-se în trăsură cu tată-seŭ, cu mătuşea-sea şi cu servitórea, îşĭ preumbla căutăturile salutândŭ în tóte părţile locurile acestea, şi voindŭ a maĭ vedea érăşĭ figura plăcută aceluia ce se recomanda tot-d'auna prin inocenţă, şi care rĕmăsese în adêncu-ĭ întipărită.

Safta, înţelegêndŭ lucrurile din acea dimînéţă cu buchetulŭ de florĭ, uitându-se adesea la nepoţica sea, şi surprinzêndu-o uneorĭ că suspina, a trebuitŭ să se judece maĭântêiŭ pe sine, d'a putea să se decide a pronunţia vre-uă sentinţă contra tinereĭ fete.

În minutulŭ plecăreĭ, Frătuţu se presintă d'a saluta pe ceĭ cari acum plecaŭ. Şi elŭ ḑicea încetŭ în sine: «rĕmâneţĭ sănĕtóse locurĭ şidumbrăvĭ iubite! rîurĭ plăcute şi pasĕrĭ cântândŭ! fără dênsa, farmecul vostru nu va maĭ fi aşia de răpitorŭ, plăcerile vóstre se vorŭ stinge; şi eŭ vĕ voiŭ ḑice din tótă inima mea: remâneţĭ sănetóse frumóse suveniriĭ!...»

www.digibuc.ro

Boiărulŭ Matheĭ, care pênĕ aci fusese pe gôndurĭ de cele care le-a auḑitŭ de la vara sea, ḑise fiiceĭ seale în cele din urmă :

— Acestŭ tînerŭ, Eleno ? . . dérŭ elŭ se opri d'a ḑice maĭ multe, fiind-că ş'a adusŭ îndată aminte că elŭ îĭ întinsese mâna şi 'lŭ oprise cândŭ era să dea în prăpastie.

— Aĭ ḑisŭ ce-va taică ? întrebă Elena pe tată-seŭ.

— Nu. Rĕspunde boiărnlŭ cam îngânândŭ. Pênĕ la apusulŭ sóreluĭ vomŭ fi la Cloşanĭ...

VIII.

PLAIUL CLOSIANII. — BAIA-DE-ARAMA. — UA RESBUNARE.

Nu se cade cine-va să tréca prin Plaiul-Cloşaniĭ fără să visiteze comuna cu acestŭ nume. Acŏlo la tot pasulŭ se găsescŭ urme preţióse : se vorbesce de numele istoricŭ al unuĭ bărbatŭ şi de faptele ce a lucratŭ pentru patria sea : Tudor Vladimirescu ! . .

Rîulŭ Motru, traversândŭ muntele şi ducêndŭ undele seale p'între stêncĭ, curge linistitŭ prin miḑlocul acesteĭ comune, ce e situată cu totulŭ sub plaiŭ, între marĭ dealurĭ cari se rĕdică despre amĕnduoĕ părţile malurilorŭ seale, şi cari încântă vederea cu nenumĕratele grădinĭ şi case , sumă de pădurĭ, stêncĭ ce 'ncoronéză vêrfurile dealurilorŭ şi munţilorŭ cari se 'nalţă pênĕ la nuorĭ. Acolo se află maĭ multe speluncĭ, vêrîte în malurile cele de pétră, în cari locuitoriĭ, în timpiĭ ceĭ nefericiţĭ de invasiunĭ, as-

www.digibuc.ro

cundéŭ averea lorŭ, şi în façia acestora se rĕdică uă stêncă de uă mărime colosale, spre partea opusă, avêndŭ forma uneĭ fortereţe, care se numesce Picuia. Maĭ în susŭ d'acolo se represinta cu uă privire maiestósă Muntele-Roşu. De aci în susŭ pădurile cele vaste, braḑiĭ nenumĕraţĭ d'asupra Carpaţilorŭ, isvórele şi rîurile ce curgŭ prin acele locurĭ selbatice, vorbescŭ în multe fapte a căror urme se ţinŭ şi pênĕ astă-ḑĭ, precum arĕtarămŭ, de numele aceluĭ eroŭ martirŭ, care într'unŭ timpŭ era vătafu ordonatorulŭ plaiuluĭ. Puçinŭ maĭ la vale de Picuia se rupe uă iezetură din Motru (irugă) care se 'ntinde pe marginea comuneĭ, şi pune în mişcare uă móră; acésta e lucrată de însuşĭ Vladimirascu. Dincolo de apă se cunósce pe suprafaça pămêntuluĭ semnele uneĭ locuinţe; acolo a fostŭ casa luĭ. Într'uă altă comună, numită Préjna, a reedificatŭ uă biseriçă, acolo este elŭ pomenitŭ ca ctitorŭ, şi se conservă, într'unŭ cadru de scândură, portretul seŭ, ast-felŭ precum zograviĭ de biserićĭ, p'atuncĭ sciaŭ a reproduce portrete... Boiărul amicul nostru a fostŭ rĕmasŭ patru ḑile în acéstă comună, rechiămându-şĭ pênĕ la lacrimĭ suvenirile aceluĭ bărbatŭ mare românŭ, la a le căruiaa fapte luase parte şi unŭ bunicŭ al seŭ d'aicĭ din Cloşanĭ; a căruia fiică, care de curêndŭ încetase din viaţă, lăsase verilorŭ seĭ uă óre-care moştenire din partea sea de avere. De la Cloşanĭ ce-va maĭ spre sud-vestŭ, mergêndŭ cine-va pe cursul Motruluĭ şi trecêndŭ câte-va déluri, este Baia-de-aramă, acelŭ tîrguleţŭ cu vechile luĭ tradiţiunĭ, cu minele cele renumite şi nenumerate avuţiĭ ce zacŭ acolo ascunse... Baia-de-aramă e situată cu

www.digibuc.ro

totul între stêncĭ, a le cărora crestete albe par'că rĕsarŭ înadinsŭ, împregiurul locuinţelorŭ, ca să fie vĕ̦lute de călĕtorĭ. În tîrgulŭ acesta care are câte-va micĭ prăvălĭĭ, câte-va case măricele, şi uă mică piaţă, cam la mi̦jlocŭ, este de curêndŭ zidită uă casă, cu façiada şi cu unŭ balconŭ în fruntea pieţeĭ; acésta se vede cum intri în oraşŭ. Încolo, principala parte a oraşuluĭ e uă singură stradă, lungindu-se între stêncĭ şi pe marginea gôrleĭ uumită: Bulba. În partea de-laturĭ, spre cóstele luĭ din stânga, este uă monastire numită ca şi comuna. Grădinile şi poenile ce se găsescŭ pe cursulŭ celŭ umbritŭ de sălciĭ şi aninĭ, al Bulbeĭ, precum şi al irugeĭ, care curge ca unŭ canalŭ în nisce unde cristaline pe sub casele, saŭ privdorulŭ monastireĭ, e de tótă frumuseţea. Se formézĕ p'împregiurŭ, în tóte direcţiunile, livĕ̦dĭ şi ogrăd̦ĭ cu prunĭ, prin cotiturile dealurilorŭ. La vale în josŭ pênĕ unde curge Motru, se desfăşură câmpiĭ fertile, ocolite de locurĭ variate, şi cu unŭ aspectŭ măreţŭ, malurile surpate a le rîuluĭ curgêndŭ pe sub plaiurĭ. La capĕtul despre nordŭ şi despre sudŭ al acestuĭ opidŭ, se găsescŭ cantităţĭ fórte marĭ de sgură de aramă, rĕmasă, ca şi la Baia-de-ferŭ, din Gorjĭ, de pe timpiĭ cândŭ se esploata mineralele aicĭ. La uă oră şi ce-va maĭ multŭ distanţă în susŭ peste munte, se vĕdŭ gropile, saŭ cavernele de unde se scotea acestŭ mineralŭ: locurĭ însemnate şi renumite pentru esploataţiune... În timpulŭ vereĭ, pe lêngă unŭ aerŭ curatŭ, isvóre recĭ, abondanţă în fructe şi legumĭ, găsesce cine-va aicĭ uă bucurie care este essemplară altorŭ oraşe. Portul locuitorilorŭ este variatŭ, obicceiurĭ simple şi dătine străbune. Duminicile şi serbătorile, oraşul

www.digibuc.ro

e visitatŭ de lăutarii din comuna Tismaneĭ, care e numaĭ duoĕ ore departe d'aci, şi pe piaţa dinaintea magasinelorŭ din centru, se întinde uă horă, la care, pe lângă tinerime, puçinĭ rĕmânŭ şi dintre ceĭ bĕtrânĭ a nu lua parte...

Tocmaĭ sâmbătă séra, într'unŭ timpŭ plăcutŭ de tómnă, sosesce boiărulŭ Matheĭ, de la Cloşanĭ, aicĭ în tîrgŭ, plinŭ de voe bună, privindŭ acéstă sburdalnică tinerime animată la danţŭ, şi ascultândŭ cu uă mare poftă cântecile cele originale românescĭ a le lăutarilorŭ, carii de sâmbăta séra cum veniră, pentru ḑiua de duminică, se însciinţară oraşuluĭ prin cântecile lorŭ. Boiărul Matheĭ, óspe cunoscutŭ între tîrgoveţĭ, şi avêndŭ şi nisce rubedeniĭ aci, este instalatŭ în casa cea nouă cu balconul dinaintea pieţeĭ, despre care vorbirămŭ. Elŭ stă pe scaunŭ şi privesce din balconŭ, alăturia cu fiie-sea, ce de'ndată fu numită : frumósa ţĕrĕncuţă, şi cu vara sea, cari fură îmbrăçişate de sóçele proprietarilorŭ d'acolo, şi în curêndŭ relaţiunile lorŭ fură întinse cu acele matróne. Ca prin minune, a duoua ḑi sosesce şi Iacovache N... viindŭ de la băile Mechadii, dupĕ cum ḑicea elŭ, care e în apropiere aci peste munte. Să ne aşteptămŭ acum la multe şi ciudate întêmplărĭ!..

Elŭ îşĭ făcea uă neapărată détorie, cată să nu ne înduoimŭ, de a visitaântêĭ pe boiărŭ, precâtŭ şi a se arĕta galantul peţitorŭ al frumóseĭ şi avuteĭ fiiceĭ seale. Prin obiceiŭ, şi maĭ ales pentru zestrea cea însemnată, ce o repetarămŭ, care ĭ o aducea mâna asteĭ copile, nu o perduse unŭ minutŭ din mintea sea câtŭ timpŭ fusese peste graniţă, şi începuse a simţi pentru dênsa.

www.digibuc.ro

Luĭ ênsă 'ĭ sta mult greŭ pe inimă acelŭ omŭ cunoscutŭ de inimiculŭ sĕŭ, care poseda uă scrisóre ce'lŭ amenința tot-d'auna... Elŭ a fost aflatŭ, prin corespondenți d'aicĭ din plaiŭ, că boiărul vine la Baia-de-aramă, ênsă nu scia și de cine va fi însocitŭ, afară de pré iubita sea fiică. Ântêia îngrijire fu d'a se pune într'uă toaletă brilantisimă, sciindŭ că în acele părți nu se va găsi nimenĭ care să 'lŭ egaleze, saŭ să'ĭ facă umbră. Elŭ nu se aștepta, tocmaĭ p'aicĭ, la vre unŭ rivalŭ. O! avere și moșiĭ! ce venituri? ce munți, păduri, case, viĭ și banĭ? și apoĭ uă întinsă înfluință; și între tóte acestea uă nevestică ca unŭ ângeraș, pe care o va deprinde, cum ḑicea elŭ, cu moda și cu obiceiurĭ străine; ĭĭ umbla tóte astea prin imaginațiune, care elŭ se credea sórele pentru dênsa. Plecă dreptŭ și întinsŭ la boiărulŭ, pe care atuncĭ tocmaĭ îlŭ găsesce singurŭ. Cum îlŭ vĕḑu venindŭ, boiărul Matheĭ lăsă pe stŏpânulŭ caseĭ, cu care ședea de vorbă în balconŭ, și'ĭ ese înainte, ca să fie numaĭ singurĭ în salonŭ, pentru a'ĭ vorbi. Ș'ascunse ênsă mânia de cele ce le-a fost auḑitŭ.

— Unde va fi Elena? ḑice Iacovache N... cândŭ intră pe ușiă, și vĕḑu numaĭ pe Matheĭ singurŭ. Elena într'acestea fusese luată pe la casele proprietarelorŭ de prinpregiurŭ, fiindŭ înbrăçișată de fetele de asemenea etate, încongiurată și purtată de dênsele prin cele maĭ plăcute locurĭ a le orașuluĭ.

Iacovache salută cu multă grațiositate și obicĭnuita luĭ lingușire pe bĕtrânŭ. Boiărulŭ, ca unŭ tată seriosŭ, îlŭ poftesce să ședă, și începe a'ĭ ḑice:

— Cu tóte că sciamŭ precum că o să ne întêlnimŭ

www.digibuc.ro

la Baia-de-aramă, că te întorni de la Mechadia, precum vorbiserămŭ, dérŭ totŭ mi s'a părutŭ ciudatŭ, că nu te maĭ vĕḑuiŭ din ḑiua cândŭ s'a întêmplatŭ nefericirea de la tirŭ, sûntŭ vre-uă duoĕ-ḑecĭ şi cincĭ ḑile d'atuncĭ. Este dreptŭ că noĭ ne-am înţelesŭ să ne găsimŭ aicĭ; eŭ numaĭ de a séră am sositŭ de la Cloşanĭ, unde amŭ avutŭ a regula uă moştenire ce mĭ a remasŭ de la uă vară a nóstră; écă uă trébă de nimica!.. Şi era mare nevoe ca să ne vedemŭ, cŏcĭ ne-înţelesesemŭ să îndeplinimŭ aicĭ fapta logodireĭ dumitale cu fiiea-mea. Dérŭ fiindŭ că acestŭ lucru nu se face decâtŭ prin voinţa luĭ Dumneḑeŭ, Dumneḑeŭ nu voesce a se face unŭ ce fără cale, saŭ să ḑicŭ aşia, care nu e dreptŭ!..

— Dérŭ ce s'a întêmplatŭ? întrebă Iacovache N... surprinsŭ de vorbele care le aude d'uă-dată din gura celuĭ ce credea că o să'ĭ fie socru. Ce lucruri fără cale şi nedrepte am făcutŭ eŭ?..

— S'aŭ datŭ la ivélă nisce lucruri ce D-ta te fereaĭ a ni le arĕta, şi creḑŭ că de aceia aĭ şi plecatŭ îndată în acea ḑi care o spuseiŭ. Nu este ênsă nimica! Dumnéta veĭ îndeplini făgăduinţa care aĭ dat-o verişóreĭ mele, care tot asemenĭ e ca unŭ copilŭ al meŭ...

— Se vede că elŭ, infamulŭ! acelŭ inemicŭ ne'mpăcatŭ, a arĕtatŭ scrisórea care mĕ compromite?.. cugetă în sine celŭ care nu se aşteptase la vorbele care i se ḑise.

— Dérŭ ḑicŭ, nu este nimicŭ, greşelĭ ca acestea sûntŭ a le tinereţiĭ!, continuă boiărul Matheĭ. Să căutămŭ ênsă să le îndreptămŭ; să cauţĭ a 'ndrepta rĕulŭ, te sfătuescŭ. Fiĭ cu minte băete! că estĭ feciorŭ de boiărŭ!..

www.digibuc.ro

Iacovache N... perdêndŭ în cele din urmă răbdarea, prorupse:

— Spuneţĭ adevĕratŭ, elŭ v'a vorbitŭ împotriva mea? elŭ v'a ḑisŭ acestea?.. Cam pricepŭ eŭ de unde 'mĭ vine!.. murmură elŭ încetŭ. Acelŭ Costică!..

— Nu elŭ; ea!.. rĕspunde boiărul cu unŭ tonŭ şi maĭ seriosŭ.

— Ea?.. adăogă înmărmuritŭ Iacovache.

— Negreşitŭ, şi trebue să o iaĭ de nevéstă. Eŭ mĕ interesezŭ totŭ atâta de némurile mele, ca de copilulŭ meŭ, totŭ aceia e pentru mine. Şi totŭ ca unŭ copilŭ al meŭ veĭ fi, numaĭ pe calea cea dréptă, auḑĭ?..

Într'acestea, Iacovache plecândŭ capulŭ în josŭ şi nerĕspunḑêndŭ nicĭ uă vorbă, tóte fulgerile şi trăsnetele detunară prin creeriĭ luĭ la mânia de care s'aprinse. Elŭ găsi numaĭ bine ocasiune d'a se retrage de-dinaintea proprietaruluĭ, cândŭ veni călughĕrulŭ Damaschin, egumenulŭ monastireĭ Baia-de-aramă.

Egumenulŭ intrândŭ, făcu uă reverinţă şi s'apropiă de Matheĭ, luându-lŭ de mână şi salutându-lŭ de bună venire, ḑicêndu-ĭ că 'lŭ veḑuse de diminéţă la biserică, cam către eşire, şi fiindŭ că elŭ era ocupatŭ nu 'lŭ putu vedea atuncĭ îndată, şi veni acum să 'lŭ poftéscă să vie cu sine în casele egumenescĭ.

— Maĭ alesŭ! de ce nu? cu tótă plăcerea!.. rĕspunse Gorjanulŭ. Voescŭ, mâine, să fiŭ éră la biserică, cŏcĭ şi mâine e serbătóre, şi astă-ḑĭ voiŭ veni ce-va maĭ pe sĕră, că e recóre şi frumosŭ acolo. Şeḑĭ tată!.. Voescŭ ênsă să te întrebŭ: ţĭ aducĭ aminte cândŭ trecuşĭ pe la casa nóstră? nu e aşia de multŭ, sûntŭ vre-uă şése

www.digibuc.ro

septĕmânĭ... Cum de nu mai venişi? Pe la Polovracĭ n'aĭ mai fostŭ? Dér de acelŭ tînerŭ despre care mi-aĭ fostŭ vorbitŭ cândŭ fuseşi la mine, e totŭ unŭ băiatŭ cum se cade? Ce-felŭ de purtărĭ are? A mai înaintatŭ elŭ în vre uă trébă?.. — Este profesore aicĭ, învéţă copii. Este fórte cu minte şi cu purtărĭ bune, rĕspunde Damaschin.

— Mĕ bucurŭ! mĕ bucurŭ pré multŭ! fórte bine!.. adăogă boiărulŭ. — O! Dumneḑeŭ să te ţie cu bine! boiărŭ Matheĭ, tóte le ţiĭ în minte?.. Elŭ e celŭ mai bunŭ tînerŭ, potŭ să te încredinţezŭ!..

— Dérŭ pe elŭ nu lŭ vĕḑuiŭ? Sciŭ că şéde la sănţiata? Ḑicĭ că ţi e nepotŭ? — Adevĕrulŭ e că eŭ l'am crescutŭ numaĭ, şi a eşitŭ fórte cu minte. — Din ce neamŭ este elŭ? ca din ce părinţĭ? — Are să te bucure şi mai multŭ, boiărŭ Matheĭ, sciindŭ alŭ cuĭ fiiŭ este... frate alŭ luĭ Costică... de la domnia-vóstră din oraşŭ. — Ce spuĭ? din aşia neamŭ este? Nicĭ uă-dată n'am auḑitŭ vorbindu-se. — Amênduoĭ fraţiĭ se găsescŭ acum aicĭ la monastire. Costică a venit de vre-uă septĕmână. Elŭ recunoscêndŭ pe fratele seŭ, dupĕ testamentul ce i l-a lăsatŭ părinţiĭ seĭ; fiindŭ acésta uă istorie lungă ce-felŭ s'a întêmplatŭ cu acestŭ copilŭ să rĕmâie înstrăinatŭ: Costică... dér îlŭ recunósce de adevĕratŭ frate al luĭ, şi 'ĭ dă în stŏpânire nisce părţĭ de moşie, pentru care a şi venitŭ aci cu unŭ judecătorŭ de la Severinŭ. Bucuria lorŭ nu potŭ eŭ s'o descriŭ. Fratele pe frate strânse la peptŭ şi 'şĭ dedea ferbinţĭ îmbrăţişărĭ. Eĭ acum se iubescŭ, îşĭ daŭ concursulŭ unul altuia la orĭ ce trébă, ca nisce fraţĭ buni, ca bărbaţĭ cu inimă, cu minte şi

www.digibuc.ro

ca românĭ fraţĭ cu dorŭ!.. Aşia ne poruncesce Sânta evangelie!.. Bine voesce şi D-ta să viĭ chiar acum cu mine, cŏcĭ e numaĭ duoĭ paşĭ d'aicĭ pênĕ la monastire. Are să te bucure privirea locurilorŭ; să 'mĭ veḑĭ grădina, să veḑĭ minunĭ, şi să te încredinţezĭ de cele ce spuseiŭ... Amênduoĭ fraţiĭ vorŭ fi plinĭ de bucurie veḑêndu-te, şi dumnéta veĭ remânea ca unŭ adevĕratulŭ lorŭ părinte!.. Boiărulŭ Matheĭ dupĕ ce maĭ remâne puçinŭ de vorbă, cu călughĕrul, se decise a merge împreună. De-uă-camdată îĭ ḑice să maĭ stea, voindŭ a 'ĭ încredinţa uă afacere, să ĭ vorbéscă despre Iacovache N...

Étă ce s'a urmatŭ cu Iacovache N... plecândŭ ast-felŭ să omóre timpulŭ, supĕratŭ peste sémă, şi maĭ multŭ desperatŭ din causa celorŭ ce se petrecuse. Acum frumósele seale speranţe eraŭ sdrobite! Făcu maĭântêiŭ unŭ ocolŭ împregiurulŭ monastireĭ, cŏcĭ n'avea astêmpĕrŭ, nu 'ĭ venia fóme, nicĭ somnŭ, nu simţia ostenială, nicĭ trebuinţă de repausŭ; elŭ era într'uă agitaţie ca de nebunŭ. La cincĭ-ḑecĭ de paşĭ, preocupatŭ cum era, îĭ ese înainte uă viperă, şérpe înveninatŭ, care aicĭ sûntŭ fórte mulţĭ prin crestetele petrilorŭ ce se încălḑescŭ de sóre, precum e şi la Tismana, prin crăpăturile stêncelorŭ. (Aceste reptile aicĭ sûntŭ fórte înveninate; muşcătura lorŭ este periculósă incurabile.) Din nebăgare de seamă elŭ călcă vîrfulŭ códeĭ acesteĭ vipere care ş'ardică iute capulŭ, pentru a se încolăci pe picioru-ĭ pênĕ în susŭ de 'ncălţiăminte. Abia elŭ o vĕḑu, şi iute trânti capĕtul puşceĭ peste miḑlocu-ĭ. Reptila scóte limba şuerândŭ şi cătă ca să se lupte contra adversaruluĭ. Elŭ puse tóte forţele pentru a'ĭ strivi capulŭ. A-

www.digibuc.ro

césta l'a iritatŭ pré tare, că, pe lêngă veninulŭ celŭ grămăditŭ maĭ dinainte în sine, adăogase uă dosă şi maĭ mare. Prin agitaţia acésta era acum cu totulŭ înfuriatŭ, şi merse înainte c'a eşitŭ din sine cu căutătura retăcită. Trecuse într'uă vălcea pe marginile Bulbeĭ, urcă vre-uă duoĕ deluleţe pe cómele de unde isvoresce iruga, scoborî printr'ună rediu, şi eşi érŭ în giurulŭ monastireĭ. Veni pênĕ în dreptulŭ porţilorŭ, pe lêngă iruga, trecându maĭ multŭ prin grădinĭ. Îndreptulŭ acestorŭ porţĭ, la drépta, e uă casă de scólă; spre căpĕtêiulŭ muruluĭ, în stânga, este uă móră, ce iruga o pune în mişcare: unŭ făcăŭ. La colţŭ sta unŭ cerşitorŭ, omŭ înaltŭ, cu fruntea pleşuvă, şi cu unŭ toiagŭ în mână, care întindea mâna celorŭ trecătorĭ, şi ora de fericirile Paradisuluĭ sufleteloră generoşilorŭ care 'lŭ miluia. Iacovache nesciindŭ ce face şi încotro îlŭ dirigea paşiĭ, elŭ care în flórea anilorŭ seĭ, cându era în avere şi 'n abondenţă, uu fusese deprinsŭ să asculte vre-unŭ omŭ săracŭ ce'ĭ cêre leimosina, acum se căută în posunarŭ, şi găsesce uă monetă de argintŭ, singură care'ĭ maĭ remăsese. Adesea-orĭ neaverea e calea îndreptărĭĭ, a penitenţeĭ celorŭ fără misericordiă.. Elŭ o aruncă cerşitoruluĭ, de care îĭ era silă să 'l totŭ auḑă plângându şi cerşindŭ. Cine-va de lângă móră par'că a resuflatŭ ḑicêndŭ: «Nu 'ĭ da! lasă-lŭ să mérgă să munciască, că are braţe, şi déca n'are ochĭ!..» Iacovache întórse capul auḑind că cine-va 'ĭ vorbesce; ênsă móra singură învêrtesce fusulŭ róteĭ, care făcea mare urletŭ, şi cerşitorulŭ de ceelaltă parte îlŭ acoperia de bine-cuvîntărĭ ḑicêndŭ: «de unde a datŭ, Dumneḑeŭ

www.digibuc.ro

să 'ĭ dea! să lŭ ajute, şi, prin fapta sea generósă, să 'şĭ găsiască mântuire sufletuluĭ!!.»

Spre partea opusă a maluluĭ Bulbeĭ, vĕḑu plin de mirare şi ca înmărmuritŭ, că tocmaĭ trecea Costică... care eşise din curtea monastireĭ, acela pe care elŭ totd'auna îlŭ urîse, şi de care se temea. Unŭ băeţelŭ venia în urma aceluia, care ducea uă puşcă, asemenea ca ceea a luĭ Iacovache.

— A!.. cândŭ ar' fi unŭ miḑlocŭ să scapŭ de acestŭ inemicŭ ne'mpăcatŭ?.. ḑise celŭ care s'a fostŭ opritŭ dinaintea móreĭ.

— Pré lesne, se póte! rĕspunde érăşĭ vocea care o auḑise maĭ 'naiute din móră.

— Cine îĭ vorbesce d'acolo?

Nu era altŭ nimenĭ de câtŭ făcău care se învêrtia.

Elŭ, bărbatŭ smeadŭ, se făcuse negru vînĕtŭ; facia luĭ seměna cu ceara, şi ochi înnota în sânge, cândŭ éră repetă: — Acesta este inemiculŭ meŭ!.. inemicŭ afurisitŭ!.. A! îmĭ veĭ da tu acum fără voe-ţĭ scrisórea cu care mĕ amenințĭ?.. Şi ḑicêndŭ acestea mâna-ĭ era gata să rĕdice puşca şi a lua la cătare pe celŭ care trecea liniştitŭ de ceelaltă parte a rîuluĭ şi se depărta pe vale în susŭ.

— Nu aicĭ? rĕspunde éră celŭ din móră, maĭ sûntŭ păduriĭ, locuriĭ singurateciĭ, maĭ încolo.!.

— Orĭ îmĭ vorbesce cine-va care m'a vĕḑutŭ?.. adăogă în sine celŭ plinŭ de mânie. Se întórse să se uite, dér nu veḑu pre nimenĭ; móra se învêrtia cum ḑiserămŭ cu mare urletŭ. Cerşitorulŭ de ceelaltă parte striga câtŭ putea: «Dăĭ Dómne milă şi ajutorŭ!.. mêntuie-ĭ sufletul şi 'lŭ du pe calea drepţilorŭ!..»

www.digibuc.ro

Elŭ înaintă repede trecêndŭ pe dinaintea cerşitoruluĭ, pe care nu voia să 'lŭ maĭ audă, şi urcă in susŭ st[illegible]cile de-dinděrĕtul monastireĭ, şi ducêndu-se pré iute, cu arma pe spete, în puçin timpŭ numaĭ veḑu înapoĭ nicĭ măcarŭ vêrfulŭ turnurilorŭ, nicĭ crucile. Sui unul dupĕ altul maĭ multe dealurĭ, şi se 'nfundă într'uă pădure fórte sombră şi fără vre uă cărare. De şi munţiĭ în Mehedinţi nu sûntŭ aşa înalţi ca aĭ Gorjiuluĭ, tot sûntŭ atâta ca vijeliile să'şĭ aşeḑe locaşele lorŭ în eĭ. Seceta fiindŭ acum pré mare, de uă-cam-dată ceĭ maĭ 'nalţi munţi părură fără nuorŭ, şi în pólele lorŭ, fiindŭ pădurĭ de se perde cine-va, pline cu vênaturĭ şi fére selbatice, vênătoriĭ suntŭ atraşĭ pe nesimţite, în timpulŭ celŭ seninŭ; ast-fel ş'acestŭ bărbatŭ, în maĭ puçinŭ de duouĕ ore, străbătuse pênĕ în adêncimile pădureĭ neumblate de ómenĭ, afară de nisca-i-va păstorĭ şi cu vitele lorŭ. Vênătorulŭ nostru, ca să'şĭ maĭ uite mânia, creḑu că va găsi nisca va fére. Elŭ voia luptă. Dérŭ nu; găsi într'uă poiană din fundul bârculuĭ nisce păstorĭ cu oĭ. Câini deteră de departe semnŭ. Duoĭ inşĭ sta la uă margine dinaintea unuĭ focŭ, unde ferbea, în nisce cârlige, unŭ ceaunŭ pentru mămăligă. Unul cu luleaoa în gură sta fumândŭ. Celălaltŭ ḑicea că este vrăjitorŭ; totŭ amestecândŭ cu tăciuniĭ în focŭ, şi spunêndŭ vorbe ne'nţelese din gură: era slabŭ la faciă numaĭ pelea şi osulŭ, cu nisce ochĭ ca de viperă, într'uă hârcă ca de mortŭ, şi cu nisce buse strânse precum uă pungă de meşină, avea urechĭ ţuguiate în susŭ, şi la degite cu nisce unghiĭ par'că era ghiare. Vênătorul dete bună ḑiua, la care 'ĭ mulţiămi celŭ care sta trântitŭ într'uă rênă şi

www.digibuc.ro

fuma. — Vii de departe, că estĭ plin de sudóre? Te odihnesce aicĭ; şi déca ţi este fóme, facemŭ mămăligă, avemŭ şi lapte; staĭ să măncĭ! Cel-ce vrăjia la focŭ nu rĕspunse cândŭ dete acela bună ţiua, şi nicĭ ardică ochiĭ asupra luĭ. — Îmĭ crapă inima de necazŭ; sûntŭ supĕratŭ încâtŭ nu'mĭ potŭ găsi astêmperulŭ!.. ţice vênătorulŭ.

— Staĭ de maĭ hodină aicĭ! adăogă păstorul. — Cautŭ să'mĭ rĕsbunŭ, să 'mĭ rĕsbunŭ pe cine-va care mi a făcut rĕŭ mare!.. rĕspunde vênătorul aci sositŭ, aşeţênduse puţin la focŭ să resufle.

— Fórte lesne, rĕspunde celŭ urechiatŭ, fără ênsa să 'şĭ rĕdice ochiĭ către celŭ căruĭ adresa vorba. Eŭ sciŭ să descântŭ şi să ghicescŭ; îţĭ voiŭ spune multe lucrurĭ care trebue să le sciĭ, şi te voiŭ însoţi pênĕ unde 'ţĭ veĭ găsi potrivniculŭ. — Cândŭ asta? Acum voescŭ! ţise tare celŭ ce era în prada mânieĭ ş'a furieĭ. — Puţină răbdare, rĕspunde vrăjitorulŭ, şi tot rĕscolindŭ tăciuniĭ în focŭ. Păstorul începu a rîde şi 'şĭ umplu êncă uă-dată pipa cu tutunŭ, pênĕ să încépă să férbă ciaunulŭ de la focŭ.

— Pré seriosŭ vorbescŭ, adăoga vrăjitorul, eŭ te ducŭ îndată unde va fi vrăjmaşul care 'l cauţĭ, ascultă ênsă pênĕ-una-alta ce 'ţi ţicŭ: — Aĭ făcut duoue lucrurĭ pentru care nu te laudŭ: nu e de multŭ, astă-ţĭ aĭ strivitŭ capulŭ uneĭ vipere şérpe, şi aĭ datŭ leimosina unuĭ cerşitorŭ. Iacovache rĕmase cu gura căscată auţindŭ nisce ghicitoriĭ care era adevĕrate, şi respunde:

— Era să mĕ musce. — Trebuia să iaĭ séma să n'o calcĭ: şérpele cu Diavolul aŭ fostŭ tot-d'auna în bună

www.digibuc.ro

înţelegere, eĭ sûntŭ verĭ. La începutŭ luândŭ figura şérpeluĭ putu domnulŭ-rĕuluĭ să amăgiască pre omŭ. Apoĭ aĭ întorsŭ urechea către uuŭ cerşitorŭ săracŭ; care este omulŭ acela cioplitŭ, după cum e lumea astă-dĭ, care să se uite la unŭ omŭ săracŭ ce plânge de fóme şi tremură de frigŭ?? Dumnéta că estĭ acum din sufletŭ supĕratŭ, amărîtŭ, cerĭ rĕsbunare, şi aĭ tótă dreptatea; dér cum te póte ajuta acela p'alŭ căruia nume te giurĭ adese orĭ şi 'lŭ învocĭ cândŭ vorbescĭ, déca în trebile dumitale se amestecă femeĭ bisericóse, monastirĭ, popĭ şi cerşitorĭ cari le amirósă gura a tămêie de pe la pomenĭ unde sûntŭ chiămaţĭ, ca şi babele cari temêie mormintele? Orĭ câtŭ era de ostenitŭ şi supĕratŭ junele vênătorŭ, îĭ veni atuncĭ să rîdĕ; şi aci par'că îĭ venia unŭ uşure somnŭ pe la gene, ascultândŭ diabolica naraţiune a aceluĭ cu fisionomia însemnată. Amŭ voitŭ maĭ deună-dĭ să facemŭ pe neprietenul Diavoluluĭ, acelŭ omŭ ruginitŭ, acelŭ românŭ cu féta şi cu avere, să se ducă de la monastirea Tismaneĭ cu capul spartŭ, saŭ măcarŭ cu unŭ piciorŭ frântŭ; dérŭ de unde? pututu-s'a? a venitŭ éră unŭ bisericaşŭ care ĭ mirósă straele a tămêie, şi 'l scăpă tocmaĭ cândŭ era să cadă în prăpastia stênceĭ. De! acum o păţescĭ şi D-ta câtŭ de bună, că pe fiie-sea şi averea-ĭ, acelŭ bĕtrânŭ, voesce să o dea altuia. De aceia aĭ tótă dreptatea să cauţĭ să 'ţĭ resbunĭ împotriva celuĭ ce 'ţĭ face neajunsurĭ şi te ameninţă cu nisce chârtiĭ care nu place Diavoluluĭ să se dea la ivială de-câtŭ numaĭ atuncĭ când va socoti elŭ de cuviinţă. Acum fiĭ pe pace, m'aĭ găsitŭ aci; ce rĕsbunare trebue pentru acésta? uă resbunare cruntă! şi e destulŭ, te ajutŭ pré voiosŭ la

www.digibuc.ro

ast-felŭ de lucrurĭ; numaĭ să fie bine înţelesŭ, câtŭ va fi împregiuru-ţĭ popĭ şi de ceĭ care se laudă cu virtutea, cu fapte crestinescĭ şi multe altele, atuncĭ puterea care o voiŭ întrebuinţa scade şi n'am ce să 'ţĭ facŭ. Vênătorulŭ ca cum se desteptă din somnŭ, şi aducêndu-şĭ aminte ce a perdutŭ, fu maĭ aprinsŭ, maĭ turburatŭ ca înainte, numaĭ cercetă lucrurile şi încreḑutŭ ascultă. Plecămŭ numaĭ de câtŭ, să găsimŭ pe celŭ ne'mpĕcatŭ contra ta, a căruia inimă fu îmblânḑită de rugăciunile vĕduveĭ, şi se unesce cu ceĭ făptuitorĭ de virtuţe, audĭ? cari vorŭ să'ţĭ dea pe vĕduva în spinare. Nu departe d'aci sûntŭ gropile din cari se scotea altă-datĕ aramă multă, veḑĭ sute de cară sgură ţĕmasă şi lepădată dinaintea tîrgulŭĭ, la Baia; ele se găsescŭ astă-ḑĭ pustiite, nelocuite de-câtŭ de şerpĭ şi 'n unele s'ascundŭ férele selbatice, în ele, în adênculŭ singurătăţiĭ ş'alŭ pustiiuluĭ lorŭ, se potŭ vrăji şi descânta nisce glónţe, cu care de sigurĭ îţĭ veĭ ucide pe celŭ care 'lŭ urĕscĭ. Treĭ glónţe crestéză-le, ca să le cunoscĭ, veĭ trage cu ele în stêncile de la caverne, eŭ le voiŭ prinde în mână şi ţi le daŭ înapoĭ. Cu orĭ care din aceste glónţe, de sigurŭ îlŭ veĭ lovi şi 'lŭ poţĭ ucide. Puşca ţi-o vedŭ bună; încarcă amênduoĕ ţevile... Heĭ! tînĕrule, unŭ moşŭ al teŭ a gonitŭ unŭ cerşitorŭ de la casa sea, şi elŭ îlŭ blestemă, să 'ĭ ajungă urmaşiĭ săracĭ ca dênsulŭ; tată-tĕŭ, la mórtea sea nu ţĭ-a datŭ bine cuvîntare, cŏcĭ mereŭ i-aĭ doritŭ mórtea, ca să 'í mostenescĭ maĭ curêndŭ averea, pe care 'ĭ aĭ luat-o şi aĭ risipit'o ca unŭ bărbatŭ de modă. Apoĭ cine scie ce vorŭ maĭ fi avutŭ între eĭ străbuniĭ teĭ cu aĭ aceluia a căruia femeie i aĭ corumpt-o şĭ le ai stricatŭ

www.digibuc.ro

casa?... Lucrurile aşia aŭ mersŭ şi merge... Heĭ! heĭ! noĭ ţinemŭ registru regulatŭ de asemenea fapte... Nu te da înděrětŭ!.. Acum plecămŭ către cavernele de aramă, şi de acolo iute către obârşia de unde isvoresce rîuleţul Bulba...

Lectorul să nu se mire de tóte aceste, pentru că în capitul d'ântêiŭ amŭ esplicatŭ lucrurile îndestulŭ. Ŭădată unŭ bětrânŭ fórte seriosŭ spunea că înadeverŭ a întêlnitŭ nóptea pe Ucigălŭ-tóca, şi a fostŭ creḑutŭ; cum dérŭ nu vomŭ crede pe unŭ fiiŭ de boiărŭ risipitorŭ, învěţatŭ, călětoritŭ, cu fel-de-felŭ de fapte minunate şi însemnatŭ cartoforŭ, celŭ-ce în viaţa luĭ n'a invocatŭ altŭ nume decâtŭ al Sataneĭ, în jurăminte, şi n'a auḑitŭ vre-uă bine-cuvîntare maĭ 'nainte, de câtŭ cândŭ dete celŭ maĭ din urmă obolŭ, după ruina sea, unuĭ săracŭ cerşitorŭ. Destulŭ că lucrulŭ s'a făcutŭ!

Vomŭ continua acum şirul celorŭ petrecute în oraşŭ, unde lăsarămŭ pe boiărŭ cu familia sea. Ceĭ maĭ mulţi dintre locuitoriĭ muntenĭ scie a întrebuinţa timpulŭ serbătóreĭ şa se bucura în nisce ḑile de tómnă frumósă; şi étă cam-ce-felŭ se aflaŭ petrecêndŭ ceĭ din tîrgulŭ acesta, vorbindŭ de cele represintate dinaintea caselor cu balconulŭ spre piaţă: horă şi bucurie pretutindenĭ!..

Safta se ḑusese la monastire să se ,róge la timpulŭ tóceĭ. Ea a-fostŭ îngenuchiată la unŭ mormêntŭ care se găsesce aprópe de picătura straşineĭ bisericiĭ. Alte maĭ multe familiĭ plecaseră să se preumble. La óre care distanţă, dupe ce trecĭ în susŭ movilele cele de sgură de aramă, care este ce-va colosalŭ, mergêndŭ pe marginile pitorescĭ şi valea răcorósă a Bulbeĭ, spre drépta

www.digibuc.ro

se desfăşură uă poiană, în sînul unorŭ plaiurĭ, al căriia aspectŭ e celŭ maĭ plăcutŭ de privitŭ. Spre acea poiană uă grupă de dómne îşĭ preumblaŭ paşiĭ, însoçite de vre-uă duoĭ bărbaţĭ. Mălărica se numesce acéstă poiană. Ea priimesce acolo în sînul eĭ tóte mărturisirile, declaraţiile şi suspinele celorŭ adoraţĭ. Concertele paserilorŭ carĭ cântă aicĭ, profumulŭ florilorŭ cândŭ primăvéra înfloriscŭ arboriĭ, recórea serilorŭ, şi maĭ mult murmurulŭ apelorŭ care distréză şi mişcă sufletulŭ, face ca acéstă vale, astă poiană să fie desŭ visitată. Acolo pe astă vale, Elena rĕdicândŭ ochiĭ spre atâtea frumuseţĭ, inima eĭ bătea invocândŭ în cugetu-ĭ numele dorituluĭ eĭ. Ea chiar întâlnesce pe seminaristŭ; remâne uimită de bucurie, şi amênduoĭ s'aruncă unul în braţele altuia. Eĭ vorbescŭ multe. Dér dupĕ câte-va minute elŭ se 'ntórnă la monastire... Unulŭ dintre ceĭ duoĭ bărbaţĭ, de care s'a maĭ vorbitŭ, celŭ însoçitŭ de băeţelu, ţinuse poteca spre stânga, care duce în întunericul pădureĭ celeĭ dese de fagĭ, şi în profundele peşterĭ cari sûntŭ la óre care distanţă maĭ înainte... La monastire, junele Frătuţu, pênĕ a nu veni călughĕrulŭ cu boiărulŭ Matheĭ, celŭ ce cunoscu p'acéstă dómnă, vara aceluia, de la monastirea Tismaneĭ, privia cu unŭ ochiŭ atentivŭ, de-departe, ce-felŭ dênsa se ruga la mormêntŭ. Elŭ creduse că numaĭ singurŭ este în dreptŭ d'a veghia la acestŭ mormêntŭ, fiindŭ îngropată acolo fiinţa care îlŭ crescuse de copilŭ. Elŭ audise cum acea dómnă murmura, pe lângă rugăciunea eĭ, aceste vorbe: «buna mea verişóră! am-venitŭ fórte târdiŭ d'a 'ţĭ mărturisi durerea că ne-amŭ despărţitŭ: te găsimŭ cândŭ tu repausĭ în locul păceĭ, în locul tă-

www.digibuc.ro

cereĭ!..» — Ce-felŭ? astă dómnă, îşĭ ţise Frătuţu, se opresce la mormêntulŭ surorii mele? acésta numaĭ pe mine m'ar' interesa?.. Mĕ értă, dómnă, aţĭ cunoscutŭ vre-uă-dată pe reposata care zace în astŭ mormêntŭ? întrebă elŭ uitânduse cu multă băgare de sémă la acea femeie a căriia inimă era acolo umilită. — Déră D-ta? ţise dênsa, aĭ cunoscut-o? — Negreşitŭ déca este sora mea, aceia care m'a crescutŭ pe mine, care a îngrijitŭ de sórtea şi educaţia mea?.. Maĭ amŭ şi unŭ frate ce nu 'lŭ cunoscusemŭ pênĕ maĭ-deună-ţĭ. — Cum te chiamă? adăogă femeia. — Frătuţu... Déca vĕ aduceţĭ aminte, de ţiua chramuluĭ St. Măriĭ, la monastirea Tismana?.. eŭ mĕ aflamŭ acolo, cândŭ eraĭ în biserică cu fiica boiăruluĭ Matheĭ? atuncĭ amŭ avutŭ fericirea de v'amŭ vĕţutŭ, şi nu v'amŭ uitatŭ...

— Acestŭ june, o Dumneţeule! este copilulŭ crescutŭ de verişóra mea rĕposată?.. frate al luĭ Costică... A! mĭ aducŭ aminte, cŏcĭ acelŭ bărbatŭ sincerŭ şi unŭ adevĕratŭ amicŭ, mi a vorbitŭ!.. adăogă femeia în sine, privindŭ asemenĭ cu luare aminte fisionomia acestuĭ june: chipul seŭ? căutătura sea? ochiĭ, gura sémănă întocmaĭ ca elŭ, dupe cum fusese şi dênsulŭ cândŭ era june, şi totŭ aşia de bunŭ precum este elŭ? Ia să 'mĭ spuĭ mĕ rogŭ, sciŭ precâtŭ mĭ aducŭ aminte, că aĭ-dat florĭ Eleneĭ, în biserică? şi éră sciŭ că 'ţĭ place a te interesa de fiinţa eĭ, aĭ vĕţut-o? — Cum nu, dómnă, cunoscŭ fórte bine pe iubita fiică a boiăruluĭ Matheĭ... — Elŭ o iubesce! ţise încetŭ femeia, şi ea asemenĭ nu 'ncetéză d'a se gôndi la dênsulŭ, repetă în sine dênsa, a căriia inteligінţă ĭĭ permitea d'a înţelege

www.digibuc.ro

legăturĭ d'asemenea simţimente; junele acesta e deşteptŭ, luminatŭ prin învĕţătură, are manierĭ plăcute, şi apoĭ crescutŭ, de cine? de uă vară a mea, care l'a-fostŭ luatŭ de mititelŭ dela uă biserică unde era pusŭ; sciŭ acéstă istorie, mi aducŭ aminte că mi s'a spus!.. Este unŭ bărbatŭ acum acestŭ copilŭ; nepóta-mea, cum arŭ putea fi maĭ bine? ea va fi fericită avêndu-lŭ de soţiŭ?.. Numaĭ eŭ sûntŭ nefericită, adăogă ea dupe uă pausă... Acelŭ Iacovache N... cu nestatornicia luĭ, şi risipa avereĭ părintescĭ ce a avut-o, n'are nicĭ uă învĕţătură solidă, n'are nicĭ meserie!.. Aicĭ e nefericirea femeeĭ, cândŭ nu nemeresce bine în alegerea partideĭ de măritişŭ, ênsă de, aşia este femeia... precum amŭ făcutŭ eŭ!.. Dér numaĭ sciŭ unde va fi elŭ acum? nicĭ acésta n'o potŭ sci?.. Este fericită femeia care'şĭ va alege unŭ bărbatŭ onestŭ, activŭ şi morale, chiarŭ cândŭ va-fi elŭ unŭ săracŭ. Junele acesta, fratele luĭ Costică, însuşesce aceste calităţĭ; precum mi s'a spusŭ, este unŭ june cum se cade... Vĕrul meŭ m'ascultă tot-d'auna, îĭ voiŭ vorbi pentru elŭ. Aĭ vĕdutŭ pe Elena? i-aĭ vorbitŭ? aĭ vorbitŭ cu dênsa?.. întrebă Safta cu óre-care surîsŭ. — Elena, fiica boiâruluĭ Matheĭ, a mersŭ acum împreună cu alte dómne către Mălărica, şi eŭ înadinsŭ am-venitŭ, trimisŭ de dênsa, şi v'amŭ aşteptatŭ aci, ca să veniţĭ şi D-stră, déca aveţĭ plăcere. — Aşia dérŭ Elena te-a trimisŭ pe D-ta? — Tocmaĭ ca să vĕ însoţescŭ, să nu veniţĭ singură, şi apoĭ nu cunósceţĭ nicĭ calea pênĕ acolo.

În vre-uă-câteva minute eĭ ajunseră dupĕ urmă grupa care se îndreptase către Mălărica Şi dupĕ ce Costică...

www.digibuc.ro

se depărtase prin înfundăturile pădurilorŭ spre stânga, Frătuţu era cavalerulŭ ce însoţia dómnele. Acolo la Mălărica, elŭ mergêndŭ alăturĭ cu Elena, inima sea sălta de uă adevĕrată firicire .

Puçin in urmă dupe plecarea luĭ Iacovache N .. călughĕrulŭ Damaschin, fiindŭ trimisŭ din partea boiăruluĭ Matheĭ, îlŭ căuta în tóte părţile ca să 'lŭ găsiască. Egumenulŭ întrebă pe uniĭ-alţiĭ, ce direcţiune luase acelŭ bărbatŭ, şi află că elŭ, dupĕ ce maĭ ântêiŭ mersese la casa unde era trasŭ, de 'şĭ schimbase îmbrăcămintea, plecase cu puşca sea cu duoe ţeve de vênătóre, şi apucase în susŭ spre plaiurĭ, pe dupĕ spatele monastireĭ. Călughĕrulŭ se luă cu unŭ câine dupĕ urma luĭ.

Cândŭ Iacovache N... plecase, nu era êncă timpulŭ de amiadĭ, vitele n'aŭ-fostŭ venitŭ pentru mulsóre de peste ḑi ; cândŭ ênsĕ se înturna, era cam târḑiŭ, tocmaĭ spre tóca popilorŭ. Acum de unde venia elŭ? tocmaĭ din fundăturile plaiuluĭ, pe uă potecă care conducea la obîrşia rîuluĭ Bulba ; ênsă nu era singurŭ. Acelŭ însuflătorŭ al rĕuluĭ, se ḑice că 'lŭ însoçise, spre a 'ĭ arĕta calea.

Albiea Bulbeĭ represintă, precum arĕtarămŭ, peisage prea plăcute, poienĭ, dumbrăvĭ şi maluri acoperite cu tot-felul de arborĭ ; ĕră înainte pe cursu-ĭ, se află nisce stêncĭ şi nisce peşterĭ, cari, în singurătatea loculuĭ, însuflă gróză privindu-le. Pădurile aci fórte întunecóse, loculŭ sĕlbaticŭ, ca cum ar' fi pustiiŭ ; abia câte uă potecă se găsesce icĭ şi colea, şi acésta bătută de călcătura vitelorŭ. Pentru Iacovache, acolo nicĭ uă fiinţă, nicĭ unŭ marturŭ care să 'lŭ trădea. Elŭ tocmaĭ vĕḑu pe inemiculŭ seŭ că trecea pe de ceelaltă parte a Bulbeĭ.

www.digibuc.ro

În acestŭ momentŭ nu voi să maĭ cugete la nimicŭ, nu voi să se uite împregiurŭ, rĕdică arma la ochĭ, şi, o! momentŭ înfiorătorŭ! vizĕ... Celuĭ de peste maluri nicĭ că 'ĭ trecuse prin minte că cine-va a ochitŭ cu arma asupra luĭ.

Diavolulŭ aci ş'a frecatŭ unghiile cu uă rênjire cu totulŭ a pĕcatuluĭ... Uă detunare de care resună stêncile cu echoŭ prelungitŭ, repetatŭ pênĕ 'n fundulŭ pădureĭ, făcu pe celŭ de pe partea opusă a se opri, şi să caute în tóte părţile, ênsă cu uă uitătură rece. — A lovitŭ în copacĭ, domnule, amŭ auḑitŭ eŭ fluerândŭ glonţulŭ?.. ĭĭ ḑise copilulŭ de lângă elŭ.

Costică... fusese duoĭ paşĭ înaintea băeţeluluĭ; glonţulŭ, care a fostŭ destinatŭ pentru dênsulŭ, a luatŭ uă direcţiune rea, a nemeritŭ într'unŭ fagŭ cu pétră, a recoşatŭ d'acolo, şi a isbitŭ, cam rece, pulpana gheroculuĭ, cândŭ acesta ţinea uă mână la spate. Duoè degite îndată ĭĭ sûntŭ amorţite, nu le maĭ simţia.

— Tâlharule!.. strigă elŭ veḑêndŭ pe celŭ de peste apă, pe partea opusă a Bulbeĭ, şi îndată luă revolverulŭ cu mâna dréptă, dérŭ din cea stângă ţîşnia sângele, că făcuse împregiuru-ĭ ca unŭ lacŭ.

— N'aĭ muritŭ? nu? ĭĭ ḑice asasinulŭ, caută de 'ţĭ fă rugăciunea pentru uă altă-lume? să 'mĭ daĭ curêndŭ chârtia care ţi este în mână? Şi adăogândŭ acestea, tocmaĭ îlŭ lua la ochiŭ, cu a duoa ţévă; ênsă atuncĭ călughĕrulŭ Damascbin îlŭ sosi dupĕ urmă şi 'lŭ lovi pe umere.

Iacovache rĕmâne înlemnitŭ, pênĕ a nu 'ĭ lua arma focŭ.

www.digibuc.ro

— Ce facĭ, fiiule? pĕcatŭ! pĕcatŭ de mórte! veĭ atrage cu acéstă faptă uă grozavă rĕsplătire!..

Ceĭ cari din pasiune vorŭ a ucide, în ascunsŭ, sûntŭ nisce mişeĭ ómenĭ reĭ, eĭ tremură maĭ rĕŭ de-câtŭ unŭ copilŭ, pentru-că îndemnulŭ Diavoluluĭ le ia mintea şi le dă forţă atâta câtŭ d'a face crima. Elŭ se uită speriatŭ la călughĕrŭ, şi par 'că ar' fi voitŭ a cădea la piciórele luĭ, ca 'ntr'unŭ minutŭ de remuşcare, d'a cere ertare. Soçiulŭ seŭ celŭ slutŭ numaĭ era lîngă elŭ : perise ca uă nălucă, în fundulŭ pădurilorŭ.

— Nu sûntŭ eŭ care amŭ voitŭ a ucide, părinte : am fostŭ nebunŭ! Mi a venitŭ aşia uă furie!..

Costică... cu flegma sea naturale, se scutură pe pulpana gheroculuĭ de sânge, şi, liniştitŭ ca cum nu s'arŭ fi petrecutŭ nimica, scóte uă batistă din posunaru-ĭ, înfăşură mâna stângă, şi pune pe băieţelŭ să'lŭ lege. Scobóră apoĭ în josŭ de pe malurile Bulbeĭ, trece cu greutate apa, servindu-ĭ de punte unŭ arbore rĕsturnatŭ de vijeliĭ, şi înaintéză dreptŭ la antagonistulŭ seŭ, pe care putea pré bine să 'lŭ ucidĕ cu revolverulŭ. Băeţelul, care'lŭ însoçise, se înturnase înapoĭ plângêndŭ; elŭ întêlnindŭ uă parte din visitatorĭ, le dete alarma de cele ce s'a petrecutŭ, şi făcu să vine în susŭ uă mare parte din competrecătoriĭ de la Mălărica. Cu dênşiĭ era şi D-na Safta.

Costică ḑice adresându-se la celŭ ce trăsese cu arma : — «Voescĭ luptă? vino să ne luptămŭ de façiă, braţŭ la braţŭ, nu înascunsŭ tâlhăresce şi ca ucigaşiĭ? N'aĭ unŭ revolverŭ? Am eŭ duoĕ. Vino să ne batemŭ cu orĭ ce armă voescĭ, că aĭ fostŭ militarŭ. Alege-ţĭ armele?..»

www.digibuc.ro

Se repede asupra luĭ Iacovache să 'lŭ tragă maĭ la façă veḑêndŭ ca elŭ stă lêngă preutŭ şi tace. «Respunde? ce tacĭ?.. Eşĭ să te vedemŭ, maĭ încoace?..»

— «Mĕ silescĭ să ne batemŭ?» ḑise Iacovache N... avêndŭ în trăsăturile fisionomieĭ seale semnele uneĭ ade verate disperaţiune şi uă umilire tăcută.—«Da, să ne batemŭ?» adăogă Costică. Cum voiaĭ a ucide din pădure?..

Safta care tocmaĭ sosesce maĭ 'nainte de câtŭ toţĭ în acestŭ minutŭ, veḑêndu-ĭ p'amênduoĭ, acestĭ antagonistĭ, înfuriaţĭ şi armaţĭ, începu a striga: — «Staţĭ! opriţĭ! nu vĕ bateţĭ! Iacovache!.. amicul meŭ Costică!..» La aceste strigărĭ mulţimea care era îndărĕtŭ alergă. Preutul era aci, şi ceĭ cari sosiră se puseră împregiuru lorŭ. Antagonistiĭ era aprópe d'a se împumna, saŭ d'a face focŭ unulŭ asupra altuia. «Pace! pace!..» strigară toţĭ, voindŭ a le lua armele din mâinĭ, aceia ce şi făcu preutul, luândŭ puşca luĭ Iacovache şi aruncând-o într'uă parte.

Iacovache, între celelalte, remâne estasiatŭ cum veḑu pe Safta: — «Dênsa aicĭ?.» — «Dómna Safta?..» ḑise şi Costică uimitŭ. Isbirea se opri. Vorbele lorŭ unŭ minutŭ încetară...

Iacovache N... întinse uă mână celuĭ atacatŭ, spre a potoli acuma de faciă lucrurile, că alt-felŭ nu era chipŭ, cu atâţĭ marturĭ aci, şi ḑise încetŭ: — «ne vomŭ căuta altă-dată déca 'ţĭ sûntŭ culpabile!» — Şi eŭ 'ţĭ ḑicŭ: «Fie!.. respunse Costică, şi 'n astă împregiurare totŭ cu flegma sea obicinuită, maĭ este êncă timpŭ; se vorŭ descoperi tóte şi se vorŭ regula mişeliile teale!..»

Preutulŭ aicĭ îşĭ făcu détoria, vorbindŭ şi unuia şi altuia, amintindu-le détoria de crestinĭ.

www.digibuc.ro

Iacovache N.. nu se putu opri, sub uă apărută liniştire, d'a vorbi, cu ochiĭ ênsă turburĭ şi cu peptulŭ svêcnindu-ĭ, în termeniĭ ceĭ maĭ umiliţĭ, Safteĭ, care şi dênsa pe lêngă mareą nemulţiămire ce o avusese, o uită unŭ minutŭ vĕḑêndu-lŭ. Ea era femeie!.. Lumea maĭ multŭ se grămădise.

— «Facemŭ pace! Étă eŭ cerŭ scuse către domniata, ḑise într'uă parte Iacovache contrariuluĭ sĕŭ. Eŭ amŭ fostŭ nedreptŭ, dumnéta să fiĭ generosŭ!..

— «Eŭ n'am nicĭ una din aceste calităţĭ; îţĭ concedŭ numaĭ atâta, că ne vomŭ căuta maĭ în urmă cele dintre noĭ!»

Lumea s'a 'mprăştiatŭ d'aicĭ. Se înţelege, fără ca ceĭ maĭ mulţĭ să ţie tăcere despre cele ce aŭ vĕḑutŭ că s'aŭ petrecutŭ. Celŭ vulneratŭ la duoĕ degete, căută să alerge îndată să găsiască doctorulŭ, ca să 'lŭ ajute. Autorităţile locale, pênĕ spre séră, însciinţate, căuta pe Iacovache N... să 'lŭ aresteze, şi lucrurile ar' fi mersŭ maĭ departe. Elŭ abia apucase să ia unŭ sacŭ de mână, cu lucrurile seale, de la hanul unde fusese trasŭ, şi umbla furişatŭ pe la marginea oraşuluĭ, rugându-se în tóte părţile ca cine-va să 'lŭ adăpostiască, şi să' lŭ scape măcarŭ ḑiua aceia de ruşinea d'a fi închisŭ.

Pe cândŭ ast-felŭ se ruga la toţĭ în tóte părţile, şi toţĭ îl gonia şi'lŭ huiduia, despre partea stêncilorŭ eşi, înnoptatŭ, înainte-ĭ, acelŭ cu fisionomia slută, ḑicêndu-ĭ: «Înainte, fugĭ p'în cele păduriĭ! să scapĭ în fundul cavernelorŭ de aramă, saŭ maĭ aprópe, în peştera Raiĭ-de-aramă!..» Şi dupĕ astŭ îndemnŭ, d'acéstă voce, întocmaĭ ca acelŭ care se sinucide, şi lovitŭ numaĭ în vre uă parte

www.digibuc.ro

nu móre, şi n'are coragiŭ a mai pune mâna pe armă, elŭ fu îngrozitŭ. Tocmaĭ se stricase şi timpulŭ spre séră, arĕtându-se, dupe fulgere şi tunete, unŭ nuorŭ fórte întunecosŭ, cu uă grindină care bătu repede ş'apoĭ plóie şi cu vêntŭ rece. Unde să scape elŭ acum??

Uă uşiă se deschide la uă casă săracă, şi uă voce se audi: «Intră aicĭ!..»

Acéstă voce, acéstă căsuţă era a cerşitoruluĭ, căruia, în diminéţa aceia, îĭ didese leimosina, ultimulŭ dinarŭ care 'lŭ a avutŭ ..

IX.

PREJUDIŢII POPULARE. — VINU LUCRURILE LA REGULA LORU. — FEMEIA ESTE MENTUIRE.

Se lăţise vorba p'între poporŭ, şi 'ntre femeĭ maĭ cu sémă, că *Batăl-sânta-tămêe* este p'acolo p'în Baia-de-aramă; maĭ alesŭ că ucigătorulŭ celŭ de la peştera dinsusulŭ Bulbeĭ, s'a mărturisitŭ preutuluĭ Damaschin, că Diavolulŭ l'a învĕţatŭ, şi l'a îndemnatŭ să facă aşia faptă. Se aprindea pentru acésta desŭ tămêe p'în casele ómenilorŭ, şi de-câte orĭ se 'ntêmpla vre-uă vijălie cu tunete şi trăsnete, chiămaŭ pe părintele să le citéscă paraclisulŭ. Dumineccă séra, din causa vijelieĭ care venise şi cu grindină, s'a fostŭ stricatŭ hora, şi fie-care se retrăsese maĭ cu lumină p'acasă. Nu ţinn multŭ acĕa vijelie; se limpeḑi érăşĭ ceriulŭ de la vale; spre munte ênsă sta totŭ nuorŭ întunecatŭ. Tocmaĭ intra în tîrgŭ vitele, spre séră, cândŭ nu se înoptase de-totŭ, aşia

www.digibuc.ro

ce nu era nicĭ nópte, nicĭ ḑiuă, într'amurgŭ. Duoe femeĭ, din vecinătatea unde era trasŭ boiărulŭ, se găsiaŭ stându în miḑlocŭ rĕspântieĭ vorbindŭ, şi par'că nu le venia să plece d'acolo, atâta aveaŭ de vorbitŭ şi de povestitŭ. Cându écă uă namină, uă minune cum nu s'a maĭ vĕḑutŭ nicĭ uă-dată p'aicĭ, şi care le dete încă p' atâta de vorbă: tocmaĭ trecea pe stradă uă femeie, saŭ cine-va îmbrăcatŭ aşia cu vestminte d'acestea, într'unŭfelŭ care era grozavŭ de vĕḑutŭ. Nu uitaţĭ însă că Martie nu lipsesce din postŭ. Chir Pascale, care cu cincĭ minute maĭ 'nainte, avêndŭ discuţiune cu acelŭ cu fisionomia însemnată, ḑisese că elŭ nu pré crede în statornicia femeieĭ, nicĭ în credinţa eĭ, şi acesta îĭ rĕspundea, că dupĕ cum e omulŭ merge şi lucrurile; acum şi dênsulŭ aştepta, sub privdorŭ, pe Maria, să se cobóre pênĕ la elŭ josŭ; admiră însă sclipindu-ĭ ochiĭ dupĕ obiceiŭ, acéstă înfăţişare burlescă de modă, pentru că fusese deprinsŭ a vedea asemenea costume pe la Craiova, şi 'n capitalĕ. Mi-ţĭ oftă elŭ ḑicêndŭ: «ce frumósă! ce formoseţe!..» Femeile de maĭ susŭ rĕmăseseră d'uă-cam-dată cu gurile căscate, şi copii alergară ca să véḑă ce minune, ce comedie era acolo? Să-vĕ-închipuiţĭ unŭ ce cu unŭ obrasŭ de femeie, cu uă statură fără nicĭ uă proporţie, târândŭ în urmă-ĭ uă rochie cu uă códă lungă ca de duoĭ coţĭ p'în noroiŭ, şi care lăsa, într'uă dîră lungă, măturătura dupĕ dênsa a gunóelorŭ şi pulbereĭ cu grindina care totŭ nu se topise p'în oraşŭ; cu unŭ cocŭ mare pesta sémă, — pérulŭ vêlvoiŭ în capul eĭ, cu nisce zulufĭ aruncaţĭ în aerŭ, cu nisce pandlice de uă colóre albastră, şi peste acestea uă mică pălărióră négră, cu

www.digibuc.ro

uă péná albă în-susŭ, care cam seměna de cocoşŭ; pe d'asupra ochilorŭ se vedea că are sprâncene făcute, care seměna ca nisce lipitorĭ puse; era sulemenită la obrasŭ, par'că pusese varŭ, şi puçintelŭ roşu maĭ în josŭ de ochĭ; pe d'asupra nasuluĭ avea unŭ micŭ vĕlŭ ca uă mască, — unŭ petecŭ de reţia négră şi cu puçină blondă p'împregiurŭ d'aceiaşĭ colóre, care i acoperia çiumĕtate obrasiĭ, încâtŭ numaĭ ochiĭ şi cu sprâncenile i se putea vedea; pe d'asupra rochiĭ, cum arĕtarămŭ cu códa de duoĭ coţĭ, care mĕtura strada, avea multe funde, şi duoĕ maĭ marĭ aşeçéte una dreptŭ dinainte şi una dinapoĭ, apoĭ nisce redicăturĭ draperite, pe care le numesce jupă, învăluite şi înfoite împregiurulŭ eĭ, érŭ în partea din miçlocŭ la spate, se undoia cam uă umflătură, par'că pusese uă perină mare de desubtu-ĭ; mergêndŭ, se aducea puçin de peptŭ în josŭ, şi cu uă mână piţigaiată îşĭ ţinea póla de dinainte, care ajungea să fie pré ridicolă, cu tóte momiţăriile uneĭ cochete stravagante. Namila acésta, ca să nu'ĭ çicem cochetă, pentru ca să i se véçă piciórele, ce era încălţate cu nisce botine vechĭ cu turéca lungă şi cu nasturĭ, şi avêndŭ unŭ tocŭ aprópe de unŭ latŭ de mână înaltŭ, redica din-ce 'n-ce, cu mâna, foile de-dinainte a le rochii, care provoca rîsŭ. Strângea ênsă câtŭ putea la peptŭ, cu altă mână, marginile unuĭ şalŭ albiciosŭ cu florĭ marĭ şi cam plin de pete; seměna ca-cum ş'arŭ acoperi uă frumuşică sînulŭ. Pe d'asupra şaluluĭ, cum çiserămŭ, pusese uă pelerină de blană, care se çice că era de mâţă. Cândŭ ea umbla, călca cam în vêrful degitelorŭ, ca uă femeie care se'ntórce nóptea dupe venirea bărbatuluĭ àcasă. Ea zîmbia în-

www.digibuc.ro

tr'uă parte şi alta celorŭ cu cari se'ntêlnia, ca-cum le-arŭ fi ţisŭ : priviţi-mĕ!.. Cocónele de susŭ, din privdorulŭ caseĭ unde era trasŭ boiărulŭ Matheĭ, eşiseră cu tótele afară să se uite. Nu putemŭ sci déca vre una din ele a simţitŭ gelosie, pentru atâta cochetarie şi de îmbrăcămintea cea cu totulŭ de modă. — Dérŭ cine va fi asta, că n'am maĭ veţut-o pênĕ acum?.. se 'ntrebară dênsele între ele. Boiărulŭ Matheĭ, cu originalitatea feluluĭ seŭ, ţise : — «Nu vedeţĭ că o fi vre uă nebună? Ce vĕ miraţĭ atâta?» Unŭ moşnégŭ ce era orânduitŭ, din partea primărieĭ, a priveghea ordinnea in tîrgŭ, o întêlnesce la capĕtulŭ de la dealŭ al linieĭ. — Drace cocoşiate! ţise elŭ cam chefuitŭ, că de, atuncĭ fusese serbătóre. Ce? coconiţă, adăogă elŭ, aĭ păţitŭ ce-va, că umbli par' că calcĭ pe ouĕ? Tótă lumea te privesce. — Nu veţĭ bĕtrânule nesocotitŭ, rĕspunde cocheta vorbindŭ în vêrful limbeĭ, că eŭ sûntŭ îmbrăcatŭ de modă, chiarŭ dupĕ cum vinŭ jurnalele acum! Pe la oraşele marĭ se prăpădescŭ damele care de care să fie aşia îmbrăcate. Mie îmĭ plătesce nisce croitorĭ de-frunte, ca să le recomandŭ moda aicĭ p'în tîrguleţŭ acestea, pentru că próstele îşĭ facŭ singure rochiile ce le pórtă, şi nu scie şi ele ce va să ţică cocŭ făcutŭ de friserŭ, numaĭ scie ce e pe lume, numaĭ lépădă legătura de la capŭ, saŭ umblă peptĕnate cu câte uă garófă, orĭ vre ua flóre în creştetul capuluĭ, precum se purta acum patru-ţecĭ de anĭ. Lumea veţĭ, bĕtrânule, s'a făcutŭ de modă acum!..— O fi! adăogă moşnégulŭ, bato-pustia-de-modă! acum maĭ trebue unulŭ cu toba şi unulu cu trômbiţa!.. — Dér ce o fi asta surată? a namilă, ce băzdăganie? de

www.digibuc.ro

unde a venitŭ ea aicĭ? întreba una dintre femeile cari sta de vorbă cândŭ ceelaltă rĕmăsese cu gura căscată privindŭ într'acolo. Dama de modă se despărţise de unchiaşŭ şi apucă la vale trecêndŭ pe lângă aceste femeĭ. — Cine e? cine, soro? întrebă ceelaltă femeie, n'am maĭ veḑut-o pênĕ aḑĭ? — Hî! hi! hi!.. se puseră pe rîsŭ amĕnduoĕ. — Aşia se pórtă la oraşŭ, rĕspunde uă copilă de pe prispa d'alăturia, ce fusese vre-uă douĕ lunĭ la uă marşandă în Severinŭ, ca să înveţe meşteşugu; aşia amŭ vĕḑutŭ eŭ multe cocóne, domnişóre, că se pórtă, dupĕ cum e moda cea nouă. — Hîu! hîu!!. de rîsŭ aŭ maĭ ajunsŭ femeile!! Să ne ferésckă Dumneḑeŭ d'aşia lucru!.. Daia nu ne maĭ trimite Dumneḑeŭ plóie că s'a friptŭ pământul de secetă, a luatŭ rodul pământuluĭ, şi o să murimŭ de fóme?.. — Se vede, soro, că acelŭ Batăl-sânta-tămêe va fi luatŭ chipu muierescu, aşia spunea uă mătuşă a mea de la Tîrgu-Jiiuluĭ, tocmaĭ de lângă Bengescĭ, că p'acolo a făcutŭ felde-felŭ de năsdrăvăniĭ, şi într'uă ḑi, la cârciumă, a atârnatŭ unŭ lacătŭ de buzele unuĭ creştinŭ care era acolo. — Vaĭ de noĭ şi de noĭ! rĕspunde ceelaltă coprinsă de fiorŭ ca de mórte. Ia auḑĭ că elŭ pórtă uă cutie în spate, în care duce sufletele acelorŭ perduţĭ, şi ţine în ea minciunile cu care se'nşélă ómeniĭ uniĭ pe alţiĭ. Déca va fi elu Ucigăl-tămêia, să alergămŭ curêndŭ la zapciŭ, să pue ómenĭ să lŭ prindĕ, să 'lŭ ducĕ între spăngĭ legatŭ d'aicĭ, batăl-sânta-tămêe de la biserică!! N'aĭ soro ce-va tămêe de la Bobotéză, s'aruncămŭ în fôntânĭ, că împeliţatulŭ spurcă şi apele?.. Să maĭ puĭ p'acasă să citéscă şi s'afumĭ mereu..

www.digibuc.ro

În acestŭ timpŭ Damaschin, care se ntorcea cu molitfelniculŭ la subţióră, şi întêlneece acea iasmă ce o descriserămŭ, se uită lungŭ de departe, vĕḑêndu-ĭ maĭ ântêĭ sprâncenile făcute, ca nisce córne în frunte, elŭ începu a'şĭ face cruce, şi a ḑisŭ: «peĭ Satano d'aicĭ !!» Şi 'şĭ urmă calea înainte, fără a se uita maĭ multu la dênsa.

Din ceia ce se spune, ca uă minune, acelŭ cocŭ de speriatu, zulufiĭ, bereta din capŭ, rochia cea stravagantă, încălţămintele cu tocurĭ de unŭ latŭ de mână, şi chiarŭ fulgiĭ din capulŭ eĭ, periră ca uă nălucă; şi acea fiinţă, care aţîţase rîsŭ şi gróză în inimile acelorŭ femeĭ, rĕmăsese despuiată, şi maĭ urîtă şi maĭ slută.

Copii, vĕḑêndŭ minunea, alergară adunândŭ petre de pe stradă ş'aruncară spre dênsa. Ea se făcu nevĕḑută, intrândŭ într'uă curte care avea uşiă la grădina cea despre apa Bulbeĭ; acolo peri, ca uă iasmă, între sălciĭ.

Subprefectulŭ şi primarulŭ locale, însciinţatŭ de acésta, porni îndată ómenĭ în tóte părţile, să caute déca se găsesce ce-va; şi maĭ alesŭ să se cerceteze p'în casele cerşitorilorŭ şi calicilorŭ de la margine, déca e vre unŭ străinŭ ascunsŭ. Déca cu ḑece minute n'apuca să vie Damaschin, care fu informatŭ de paracliserul bisericeĭ, că nefericitulŭ culpabilŭ Iacovache stă ascunsŭ într'unŭ locŭ ca acela, era să fie descoperitŭ şi târâtŭ cu halaiŭ şi cu batjocură, pênĕ la autorităţile locale. Bietul omŭ tremură acum de frică şi de ruşine.

* * *

Femeile : mamele şi străbunele nóstre, conservară şi susţinură religiunea. Bărbaţiĭ lorŭ aŭ apăratŭ interesele

www.digibuc.ro

patriĭ : s'aŭ luptatŭ pe câmpulŭ de bătălie, şi aşia s'a conservatŭ acéstă ţéră!.. Boiărul Mateĭ, ḑîsŭ şi Thoma, scia că de-cândŭ e lumea monastirile aŭ datŭ ospitalitate fie-căruia călĕtorŭ .. Ele aŭ-fostŭ cele d'âmtêĭ instituţiunĭ ce religiositatea şi patriotismul românilorŭ le-a înfiinţatŭ... De ce astă-ḑĭ aŭ ajunsŭ ruine? In ce se destină veniturile lorŭ??.

A duoa ḑi dupe evenimentulŭ ce 'lŭ descriserămŭ, Matheĭ veni dimpreună cu egumenulŭ Damaschin, să petrécă unŭ minutŭ în casele igumenescĭ. Eĭ se urcară în privdorulŭ celŭ pe sub care curge iruga cu undele seale cele recĭ şi diamantine. Acolo Costică... se ocupa cu oblojitura mâineĭ stânge care o ţinea legată. Matheĭ voia să ducă lucrurile ca cum n'ar' fi sciutŭ ce i s'a 'ntêmplatŭ. Aştepta ênsă să 'lŭ audă pe dênsulŭ ce vorbesce. Dér acesta tăcea. Safta şi Elena, dupe ce se opriseră multŭ timpŭ lêngă morméntulŭ de care s'a menţionatŭ, intraseră în biserică, pentru rugăciunea de séră. Boiărulŭ Matheĭ şeḑu pe divanulŭ, precum la elŭ acasă, din privdorŭ, aşternutŭ cu velinţe şi perinĭ umplute cu paie, şi privia cu ochiĭ icóna cea mare, adusă d'unŭ óre-care călugherŭ de la Ierosalimŭ, pe care eraŭ represintate faptele Apostolilorŭ şi pătimirile Sânţilorŭ martirĭ. Costică... şedea alăturĭ cu boiărulŭ. — Ce aĭ la mână? Se vede că este umflată; cu ce te-aĭ legatŭ? Spune, că eŭ cam cunoscŭ d'al-de-astea, că unul ce sûntŭ vênătorŭ; mĕ cam pricepŭ despre lécurĭ... — Unŭ nimica! nimica?... rĕspunde Costică... care, pe lêngă obicinuita luĭ seriositate, se făcu şi maĭ seriosŭ încruntândŭ ce-va sprâncéna; ênsă elŭ nu vorbi maĭ departe. Călughĕrulŭ Damaschin lăsă peste privdorŭ în josŭ uă căldăruşă albă

www.digibuc.ro

costorită, legată pe unŭ scripete cu uă sfóră, d'a scóte apă din canalŭ, care o aduse rece şi cu brumă, ca să tracteze, dupĕ obiceiul ţereĭ, pe óspiĭ seĭ. De aci se întinse vorbă despre felŭ-de-felŭ de lucruri, între boiărulŭ Gorjan şi Damaschin. Costică...rĕspundea şi elŭ câte ce-va, apoĭ se duse să caute pe fratele seŭ, care se afla în uă altă cameră alăturată scriindŭ unŭ tocstŭ despre moralĕ. Atuncĭ se vorbi de Tudor Vladimirescu şi de patrioţĭ ca boiărul protectorul seŭ, în a căruia casă elŭ a crescutŭ; ce eraŭ aceĭ românĭ altă dată, cum făcură, cum dreseră eĭ şi conservară ţéra şi naţionalitatea... Şi dupĕ tóte arĕtă în trécătŭ, Matheĭ, ca ce afaceri l'a făcutŭ să vie la Baia, şi pentru ce a mersŭ la Cloşanĭ. În urmă se vorbi de părintele luĭ Costică... care ţinuse aicĭ moşia cu arendă. Cum mama luĭ, adevĕrata sea mamă, bolnavă fiindŭ multŭ timpŭ, s'a fostŭ închinatŭ călugherieĭ, cu învoirea soţiuluĭ eĭ. Tatăl-seŭ a păşitŭ în a doua căsătorie maĭ în urma şi născu pe băiatu, pe care acésta îlŭ recunósce şi îĭ dă averea. Călugĕrulŭ l'a fost luatŭ cândŭ era de treĭ ţile născutŭ, de la uşia bisericeĭ, unde era pusŭ, ca să 'lŭ boteze cine se-va-găsi, ca ast-felŭ să trăiască. — Jupânésa Varvara de la Cloşanĭ l'a luatŭ de micŭ şi l'a crescutŭ. — Varvara? Ce ţicĭ? adăogă boiărul Matheĭ, Varvara? vara nóstră, pe care noĭ o moştenimŭ cu dreptulŭ de rudenie? acestŭ copilŭ e crescutŭ de însăşĭ vara nóstră? mare minune! — Ea este, uite, înmormêntată aci lêngă picătura straşineĭ bisericeĭ, precum a lăsatŭ fiindŭ în viaţă.

— Apoĭ eŭ ce voiŭ fi pentru dênsulŭ? unŭ părinte negreşitŭ, părintele luĭ?.. Adăogândŭ încetŭ; Elŭ mĭ a

www.digibuc.ro

făcutŭ unŭ mare bine, la Tismana Cine scie ce s'ar' fi întêmplatŭ, déca nu 'mĭ detea elŭ braţulŭ?..

— Frătuţu! Frătuţu!.. striga câtŭ putea Damaschin căutându pe junele pretutindenĭ să vinĕ dinaintea boiăruluĭ Matheĭ. Boiărulŭ l'îmbrăçişéţă. Elŭ avea de vĕţutŭ uă capacitate, unŭ june precum îĭ trebuia luĭ, unu june morale.

Pe cându énsă în monastire se petrecea câte le descriserămŭ, dinaintea scóleĭ, afară la pórtă, era uă comedie, care s'a vĕţutŭ şi din privdorŭ. Unŭ bĕtrânŭ, celŭce ênsă nu cuteţă să păşiască pragulŭ pórteĭ bisericeĭ, cu îmbrăcămintea trenţĕrósă, cu façia sbêrcită, slabŭ la obrasŭ, cu dinţiĭ marĭ, cu capulŭ schimonositŭ şi cu uă pălărie ruptă, turtită, se presintă, ţinêndŭ în braţe unŭ instrumentŭ de musică, legatŭ cu curele de dupe gûtŭ. Copii de la scólă, pe timpulŭ recreaţii dupe amiaţĭ, îĭ deteră ocolŭ rîţêndŭ, şi, ca copiĭ, legându-se cu felŭ-de-felŭ de vorbe d'acestŭ bĕtrânŭ, care şi elŭ se strâmba la dênşiĭ, prin care şi maĭ multŭ îĭ aţiţa. Pe-cându se vorbia susŭ între boiărul Matheĭ şi ceĭlalţĭ, de faptele patriotice a leĭ luĭ Vladimirescu, ce felŭ a căţutŭ străina domnie a Fanarioţilorŭ, cum şi ce făcură româniĭ, bărbaţiĭ ilustri, pentru patria lorŭ; şi chiar pe-cându boiărulŭ moşteanŭ îmbrăçişă pe junele seminaristŭ, acela de la pórtă, începu să învêrtiască, cu uă mână tremurându, instrumentulŭ seŭ: viola, ce făcu să resune într'unŭ modŭ stricatŭ cânteculŭ françiosescŭ: marseliesa. — Ce o maĭ fi şi asta care s'aude la pórtă? întrebă Matheĭ-Thoma. — Vre-unŭ cerşitorŭ străinŭ care vine câte-uă-dată p'aicĭ. Să 'ĭ trimitŭ acolo uă felie de pâine, çise călugherulŭ

www.digibuc.ro

Damaschin. Costică... adăogă : — Cântă acelŭ marşŭ care inimă pe Françesĭ, cândŭ s'aŭ redicatŭ la 1792 de aŭ sdrobitŭ tirania. — Destulă trébă! rĕspunde Matheĭ, nefericiţiĭ bieţiĭ Francesĭ, aŭ scăpatŭ de acea tiranie, ca să intre maĭ în urmă sub ună alta.

— E pré adeveratŭ, rĕspunse Costică... cŏcĭ pe lîngă vre ună câte-va fapte marĭ de care vorbesce istoria, apoĭ încăpură sub ună tiranie maĭ mare, care e sfêşierea continuă între dênşiĭ, şi lupta partidelorŭ!..—Dómne ferescene şi pre noĭ!.. adăoga boiărulŭ, şi 'şĭ făcu cruce, dupe cum era deprinsŭ. Se 'nchinară aci cu toţiĭ. Instrumentulŭ din mâna aceluia îndată nu se maĭ auḑi. Copii de la scólă remăseseră ş'astă-dată cu gurile căscate, dispărêndŭ acelŭ străinŭ cu mâna tremurândă, ca ună năluca.

* * *

Câtŭ despre Iacovache N... mulţĭ ḑiseră că a trecutŭ graniţa, să scape de acusaţie, dupĕ cele ce s'aŭ petrecutŭ între stêncile din susulŭ apeĭ Bulba. Alţiĭ afirmaŭ că n'a pututŭ lua aşia îndată unŭ pasportŭ, fără care nu va putea merge nicăiria. Uniĭ îlŭ plângea, ḑicêndŭ : că a fostŭ unŭ blestemŭ ca acestĭ fiĭ de boiărĭ fórte avuţĭ să tóce averea părintéscă, să se ḑea la tot-felulŭ de desfrênărĭ, şi în cele din urmă, eĭ, să se facă şi criminalĭ. Călĕtorulŭ ţine tot-d'auna ochiĭ aţintiţĭ pre arboriĭ ceĭ marĭ aĭ pădureĭ, să véḑă ce-felŭ vêntulŭ îĭ mişcă... Alţiĭ érăşĭ ţineaŭ că elŭ nu este dositŭ peste graniţă, ci stă ascunsŭ în vre-ună comună, şi că justiţia îlŭ urmăresce. Alţiĭ şi maĭ pricepuţĭ, adăogară că

www.digibuc.ro

o să 'lŭ achite curtea cu juraţiĭ, la care s'a vĕdutŭ multe minunĭ de felulŭ acesta. Alţiĭ îlŭ trimitea bunŭ şi sigurŭ d'a dreptulŭ la temniţă; maĭ alesŭ că substitutulŭ de la Severin, dimpreună cu unŭ meḑicŭ, venise pentru uă-altă chestiune, şi se învêrtia p'împregiurulŭ plaiuluĭ p'aci, fiindŭ trasŭ chiar la subprefectulŭ care era unŭ bărbatŭ activŭ. Împregiurările dreptŭ, eraŭ fórte grele : probele eraŭ cam multe de acuzaţie contra aceluĭ domnŭ.

Coştică cu tóte acestea, cu caracterulŭ seŭ flegmaticŭ, se duse la boiărulŭ Matheĭ, să reguleze lucrurile de căsătoria ficeĭ acestuia cu fratele seŭ, ce 'lŭ recunoscuse, precum ḑiserămŭ, moştenitorŭ pe uă parte din averea sea părintéscă, şi 'lŭ recomandă ḑisuluĭ boiărŭ.

Lucrurile merseră fórte repede, că aşia veniră împregiurarile; şi fiindŭ că s'a 'ntêmplatŭ în duminica următóre să fie duoĕ serbătorĭ d'a rândulŭ, boiărulŭ Matheĭ făcuse galantomie d'a plăti în acele ḑile lăutariĭ tîrguluĭ, ca să nu înceteze festivitatea şi danţulŭ dinaitea caselorŭ unde şedea, ca cum într'adevĕrŭ ar' fi-fostŭ uă ḑi de nuntă. Şi acésta şi era, fiind-că boiărulŭ voia să logodéscă, atunci duminică, pe fiica sea cu junele seminaristŭ.

Boiărulŭ, fiica sea, junele Frătuţu, dómna Safta, maĭ târḑiŭ substitutulŭ, doctorulŭ ce era cu dênsulŭ, unŭ portărelŭ, care venise să pue în vînḑare vitele unorŭ săracĭ locuitorĭ, pentru causă de détorie, unŭ inginerŭ conductorŭ de şosele, alţĭ proprietarĭ, şi chiarŭ subprefectulŭ, maĭ mulţĭ cetăţenĭ şi vre-uă câte-va dómne onorabile eraŭ adunaţĭ dimpreună cu proprietarulŭ şi proprietărésa acesteĭ case, despre care s'a vorbitŭ. Toţi

www.digibuc.ro

eraŭ voioşĭ, toţĭ luaŭ parte din bucuria ce trebuia să inimeze óspiĭ din casa acésta. Safta singură, din ceia ce s'a pututŭ observa, se arĕtase cam tristă şi pe gônduri. Ea veni cu tóte acestea zîmbindŭ dinaintea luĭ Costică...

Pe cândŭ boiărulŭ Matheĭ, avêndŭ de-uă parte pe Elena, cea învestită, precum tot-d'a-una, cu unŭ portŭ românescŭ, ênsă pré frumosŭ, şi de-alta pe Frătuţu, care şi elŭ asemenĭ conservase portulŭ de la seminarŭ, întreba pe fiica sea, într'unŭ chipŭ părintesce: «Eleno! voescĭ să iaĭ pe tînĕrulŭ acesta? Mi se pare a fi unŭ băiatŭ cu minte, cu învĕţătură, şi 'ncâtŭ mi aducŭ aminte şi coragiosŭ?.. Îţĭ ţicŭ şi eŭ acum: fie alesulŭ teŭ, să 'lŭ iaĭ de bărbatŭ, déca tu voescĭ?..

Fiica rĕspunde, cu ochiĭ plecaţĭ în josŭ, şi roşindu-i-se obrasiĭ ca nisce rose: — «Cum veĭ voi domniata, iubite tată!..»

Safta într'acestea, dinaintea luĭ Costică, îĭ adresă vorba, pe care 'lŭ învită, arĕtându-ĭ un scaunŭ maĭ spre partea din fundŭ, ca să şédă puçinŭ alăturĭ cu dênsa. Conversaţiunea lorŭ merse peste maĭ multe feluri-de lucruri; şi dênsa, ca uă femeie îndestulŭ de esperientă, nu da a înţelege tot-d'uă-dată ca ce scopŭ avea.

— Eĭ bine estĭ decisŭ, estĭ decisŭ să reclamĭ asupra luĭ Iacovache N..? de sigurŭ că va fi pusŭ în preventie, şi cu probele ce D-ta le aĭ este perdutŭ. D-ta estĭ în dreptŭ s'o facĭ asta... çise Safta către bărbatulŭ ce sta alăturĭ.

— Dómnă, rĕspunde Costică... déca nu se va găsi nimenĭ cine să punĕ la regulă pe mişeiĭ şi tâlcharĭĭ,

www.digibuc.ro

apoĭ nu sciŭ ce ne vomŭ maĭ face. Nimicŭ nu va maĭ fi în siguranță : vaĭ de societate atuncĭ!..

— De aceia ḑicŭ și eŭ, că D-ta aĭ tótă dreptatea, că elŭ v'a făcutŭ pré multe...

— Potŭ să vĕ arĕtŭ și dumnévóstră actele care le posedŭ despre dênsulŭ: elŭ scrise fosteĭ mele neveste... cu care scrisóre se compromite ênsușĭ; sûntŭ crime aci?.. Apoĭ istoria de erĭ pe apa Bulba, ce ḑiceți? o scie tótă lumea. N'am lipsitŭ a mĕ asigura de acte formale, și probele sûntŭ destule contra luĭ.

— O sciŭ fórte bine, domnule Custică... dérŭ veḑĭ, pentru amiciția ce totd'a-una mi aĭ arĕtat-o, mĕ veĭ asculta și astă-dată. Amŭ nefericirea ca destinulŭ meŭ, póte, să fie legatŭ de acestŭ omŭ; nicĭ eŭ nu sciŭ ce să ḑicŭ... Îmĭ pare fórte reŭ ce s'a 'ntêmplatŭ!.. Dér te-așĭ ruga!.. veḑĭ domnule Costică!..

— Nu, dómnă, amŭ ḑisŭ că unŭ asemenea omŭ nu meritĕ grație, dupĕ cele ce a făcutŭ; și chiarŭ către domnia-ta s'a arĕtatŭ ingratŭ și sperjurŭ, ce maĭ așteptĭ de la elŭ?..

— Veḑĭ, a fostŭ póte uă rătăcire, se póte și asta!.. Cine scie déca elŭ nu se va căi fórte multŭ de cele ce a făcutŭ; și dumnéta, bărbatŭ mărinimosŭ, te veĭ arĕta maĭ presusŭ de ceilalțĭ ómenĭ: veĭ fi generosŭ, umanŭ!.. Eŭ te rogŭ! amica domniitale, care te-am ascultatŭ să înduplecŭ pe vĕrulŭ meŭ ca să dea pe Elena dupe fratele domniitale, precum aĭ voitŭ.

— Dómnă! ḑise Costică... puindŭ mâna pe pălăria sea cu bordurile marĭ, vrêndŭ să se ducă.

— Staĭ! îĭ adăogă Safta, nu te duce; promite-mĭ că

www.digibuc.ro

l'aĭ ertatŭ dumnéta, bărbatŭ generosŭ! Promite-mĭ şi astă-dată precum maĭ mi-aĭ promisŭ... Veḑĭ, uite, sûntŭ gata d'a mĕ pune la piciórele dumitale... Cŏcĭ sciŭ pré bine, cunoscŭ acésta; e destulŭ uă vorbă numaĭ de la D-ta, pentru a fi datŭ judecăţĭĭ şi a'lŭ condamna.

— Dómnă!.. adăogă omulŭ fórte seriosŭ, dupre-cum îĭ era caracterulŭ.

— Promite-mĭ acésta!.. Ḑi că s'a reparatŭ rĕulŭ; şi cine scie, unŭ omŭ ca dênsulŭ, póte va deveni unŭ bărbatŭ corectatŭ de viciile luĭ, şi 'ţĭ va fi recunoscĕtorŭ vre-uă-dată.

— Eŭ nu ḑicŭ... din contra!..

— Aşia dérŭ nu mĕ asculţĭ?

— Nu se póte! rĕspunde Costică...

— Eŭ totŭ nu credŭ că aĭ încetatŭ d'a fi umanŭ ca maĭ 'nainte.

— E prea mare rĕulŭ, ranele cari le-a produsŭ sûntŭ profunde. Suferŭ veḑĭ, suferŭ de la elŭ! (Arétă mâna cea legată.) Va fi bine şi pentru elŭ d'alŭ corecta cum se cade...

— Nu ênsă a'lŭ degrada, că atuncĭ se va perde de totŭ.

— Elŭ este perdutŭ!..

În Costică... dupĕ-cum vĕḑu femeia, cu caracterulŭ seŭ fermŭ precum era sciutŭ, se cunoscea uă intenţiune d'alŭ acusa, şi a'ĭ da cu acésta uă mare lecţiune, care să serviască la maĭ mulţĭ, d'a fi închisŭ măcarŭ pentru unŭ timpŭ; uă lecţiune cam forte, la penitenţierulŭ de la Bucovăţul, din marginea Craioveĭ.

În mirarea tutulorŭ, atuncĭ uşia d'uă-dată se deschide.

www.digibuc.ro

Cine-va intră. Iacovache N... palidŭ la faciă şi cu uă căutătură umilită. Elŭ dete cu ochiĭ maĭ ântêĭ, pênĕ a nu saluta, de adversarulŭ seŭ aspru şi neclintitŭ ca uă stêncă, care vorbia cu femeia într'uă parte a apartamentuluĭ. Par'că îĭ veni ameţială; ar' fi voitŭ să se retragă. Preutulŭ Damaschin, se pune în uşiă; nu 'lŭ lăsă să iasă, ci 'lŭ împinge înlăuntru. Unŭ minutŭ elŭ creḑu că călugherulŭ l'a trădatŭ.

Spre a cerceta poziţia şi starea în care se găsia atuncĭ acestŭ Iacovache, o cunóscemŭ cu toţiĭ. Fiiŭ cu numeróse rudeniĭ şi fraţĭ, dintr'uă familie care altă-dată se bucura de privilegiĭ; mâna de ferŭ 848, care a ruptŭ farmeculŭ prin care domnia clasa ḑisă la noĭ aristocrată, lŭ a fostŭ atinsŭ şi pre elŭ. Vaĭ! de aceia cari nu se aplicară la arte şi învĕţătură: la architectură, inginerie, mecanică, advocatură şi orĭ ce, ca să le fie scăpare. Altă-dată era unŭ titlu, şi ce titlu! ca să fie cine-va născutŭ din familie nobilă aristăcrată; la acesta se unia tóte calităţile: capacitate, frumuseţe, onóre şi uă mie şi uă-sută altele; acum ênsă, cu perderea titluluĭ de nobleţe, aceĭ cari perdură şi averea, remaseră maĭ puçinŭ decâtŭ ceĭ de-rândŭ. Uniĭ ḑicŭ că aristocraţia astă-ḑĭ a trecutŭ la inteliginţă. Dupĕ-cum vedemŭ lucrurile, ea e numaĭ a banilorŭ, şi chiarŭ cândŭ ar' mirosi a jidovescĭ, dupre-cum ne-a povestitŭ dinaintea casinuluĭ boiărescŭ celŭ cu fisionomia însemnată. Rudele şi amiciĭ nu vorŭ să scie nimica de ceĭ cari ş'aŭ ruinatŭ averea. Numaĭ cândŭ e vorba de însurătóre, cu vre-uă zestre bună, esŭ cu toţiĭ la lumină, să pue umerulŭ d'a ajuta; cândŭ acésta nu e, se spală cu toţiĭ pe mâinĭ de rudenie,

www.digibuc.ro

saŭ de fratele lorŭ. Nefericitulŭ Iacovache, care ţinuse pré multŭ la titlu, şi numaĭ la titlu de nobleţe, fără să aibă vre-uă altă capacitate, vênduse partea luĭ din moşiĭ, moştenită de la părinţĭ, plus, că s'a şi fostŭ împrumutatŭ cu procente enorme... Plăti ce plăti din détoriĭ, şi cu-câtŭ a maĭ risipitŭ cu femeile, a încasatŭ în urmă într'uă casetă ca vre-uă ḑece miĭ de galbenĭ, cu care se duse la Mechadia. I a-venitŭ acolo gustŭ să se facă nobilŭ luândŭ în căsătorie uă barónă de Austria. Prin acésta a risipitŭ totŭ. Cândŭ s'a înturnatŭ înapoĭ numaĭ avea nimica. În patrie, puçină trébă maĭ făcu cu rutina ce o avea de salóne ş'a sci numaĭ să 'şĭ lege bine cravata, cu vorbe ticluite şi cu întorsĕturĭ de spiritŭ. Încele din urmă şi cismele din picióre şi gheroculŭ de pe elŭ eraŭ luate pe détorie. Puçinul timpŭ câtŭ a fostŭ în serviciŭ şi ce a maĭ făcutŭ, nu 'lŭ ajută la nimica. Apoĭ umblă turbatŭ dupĕ însurătóre, ca să ia zestre. Nefericitulŭ! vĕḑu cu ochiĭ că averile şi proprietăţile care le-a fostŭ-avutŭ le poseda acum nisce străinĭ. Desperarea luĭ ajunsese la culme ; şi déca elŭ maĭ putea să rĕdice ochiĭ în vre-uă parte, căta să mulţiăméscă figureĭ seale ce nu desplăcea vĕduveĭ, care ênsă şi pe dênsa o-a-fostŭ amăgitŭ, promitêndu-ĭ că o ia de nevéstă. În urmă de totŭ se scie, era urmăritŭ că se făcuse criminalŭ de maĭ multe fapte. Avu îndestulă ocasiune d'a cunósce ticăloşia în care era căḑutŭ, şi a plânsŭ cu amarŭ greşelele trecutuluĭ. Reulŭ ênsă e rĕŭ cândŭ uă-dată se face, şi cată, orĭ câtŭ de cu greŭ, să se repare... Satta totŭ ar' fi ce-va pentrn dênsulŭ : femeie nu tocmaĭ tinerică, dérŭ cu esperienţă; şi unŭ bărbatŭ ca Iacovache

www.digibuc.ro

putea învĕţa de la dênsa cum să trăiască. Pentru dênsulŭ ar' fi ultimulŭ refugiu, ca să se spele de pĕcatele de maĭ 'nainte.

Vĕduva cum îlŭ vĕḑu, înţelese pré bine posiţia luĭ; ea voi a'ĭ da coragiŭ, prin unŭ surîsŭ al femeieĭ. Costică... sculându-se de lângă dênsa, fără să 'ĭ fi promisŭ ce-va, trecu prin faţia adunărĭi şi se opri cu căutăturĭ încruntate la celŭ de maĭ susŭ. Îĭ ḑice : «Cele dintre noĭ astă-ḑĭ vorŭ lua capĕtŭ!!» Iacovache sta mutŭ. Acela eşi pe uşiă afară. Iacovache înţelege prin acésta uă nouă amenințare. Orĭ justiţia prin uă declarare a aceluia va precipita urmărirea asupra luĭ: cum am ḑice, victima se află în ghiarele uliuluĭ prinsă, saŭ alt-felŭ, cum o ḑisese elŭ, va aduce duoĕ arme de focŭ, şi în acea séră, afară dinaintea pieţeĭ, sufletulŭ luĭ va merge póte în braţele Diavoluluĭ. Este dreptŭ că Satana, déca va fi unde-va, numaĭ aşia ar' fi rĕmasŭ mulţiămitŭ. De aci, nu sciu elŭ unde se găsesce şi la ce să se aştepte. Una din duoĕ...

Safta în acestŭ timpŭ s'apropie de elŭ zîmbindu-ĭ precum arĕtarămŭ.

— Ce aĭ făcutŭ Iacovache? ruşine şi pĕcatŭ! Estĭ perdutŭ, fiiŭ, de boiărŭ *) estĭ nefericitŭ!..

— O cunoscŭ acésta, dómnă, amŭ avutŭ timpŭ să mĕ gôndescŭ, şi 'ţĭ mărturisescŭ că sûntŭ cu-adevĕratŭ căitŭ pentru cele ce amŭ făcutŭ. Dérŭ pré târḑiŭ acum... Nu se maĭ póte!.. rĕspunde elŭ.

— Nicĭ uă-dată e târḑiŭ, adăodă vĕduva, nu essistă acelŭ nu se póte.

---

*) Boiărŭ, dupe usulŭ vechiŭ al ţereĭ, însemnéză : proprietarŭ.

www.digibuc.ro

— Dérŭ cum? ce amŭ să facŭ?

— Dupĕ Maica-pré-Sântă, prin femeie a venitŭ mêntuirea, ḑise Damaschin, apropiindu-se de astŭ bărbatŭ care numaĭ câtŭ nu vĕrsa lacrime. Preutul maĭ întêiŭ se adresase la seminaristŭ: Aşia este, fiiule, că s'a 'mplinitŭ, prin voinţa luĭ Dumneḑeŭ, cele ce tu aĭ doritŭ?

— Iacovache! m'auḑĭ? adăogă femeia, plângŭ sórtea ta... tu care mĕ părăsiseşĭ, m'aĭ despreţuitŭ!..

— O! dómnă, ertare îţĭ cerŭ despre trecutŭ.

— Înadeverŭ? maĭ estĭ acelŭ de altă-dată? Îţĭ aducĭ aminte jurămintele şi promisiunile?..

— Numaĭ astă-ḑĭ, dómnă, îmĭ recunoscŭ greşiala, şi voescŭ, déca se póte, a îndrepta rĕulŭ...

— Aibĭ credinţă în Dumneḑeŭ, fiiulŭ meŭ, este mare mila şi îndurarea sea, ḑise preutulŭ.

— Părinte! voescŭ a mĕ mărturisi ţie, ca prin ruga ta să se deslege blestemulŭ care mĕ apasă.

— Bine, fiiule, te mărturisesce, nimicŭ nu ascunde. Dumneḑeŭ értă!..

— Părinte! tóte nefericirile ce amŭ suferitŭ pênĕ astă-ḑĭ, tóte greşélele ce amŭ făcutŭ şi pĕcatele de care mĕ cutremurŭ, mi-aŭ venitŭ dintr'aceia că nu m'am făcutŭ vrednicŭ, la ceasulŭ morţiĭ părinteluĭ meŭ, d'a priimi bine cuvîntare de la dênsulŭ. Vaĭ! Elŭ a muritŭ, a închisŭ ochiĭ fără ca să mĕ erte de câte amŭ uneltitŭ în privinţa luĭ. Nu o ascundŭ, o mărturisescŭ cu inima umilită.

— O! grózăl ḑise femeia care a auḑitŭ.

— Dumneḑeŭ nu voesce mórtea pĕcătosuluĭ, adăogă preutulŭ cu unŭ tonŭ încredinţătorŭ. Făgăduesce că 'n

www.digibuc.ro

viitorŭ nu veĭ maĭ greşi. Te depărtéză de puterea Diavoluluĭ!..

— Lacrimile ce amŭ vĕrsatŭ, durerea ce o simţŭ în mine, cutremurulŭ şi suferinţa mea, mărturisescŭ uă adevĕrată căinţă. Simţŭ din sufletŭ căinţa, părinte!..

O! Dumneḑeule din ceriurĭ auḑĭ şi értă-lŭ pre elŭ! ḑise preutulŭ.

— Iacovache, din inimă le spunĭ acestea? adăogă femeia apropiindu-se maĭ multŭ de dênsulŭ.

Pênĕ a nu respunde, Costică intră pe uşiă şi înaintă în miḑloculŭ adunăriĭ. Elŭ ţinea uă chârtie în mâinĭ.

Adversariĭ par'că 'şĭ trimiseră êncă uă-dată fulgere, prin căutăturĭ, unul către altulŭ. Costică e gata d'a vorbi.

Cestălaltŭ s'apropie de elŭ ḑicêndu-ĭ :

— Aĭ promisŭ să'mĭ împrumuţĭ revolverulŭ?..

— Maĭ bine să mĕ însorŭ decâtŭ să me împuşcŭ! îngână chir Pascale, care tocmaĭ intra p'în uşia din fundŭ, şi se uită în tóte părţile dupĕ Mărióra.

— Acum îndată!..rĕspunde Costică... celuĭ care 'lŭ întrebă.

Tótă adunarea pironesce ochiĭ asupra acestorŭ bărbaţĭ, aşteptândŭ să véḑă ce va resulta, ce declară vreunulŭ din eĭ.

Maria, servitórea Safteĭ, veni într'acestea cu duoĕ sfeşnice cu luminărĭ, care trecu şi le aşeḑă la spatele acestora, pe uă mescióră.

— Domni meĭ!.. prorupse Costică...

Subprefectulŭ, substitutulŭ, şi doctorulŭ făcură ochiĭ marĭ de unde şedea pe scaune.

— Să 'mĭ daţĭ voe să spunŭ eŭ maĭ ântêiŭ, îlŭ în-

www.digibuc.ro

trerupe boiărul Matheĭ, care tocmaĭ apucase de deschisese gura să vorbéscă. Astă-ḑĭ, domniloru, sûntŭ pré fericitŭ că m'a învrednicitŭ Dumneḑeŭ să vĕ amŭ pe domniavóstră marturĭ, de ḑiua în care logodescŭ pe fiie-mea Elena cu junele care e de façiă, şi amŭ chipzuitŭ ca pe lîngă zestrea care 'ĭ o daŭ, ĭĭ facŭ stăpânĭ p'amênduoĭ pe partea mea de moştenire rĕmasă de la reposata vara mea, ce a crescutŭ p'acestŭ june.

Frătuţu şi Elena staŭ lîngă boiărulŭ alăturĭ. Toţĭ felicită şi oréză; se face uă-óre care mişcare de bucurie în tótă casa.

— Pré bine! pré bine! Eĭ sûntŭ tinerĭ şi pré potriviţĭ! repetă tótă adunarea.

Cândŭ unŭ minutŭ se făcu tăcere, Costică continuă:

— Acum domni meĭ! domnialuĭ Iacovache!..

— De sigurŭ cu acelŭ înscrisŭ?.. murmură în sine Iacovache...

— Amice Costică! strigă de ceelaltă parte Safta emoţionată.

— Domnulŭ Iacovache N... continuă flegmaticŭ, fără ca nimenĭ să scie ce vrea elŭ să ḑică, domnulŭ Iacovache N... (Boiărul Matheĭ făcêndŭ ochiĭ maĭ marĭ ca toţĭ) ia în căsătorie pe dómna Safta!.. Tótă pregătirea este ..

E uă surprindere neaşteptată pentru toţĭ din adunare.

— A!! resuflă Iacovache luminându-i-se obrasiĭ.

— Ce ḑicĭ?.. prorupse boiărulŭ eşindŭ maĭ în façiă.

— Adevĕratŭ amicŭ! adăogă Safta, adevĕratŭ amicŭ!..

— Ţine domnule acestŭ actŭ.

Iacovache a creḑutŭ că 'ĭ întinde fatala scrisóre de

www.digibuc.ro

care s'a fostŭ temut. Nu. Acésta era actulŭ civilŭ de căsătorie. Atuncĭ elŭ ş'aduse aminte că a subsemnatŭ uă asemenea chârtie la oficiantul stărĭĭ civile în Tîrgu-Jiiuluĭ. Tóte formele eraŭ făcute. Costică lucrase într'acésta.

— Adevĕratŭ! adeveratŭ! fórte bine!.. repetară toţĭ ceĭ din adunare.

— Nu este scrisórea, şopti elŭ luĭ Costică... care mi-aĭ promis-o că mi o veĭ da?

— O veĭ avea ş'acésta îndată cum te veĭ cununa.

Costică, rĕspunḑêndŭ acestea, se retrase la uă-parte ţinêndŭ mâna cea legată dinderĕtŭ la spate, cu aerul seŭ, ca tot-d'auna, seriosŭ.

Frătuţu înaintéză spre boiărulŭ căruĭ îĭ îmbrăţişiază drépta, şi vine la Costică, pe care 'lŭ ia în braţe şi se lipesce de sênul seŭ ḑicêndu-ĭ:

— Inima unuĭ bunŭ frate mĕ 'ncălḑesee, inima unuĭ părinte generosŭ face a cresce sufletulŭ meŭ; în scutulŭ credinţeĭ aflu mângâere la necazurile vieţiĭ; îngerulŭ fericireĭ mele este fecióra cu care mĕ fidanţezŭ: ea va fi tot-d'auna îngerulŭ meŭ păzitorŭ; şi domniata estĭ fratele meŭ pré bunŭ şi pré generosŭ! Apoĭ adresându-se către Elena, îĭ luă mâinile într' a le seale şi le duse la busele luĭ, şi apoĭ o săruta pe frunte. Întorcându-se către preutŭ adăogă: Îţĭ mulţiămescŭ stimabile părinte!

Toţĭ făcură laude juneluĭ şi admirară vorbele seale...

Călughĕrulŭ Damaschin îşĭ luă numaĭ-de-câtŭ bastonulŭ, să mérgă la biserică să aducă odajdiile şi din vase sânţite.

— Haĭ! cu norocire să dea Dumneḑeŭ!! — S'auḑi de

www.digibuc.ro

colo boiărulŭ Matheĭ-Thoma, cel-ce înaintă în mĭlocul adunăriĭ, îmbrăţişă, ca unŭ verŭ primare, pe Iacovache şi pe vara sea Safta.

Într'uă clipă, întristarea ce fu pênĕ aci se schimbă în bucurie...

Primarele asteĭ urbe era ca unŭ frate boiăruluĭ, cu care se 'mbrăţişă, şi apoĭ pre toţĭ 'ĭ a salutatŭ. Junĭĭ totŭ asemenea făcură din parte-le.

Uă pregătire solemnă se face aicĭ cu iuţiala cea maĭ mare, de nuntă de cununiĭ, şi felicitările ploa din tóte părţile lăudândŭ maĭ alesŭ toţĭ pe Costică... care s'a arĕtatŭ generosŭ, ca unŭ adevĕratŭ creştinŭ, în acéstă împregiurare. Elŭ s'a adresatŭ la fosta vĕduvĕ: Adevĕratŭ e că mi-amŭ ţinutŭ parola ce amŭ dat-o?

— Ca cu sacrificiulŭ domniitale să te arĕţĭ adevĕratŭ amicŭ, păzindŭ tăcere? rĕspunde Safta.

Iacovache veni de îmbrăţişă pe celŭ care 'lŭ-a-fost-creĭutŭ de adversarŭ: astă-ĭi celŭ maĭ sincerŭ amicŭ alŭ seŭ.

— Értă-mĕ! şi'ţĭ mulţiămescŭ amicul meŭ!!. îĭ ĭise elŭ.

Spre complectarea bucuriĭ, veni în mĭlocŭlŭ adunăriĭ şi chir Pascale cu Marióra sea de mână, să céră binecuvîntare de la boiărŭ, să 'ĭ cunune şi pe dênşi, avêndŭ şi eĭ formele pregătite dupĕ regulă.

— Bravo!! adăogă boiărulŭ, facemŭ precum făceaŭ părinţiĭ şi străbuniĭ nostri altă-dată: boiărĭ, sătenĭ, negustorĭ brăslaşĭ, fraţĭ cu toţiĭ, să ne ajutămŭ uniĭ cu alţiĭ, să ne iubimŭ şi să fimŭ tot-d'a-una Românĭ! Fie!! aşia să fie!!.

Bucuria în acea casă părea că se redică pênĕ d'a-

www.digibuc.ro

supra ştraşineĭ, şi tóte cu solemnitate se făcură dupĕ cum cerea împregiurarea. Numaĭ orărĭ, îmbrăţişărĭ şi felicitărĭ se auḑia de pretutindenĭ la toţĭ.

Pre-cândŭ preutulŭ Damaschin grăbia d'a lega pe ceĭ căsătoriţĭ, prin a ḑice: cunună-se robulŭ luĭ Dumneḑeŭ, cu róba luĭ Dumneḑeŭ!. schimbă inelele, luândŭ câte unulŭ din degitulŭ unuia, închinându-lŭ, şi puindulŭ într'alŭ altuia; şi zorŭ înainte cu Isaia dănţuesce!.. paracliserulŭ luă în mână cartea: Apostolulŭ, celŭ de unŭ formatŭ mare, pe care voi să 'lŭ citéscă, cu ochelariĭ la nasŭ, şi cu uă lumînărĭcă în mână, lungi gûtulŭ, umflă busele şi nările, şi începu cu unŭ viersŭ ascuţitŭ pe nasŭ cântândŭ fie-ce frasă, rĕsunândŭ tare de asurḑia pe toţĭ, că nu se înţelegea nimicŭ din cele ce citea, cândŭ trebuía să fie înţelesŭ, pentru a învĕţa lumea, prin sântele vorbe: că bărbatulŭ să iubéscă pe femeia sea ca Christosŭ biserica; éră femeia să se témă de bărbatŭ!.. Costică... perḑêndŭ orĭ-ce răbdare, privindu-lŭ, ḑise cititoruluĭ: — Că citesce cum se cade a le bisericeĭ, precum vorbescĭ; că cum cânţĭ aşia, îţĭ şéde reŭ, şi noĭ nu putemŭ nimicŭ înţelege?.. Aci şi boiărulŭ Matheĭ, care era românŭ de ţéră, cunoscu că avea dreptate domnulŭ Costică, şi 'ĭ sta şi luĭ pe buse numaĭ să 'ĭ ḑicĕ:

— Citesce bine, dascăle!...

D'uă-dată, într'acestea, se auḑi unŭ tumultŭ pe stradă, par'că Tartarulŭ se revoltase asupra celorŭ damnaţĭ, a căruia mugire detuna venindŭ a pătrunde pênĕ la urechile celorŭ viuĭ. Celŭ pré bine credinciosŭ a cătatŭ sĕ ḑicĕ 'n sine, auḑindŭ acéstă mugire, în momentulŭ cândŭ s'apropia finitulŭ solemnităţiĭ de nuntă, că Satanas, în des-

www.digibuc.ro

perare că uneltirile luĭ sûntŭ căḑute, turbă de mânie, şi angelulŭ ceriuluĭ, cu uă frúnte radiósă şi cu ochiĭ de lumină, îlŭ alungă cu amenințătorulŭ seŭ degitŭ, ḑicêndu-ĭ: «d'aicĭ să perĭ!.. înapoĭ d'aicĭ!.. Orĭ cum cele împlinite nu s'aŭ făcutŭ pre voia Diavoluluĭ...

Afară s'auḑi între altele uă amestecătură de vorbe şi strigărĭ-rĕcneturĭ de bărbaţĭ şi de femeĭ, însoţite de plesniturĭ de bice, ca surugii şi vizitii în séra de anulŭ noŭ. Sub-prefectulŭ numaĭ perdu timpŭ, la finitulŭ solemnităţiĭ, doctorulŭ, substitutulŭ şi boiărulŭ, alergară să véḑă ce este. În stradă aflară băjbâindŭ femeile, că aduce prinsŭ pe Batălŭ-sânta-tămêe, care este la cafenea maĭ-de-la dealŭ.

— Batăl-st.-tămêe? ce spuneţĭ? ce vorbe sûntŭ astea? — Negreşitŭ! rĕspunseră d'uă-dată treĭ femeĭ bĕtrâne. — Cum s'ar putea? — Da, elŭ! e elŭ!..

Iacovache, acum însuratŭ, nu avu acéstă curiositate, cum n'ar' fi voitŭ să véḑă sicriulŭ în care era aşeḑétŭ tătâne-seŭ în mormêntŭ.

Damaschin din parte-ĭ, tare în credinţa sea, nu se înduoia unŭ minutŭ că acela era, însuşĭ Ucigălŭ-Crucea.

X.

DRACULU

De-uădată cu descrierea lucrurilorŭ, să ne aruncămŭ şi la timpŭ uă privire: că dupe cum e timpulŭ, şi împregiurările...

www.digibuc.ro

Unŭ nuorŭ întunecosŭ acoperise munţiĭ. Toţĭ se bucurară; cŏcĭ seceta îndărĕtnicise şi lucrulŭ câmpuluĭ şi tótă vegetaţia se ofilise; plóia era aşteptată ca unŭ dară cerescŭ pentru tótă suflarea. Dérŭ acestĭ nuorĭ nu se lăsară decâtŭ pe d'asupra munţilorŭ; şi apele şi pĕrîiele cele micĭ se făcură marĭ; se porniră torente turburĭ din tóte părţile, de pre vêrfurĭ, din cari rîurile se umflară. În-curêndŭ se sciu că plóia acoperise locurile păduróse de pre munţĭ, éră la câmpie era totŭ uscăciune. Nu întârdie Motrulŭ d'a veni aşia de mare cum rarŭ se vĕduse. În cursulŭ seŭ amenińţa d'a distruge grădinile şi a inunda fênaţurile comunelorŭ, pe lângă cari trece. Vadurile trecĕtóreĭ luĭ nu se maĭ cunosceaŭ. Comunicaţia era întreruptă, neputêndŭ a 'lŭ trece ómenĭĭ şi carăle. Mulţime de ómenĭ acoperise, de la Baia-de-aramă malurile luĭ, pênĕ va scădea apele, cari ţinură ca vreuă duoĕ çile.

* * *

Ne va întreba lectorulŭ, cine este acestŭ individŭ care însoçise atâtŭ d'aprópe pe acelŭ domnişorŭ care 'şĭ perduse averea, celŭ ce 'lŭ ajuta dându-ĭ ast-felŭ consiliĭ bune, saŭ rele, despre orĭ ce? Nu scimŭ déca, ţinêndŭ séma de părerile unora şi altora, trebue să rĕspundemŭ şi noĭ precum çiseră aceia, că elŭ uă-dată s'arŭ-fi prinsŭ cu Ucigălŭ-tóca (alţiĭ diseră că însuşĭ elŭ era) ca să 'lŭ ajute d'a pune intrigĭ, a semĕna sfade şi a rîde cu spiritulŭ seŭ sarcasticŭ de tóte câte le vedea şi pe unde ajungea, cu condiţiune, că, déca uă-dată

www.digibuc.ro

nu va isbuti, atunci se va strânge de gâtŭ ca Iuda, saŭ se va lăsa da a fi înecatŭ, precum s'a maĭ repetatŭ, în vre unulŭ din rîurile cele marĭ.

Unŭ seculŭ ca acesta în care trăimŭ, şi uă societate cum se găsesce maĭ alesŭ a nóstră, de sigurŭ că îĭ procura uă însemnată materie în felulŭ acesta. Multe şi nenumĕrate sûntŭ pĕcatele de cari societatea ne este bânduită. Óre trebue, veḑêndŭ essemplele, să ne curăţimŭ de ele??.

— Ce te-a făcutŭ să puĭ atâta lume în picióre, cu uă sumă de comediĭ care le-aĭ făcutŭ? întreba subprefectulŭ pe unŭ omŭ cu uă statură de miḑlocŭ, înadevĕrŭ spânŭ fără barbă, fără mustăţĭ şi sprâncene, care 'ĭ căḑuse, dupĕ uă cură care a fostŭ făcut-o. Afară d'acésta era şi însemnatŭ din naşcere : avea unŭ ochiŭ de uă colóre, şi unulŭ de altă colóre. Acolo bărbaţiĭ susŭḑişĭ, eraŭ strênşĭ la cafenéoa cea mică din strada tîrguluĭ.

— Fiindŭ-că comedia şi critica, rĕspunde acela, are de scopŭ d'a biciui defectele şi a moralisa, m'amŭ însărcinatŭ eŭ cu acésta. Amŭ voitŭ ca, îmbrăcându-mĕ femeiesce, să arĕtŭ dómnelorŭ ce-felŭ le şéde cu îmbrăcămintea a modeĭ, dupe care unele îşĭ perdŭ capulŭ, şi altele ş'arŭ da şi viaţa...

— Să se pedepsiască! să se trimită Batălŭ-sânta-tămêe între spângĭ! l strigaŭ câtŭ puteaŭ bĕtrânele femeĭ, cândŭ vre-uă câţĭ-va ómenĭ maĭ deştepţĭ, rîdeaŭ de tóte istoriile astea.

— V'a făcutŭ vre unŭ reŭ? fură ele întrebate de subprefectŭ.

— Veḑi-lŭ, rĕspunseră babele, că este spânŭ, slutŭ,

www.digibuc.ro

are perucă pe capŭ, şi pune nasulŭ de ceară, ca spioniĭ, e fermecătorŭ, numaĭ ploă, se face fómete din pricina luĭ!!.

— Duce-ţi-vĕ ómenĭ, ḑise subprefectulŭ celorŭ ce se grămădiseră dimpreună cu mătuşele dinaintea cafeneleĭ, lasă că facemŭ noĭ ce se cade.

Subprefectulŭ într'acésta era unŭ bărbatŭ cu minte. D'a prinde pe Diavolulŭ viŭ viuleţŭ? aci e unŭ mare meritŭ. Triumfulŭ a fostŭ alŭ moşnéguluĭ celŭ însărcinatŭ cu paza tîrguluĭ, căruia i-a-cam trecutŭ ce-va p'în minte de cândŭ cu femeile cele din rĕspântie, şi cândŭ vĕḑuse cocheta cea împoţoţonată ca uă iasmă, cu sprâncenile făcute şi treĭ oca coculŭ pe capŭ. A urmăritŭ elŭ lucrulŭ pênĕ a simţitŭ că 'şĭ avea cuibulŭ într'uă căsuţă de-lêngă móra, la alŭ căruia scocŭ adesea orĭ eşia de prindea pesce cu undiţa. Ênsă, dupĕ constituţie, elŭ se feri să nu caḑă în delictulŭ violăriĭ domiciliuluĭ. Îlŭ totŭ pândi ca să 'lŭ vĕḑă eşindŭ p'în tîrgŭ. Aşia s'a şi 'ntêmplatŭ. Batăl-sânta-tămĕe, se urcase într'uă trăsură, chiarŭ în birja cu care venise substitutulŭ şi doctorulŭ de la Severinŭ, şi avêndŭ maĭ multe sticlişóre în mâinĭ. Birja se epresce la căpĕtulŭ din josŭ ală tîrguluĭ, tocmaĭ în acea ḑi cândŭ era hora în piaţă. Celŭ din trăsură, arĕta sticluţele şi ḑicea: «Unŭ francŭ uă sticlişóră cu aceste ape! Femeile bĕtrâne care ia întinerescŭ, cele urîte se facŭ frumóse, veniţĭ de cumpĕraţĭ! Am şi picăturĭ de poftă-de mâncare, de ameţială, de dorŭ de capŭ, şi pentru ceĭ cari dorescŭ să se tămĕduiască de bóla d'a totŭ spune minciunĭ...»

Câte-va femeĭ de la horă, auḑindŭ, alergară să 'lŭ în-

www.digibuc.ro

trebe déca are şi ce-va pentru făcutŭ, adică cândŭ cineva vrea să pue ulciaoa drăguţuluĭ.

Elŭ rĕspunse că numaĭ babelorŭ le este dată arta acésta. Bĕtrânele de dincolo fórte s'aŭ supĕratŭ, că elŭ le ḑice aşia; doară ele nu ar' fi de pétră! n'ar' arde şi dênsele totŭ într'unŭ focŭ? — Dérŭ dómne-ertăne! se vede că e nebunŭ acesta, că ḑice ca să ne facemŭ tinere cu apele luĭ? Dérŭ ce ĭ facĭ dinţilorŭ care a căḑutŭ? sbârciturilorŭ din obrasŭ? gârbovitureĭ? noĭ care într'una gememŭ şi ne văităm, să ne vedemŭ maĭ bine de calea bisericeĭ, să ne vedemŭ de tămêe! Altele érăşĭ fiindŭ ofensate, dupĕ ce că era aprópe să se facă gălceavă, îşĭ ḑiseră: haideţĭ soro încolo! c'avemŭ casă şi copiĭ, să ne vedemŭ de sărăcie!

Negustorulŭ obositŭ de multă vorbă, voi să maĭ resufle, şi întrebă pe moşnégŭ, care, în bănuiala ce o avusese, nu 'lŭ slăbia şi'lŭ păzia d'aprópe aci: — Unde se pŏte bea cafea? Păzitorulŭ oraşuluĭ spuse că Constantin cârciumarulŭ, maĭ din-susŭ, spre casa primării, face cafele pentru boiăriĭ pasageriĭ. Ḑise birjaruluĭ să mâie înainte la cafenea. Trecêndŭ tocmaĭ pe lângă horă, care se 'nvêrtia în sunetul lăutarilorŭ din piaţă, bĕtrânele cele ofensate deteră alarmă, şi mulţĭ şi multe se desprinseră de la danţŭ, ca să vie să véḑă pe Draculŭ. Ast-felŭ s'a fost petrecutŭ larma şi acelŭ tumultŭ care s'a fostŭ auḑitŭ de susŭ din casa unde era solemnitatea, şi toţĭ aceĭ curioşĭ veniră îndată la cafenea.

Nisce vocĭ cari s'auḑia depărtându-se:

— Îşĭ rîde de lume, nu vedeţĭ dumnévóstră?..

www.digibuc.ro

— Ce aŭ femeile? par'că te-arŭ lua în unghiĭ, aşia sûntŭ de supĕrate pe D-ta?

— Fiind-că cele tinere, rĕspunde celŭ cu fisionomia însemeată, îşĭ caută de trébă, nu se uită la mine. Eŭ totŭ glumescŭ cu cele bĕtrâne, şi care cum mĕ vede îşĭ face cruce.

— Asta are hazŭ! ḑise unflându-se de rîsŭ boiărulŭ Mătheĭ, care sta alăturĭ cu junele promisulŭ Eleneĭ.

— Dérŭ mi se pare că ne-amŭ maĭ vĕḑutŭ unde-va?

— Sûntŭ de-felŭ dela Câmpu-lungŭ; amŭ studiatŭ în scóla de medicină la Constantinopole, unde eraŭ elevĭ din tóte naţiunile. Turciĭ, cari nu sûntŭ creştinĭ, daŭ gratisŭ învĕţătură fiilorŭ creştinilorŭ, internaţĭ. Ce ar' fi trebuitŭ să facemŭ noĭ Crestiniĭ cari suntem détorĭ, şi cu atâtea miḑlóce care le avemŭ?.. Veḑu din contra: că unŭ pré mare patriotŭ a desfiinţatŭ internatele la noĭ?.. Amŭ călĕtoritŭ p'în Italia, amŭ mâncatŭ macaróne şi amŭ dormitŭ cu Lazaroniĭ pe strade la Neapole. Eramŭ cam drăcosŭ!..

— Aĭ mersŭ în Rosia? întrebă doctorulŭ.

— Sûntŭ cam mare de anĭ, de şi mĕ vedeţĭ că arĕtŭ tînerŭ. Cu vre-uă 20 anĭ îndărĕtŭ, eramŭ unŭ băeţelŭ p'în Craiova. Eramŭ înfocatŭ pentru liberalismŭ; aşia că mĕ sculamŭ diminéţa cu libertatea 'n gură, prânsiamŭ libertate şi cinamŭ asemenĭ; credeamŭ lucrurile aşia cum se vorbesce. Nu sciamŭ ênsă că liberalŭ va să ḑică d'a face paradă de vorbe marĭ, şi cândŭ la faptă, să fie celŭ maĭ guleratŭ ciocoiŭ!.. Totŭ batjocuriamŭ pe Ruşĭ că staŭ cu gurile căscate pe la marginea Dunăriĭ, p'împregiurulŭ loculuĭ care era fortificatŭ de Turcĭ, în res-

www.digibuc.ro

belulŭ ce 'lŭ avea. Ruşiĭ, supĕraţĭ că nu putură lua Calafatulŭ, deteră asaltŭ într'uă nópte, la modesta căsuţa mea, şi mĕ făcură să trecŭ Prutulŭ, fără a mea plăcere, păzitŭ de duoĭ cazacĭ; şi aşia mĕ pomeniiŭ d'uă-camdată la Chievŭ. Cunoscêndŭ că Ruşilorŭ le place comediile şi se 'nţelegŭ la scamatoriĭ, ca aĭ nostri în afacerĭ şi treburĭ de statŭ, făceamŭ glume cu dênşiĭ. Eĭ mĕ iubiaŭ, érŭ rusóicele muriaŭ dupe mine, că şi ele n'aŭ sprâncene, cum sûntŭ eŭ. Ruşiĭ cândŭ voia să mĕ consóle, saŭ să mĕ mângâie în durerile mele, mĕ numiaŭ: duracŭ! Amŭ învĕţatŭ să scotŭ portrete, şi m'amŭ aplicatŭ la arta dramatică. În iarna asta credŭ că o să mĕ angagezŭ la vre-unŭ theatru; facŭ de acumŭ repetiţie, jocŭ role...

— Dérŭ mi se pare că ne-am vĕdutŭ unde-va în Tîrgu-Jiiuluĭ, adăogă Costică...

— La grădiniţa de peste-podŭ, atuncĭ cândŭ D-ta conversaĭ cu uă dómnă.

— Dérŭ o veĭ cunósce?

— Negreşitŭ, s'a măritatŭ! Mĭ aducŭ-aminte ş'aceia, c'am spusŭ, nóptea la casină, uă istorie pré interesantă unuĭ bărbatŭ fórte deşteptŭ, care, cândŭ amŭ terminatŭ naraţiunea, elŭ dormia sforăindŭ, cu cótele pe mésă şi cu pumniĭ sub bărbie, întocmaĭ ca unŭ deputatŭ alesŭ numaĭ pentru ca să ia duoĭ galbenĭ pe ḑi...

— Substitutulŭ, care se roşi, ḑice: adevĕratŭ, ciudatŭ omŭ!.. Tocmaĭ atuncĭ mĕ numisemŭ în slujbă. Acesta e photografulŭ nostru, mi-a scosŭ mie portretulŭ.

— Şi mie elŭ mi l'a scosŭ, adăoga încetŭ sub-prefectulŭ d'alăturia.

www.digibuc.ro

— D'apoĭ bine, pe mine nu mĕ cnnoscĭ? întrebă boiărulŭ Matheĭ-Thoma, că eramŭ acolo.

— Se vede că D-ta m'aĭ uitatŭ pe mine? Nu ţĭ aducĭ aminte, la timpulŭ tîrguluĭ de la Polovracĭ, ce de óspĭ maĭ avuseseşĭ la moşie la D-ta? Cine 'ţĭ strânsese vênătoriĭ cu care aĭ plecatŭ pe munte? Eŭ. Chiar din curte de la D-ta amŭ scosŭ unŭ tabloŭ, uă grupă dupĕ cum eraŭ eĭ îmbrăcaţĭ. Şi tînĕrulŭ de lîngă D-ta venise împreună cu călughĕrulŭ de la monastire. Întrébă, uite, şi pe chir Pascale care e în stradă? (Pascale tocmaĭ trecea că era şi dênsulŭ acolo)

— Ce spunĭ? Veĭ fi-fostŭ şi la Tismana? întreba boiărulŭ zîmbindŭ.

— Tocmaĭ eramŭ acăţăratŭ pe uă stêncă ca să potŭ scŏte bine posiţia monastireĭ. Eŭ amŭ făcutŭ semnŭ unuĭ tînĕrŭ să vie înaintea domniitale, că vĕdusemŭ că era să te prăpăstuescĭ peste unŭ steiŭ de pétră...

— Are hazŭ! Aşia e! Sciĭ că este bunŭ de giumbuşŭ dumnéluĭ? ha! ha! ha!.. Unde sûntŭ babele să' lŭ asculte?

— S'a dusŭ.

— Ba nu, sûntŭ afară, rĕspunde cestălaltŭ; crede că eŭ sûntŭ Dracu... Dérŭ D-ta ce aĭ păţitŭ la aste degite, că estĭ legatŭ? Eŭ sûntŭ cam hirurgŭ, să vedemŭ? ...

— Nu veĭ ḑice, adăogă Costică... că, desperatŭ, mi amŭ perdutŭ mintea din amorŭ, şi amŭ voitŭ să mĕ sinucidŭ, ceea ce s'a 'ntêmplatŭ cu uă fétă mare la Bucurescĭ?

— Asta nu, rĕspunde celŭ înseminatŭ, dérŭ e adevĕratŭ că Diavolulŭ, ţiindŭ luptă cu omulŭ, este în viaţă

www.digibuc.ro

aceia ce e pila care róde rugina de pe ferŭ; elŭ cândŭ a inventatŭ praful-de-puşcă şi armele omucide, dupĕ arcurĭ şi săgeţĭ cari eraŭ veninóse, a găsitŭ plumbulŭ pré bunŭ pentru glonţŭ. Omulŭ nu s'a mulţiămitŭ cu atâta, şi a căutatŭ să inventeze altele şi maĭ monstruóse : mitralieze, fulminile-Satan şcl. . , să prăpădéscă tótă lumea maĭ curênd, ceea ce nicĭ că 'ĭ a plesnitŭ Diavoluluĭ p'în capŭ. Care din tóte acestea putemŭ ḑice că e maĭ umanĕ, saŭ maĭ grozavă ucigêndŭ? Celu puçinŭ plumbulŭ, la norocŭ: din duoĕ una, orĭ te ucide, orĭ îţĭ curaţă sângele, scapĭ de reumatisme. Celelalte cangrenéză, sûntŭ mortale sigure.

— O fi! Ênsă nu e uă plăcere ca să se găsiască totd'a-una desperaţĭ d'aceia cari să'ĭ înveţe Diavolulŭ să te facă să te curarisescĭ cu doctorŭ. Ertare, nene doctore! . .

— Vĕ spunŭ că Diavolulŭ este unŭ stimulentŭ fără care ce ar' fi omulŭ în viaţa acésta? Spre essemplu : unŭ smintitŭ care 'şĭ mănâncă averea şi apoĭ remâne peritorŭ de fome, unŭ leneşŭ, unŭ viciosŭ, unŭ mişelŭ, trebue să facă uă-datĕ ce-va, una sdravănă, cum amŭ ḑice să dea bine cu capulŭ de pragulŭ de susŭ ca să véḑă pe celŭ de josŭ, adică să tragă unŭ necazŭ mare, ş'apoĭ să se înveţe minte, ca să se facĕ omŭ-de-trébă. Apoĭ pilda din suferinţele celuĭ care ascultă de Diavolulŭ, criminaluluĭ de la muncĭ-silnice, puçin folosesce omenireĭ? Fără elŭ unde ar' fi morala în societate? Fie-care învéţă ce-felŭ să se pórte, se moraliséză; fie care póte vedea şi alege binele din rĕŭ...

— Elŭ e însuşĭ Aghiuţă! este Satanas, Draculŭ!!. se maĭ auḑi bombănindŭ p'afară.

www.digibuc.ro

— Omenĭ buni! se adresă acela către publicŭ, după credinţa creştină, puterea Diavoluluĭ e încarcerată, încatenată de la nascerea Mântuitoruluĭ Mesia. Decĭ însuşĭ cugetulŭ omuluĭ celuĭ aplecatŭ către rĕŭ, faptele rele, fapta spurcată şi criminalĕ, pĕcatele şi viciulŭ este Dracu!.. Feriţi-vĕ d'a face acestea!..

— Te-a vĕ̦dutŭ ómenĭ umblândŭ pe la gropile din munte din care se scotea mineralele? ce făceaĭ acolo? întrebă subprefectulŭ p'acela.

— Studiamŭ tĕrâmulŭ şi observamŭ de unde s'ar' scóte maĭ cu lesnire cărbunĭ de pétră, precum e la Balnea, fiindŭ-că cre̦dŭ că voiŭ intra la drumul-de-ferŭ amploiatŭ. Acesta ne-avêndŭ altă scopŭ decâtŭ a înţoli pe străinĭ şi a 'ĭ înavuţi cu averile ţereĭ, măcarŭ atâta fie, să mănânce pâine şi câte unŭ românŭ.

— Dér D-ta ce aĭ de gôndŭ să facĭ? ţise boiărulŭ Matheĭ juneluĭ care sta alăturĭ, a căruia inocenţă se descria în fisionomia sea cu uă faţiă senină ca a unuĭ angelŭ.

— Voiŭ merge în străinătate, rĕspunde F'rătuţu, că acum amŭ mi̦dlóce.

— Dreptŭ, pênĕ va sosi ţiua cândŭ să te cununĭ cu Elena, maĭ va vre-uă duoĭ anĭ, ca ea să fie de şépte-spre-ţece anĭ, şi dumnéta de duoe-ţecĭ şi duoĭ, etatea cea maĭ frumósă, ţise Costică frateluĭ seŭ.

— Acolo, prorupse boiărulŭ, mulţĭ din câţĭ s'aŭ dusŭ n'aŭ corĕspunsŭ cu dorinţa nóstră, s'aŭ înturnatŭ, cu ertăciune! uniĭ nisce stricaţĭ, ba chiarŭ smintiţĭ, aşia şi D-ta te veĭ face?.

— Ce veĭ învĕţa din străinĕtate? întrebă érăşĭ Costică...

www.digibuc.ro

— Voiŭ învĕța sciinţe cu care să folosescŭ patria, şi voiŭ veni pênĕ atuncĭ de timpulŭ vacanţeĭ.

— Avemŭ înadevĕrŭ nevoe de bărbaţĭ cu sciinţă, de bărbaţĭ capabilĭ, de specialităţĭ . adăogă Costică .

— Ênsă între tóte, ómenĭ cu fricĭ de Dumneḑeŭ cu moralitate!!. ḑise boiărulŭ Matheĭ plin de voe bună.

A duoa ḑi acesta plecă cu numerósa sea familie de la Baia-de-aramă, mulţiămitŭ că verişóra luĭ era măritată, fiica sea fidanţată, şi cu dorinţele óre-cum împlinite. Îlŭ însocia şi preutulŭ Damaschin, pe lângă ginerile sĕŭ seminaristŭ şi toţĭ ceĭlalţĭ.

Acelŭ cu fisionomia însemnată plecă cu doctorulŭ şi cu substitutulŭ, într'uă aceiaşĭ trăsură, la Severinŭ.

* * *

Motrulŭ, cum ḑiserămŭ, era debordatu. Umpluse luncile şi tóte virógele de ape turburĭ, ce têra copacĭĭ desrădĕcinândŭ păduriĭ, devastândŭ comune întregĭ, case, coşare, vite, şi făcêndŭ ómenĭ victime; venise ast-felŭ, acestŭ rîŭ, precum de multŭ nu se veḑuse. Urletulŭ luĭ era spăimântătorŭ, mugirea apelorŭ s'auḑia de departe, undele 'ĭ eraŭ furióse, şi la margine aruncaŭ uă spumă nămolósă galbenă. Toţĭ se uitaŭ, toţĭ priviaŭ cu spaimă cursulŭ acestorŭ ape turbate a le rîuluĭ, ce se urcase de trecuse pesta maluriĭ.

Dérŭ ce se vede acolo rostogolindu-se cu buşteniĭ têrîţĭ p'între valuriĭ? O! nefericire! E ce-va spăimântătorŭ de privitu! Acolo este vre-uă fiinţă umană care se înnécă şi care cere ajutorŭ. Veḑeţĭ că rĕḑică mâinile în susŭ! strigă; sûntŭ duouĕ victime, valurile i a smulsŭ şi i afundă în-

www.digibuc.ro

tr'unŭ teribilŭ abisŭ; numaĭ câte uă-dată s'arétă în fața apelorŭ; aci s'afundă, aci éră se rĕdică; cine vorŭ fi eĭ? sârmaniĭ! Care va avea coragiŭ să s'arunce în valurĭ pentru a 'ĭ scăpa? A! eĭ s'apropie? se vĕdŭ că se luptă precâtŭ potŭ; este unŭ bĕtrânŭ și unŭ copilŭ? Ce-felŭ s'a 'ntêmplatŭ ca să 'ĭ ia apele? De unde vorŭ fi eĭ?.. A! câtă nefericire, Dumneḑeule!

Duoĭ ómenĭ se desbracă iute, rĕmânêndŭ numaĭ în cămeșĭ, că să se arunce în furiósele valurĭ a le Motruluĭ. Ceĭ înecațĭ se despartŭ: copilulŭ este smulsŭ din brațele celuĭ bĕtrânŭ, prin isbitura unuĭ bușteanŭ care se duce în josŭ la vale. Bĕtrânulŭ se luptă ca să se prindă de nisce ramure care eraŭ în suprafața apelorŭ. Ambiĭ înnotătoțĭ alérgă cu iuțiala săgețiĭ pe maluri, s'aruncă dupe eĭ pentru ca să 'ĭ ajungă; despică valurile cu unŭ brațŭ vigurosŭ pênĕ cândŭ sûntŭ aprópe d'a apuca victimile. Unulŭ prinde pe copilŭ, care era dusŭ la vale, celŭ d'alduoilea se luptă maĭ greŭ cu acelŭ bĕtrânŭ ce era maĭ multŭ mortŭ. — Coragiŭ! bărbăție!!. strigaŭ ceĭ de la țermĭ cari, bătêndu-le inima și cu feçele galbene, priviaŭ lupta acestorŭ înnotătorĭ cu elementele și cu victimele în brațe. Scăpare! scăpare!!. acestia strigaŭ. Cu uă bărbăție essemplară, cu unŭ coragiŭ nepomenitŭ, eĭ isbutescŭ d'a têrî pe înnecațĭ pênĕ la margine. Toțĭ alergară și se grămădiră acolo, călĕtoriĭ și locuitoriĭ de prin comunele megieșite.

Celŭ care a scăpatŭ pe copilŭ era junele seminaristŭ care tot-d'auna, la totŭ pasulŭ, vorbia despre morală; celŭ care scăpă pe bĕtrânŭ era Iacovache N... Din câtŭ ș'a risipitŭ elŭ averea, cu acésta s'a folositŭ. Bine e ș'a-

www.digibuc.ro

tâta! Învĕţase a înnota bine dupĕ sistemă. Seminaristulŭ se essersase în Oltŭ. Aŭ fostŭ bine-cuvîntaţi amênduoi.

Bĕtrânulŭ şi copilulŭ sûntŭ scoşi la malŭ, pentru a'ĭ readuce la viaţă. Dintre locuitorĭ veniră unii în ajutoru lorŭ, aducêndu-le îmbrăcămintĭ pentru a'ĭ premeni.

Iacovache N... făcu ochiĭ marĭ privindŭ pe acestŭ bĕtrânŭ, care era robustŭ încă, ochiĭ ênsă îĭ eraŭ stricaţi. Elŭ semĕna prin statura sea 'naltă, capulŭ pleşuvŭ şi puçinîĭ perĭ cę i se vedea, câtŭ şi barba cea albită, ca unŭ ţĕŭ alŭ timpilorŭ din lumea trecută. Cu-câtŭ se uita maĭ multŭ, cu atâtŭ îlŭ privia bărbatulŭ maĭ cu luare aminte. Elŭ îlŭ recunoscuse : era cerşitorulŭ care 'ĭ a fostŭ datŭ ospitalitate, în ţilele luĭ cele nefericite.

— O! Dumneţeule! Cefelŭ? credŭ că vederea nu mĕ înşélă? Tu, bĕtrânule nefericitŭ! Ce ţi s'a 'ntêmplatŭ ca apele să te smulgă pe tine şi pe copilŭ? De unde viĭ?..

— Am-voitŭ să mergŭ la Tîrgu-Jiiuluĭ, că 'mĭ vine maĭ aprópe ca la Severinŭ, să mĕ arĕtŭ la doctorŭ, să mĕ cautŭ în yre-unŭ spitalŭ, că pătimescŭ la ochĭ... Copilulŭ este alŭ meŭ, l'am luatŭ ca să 'mĭ arĕte drumulŭ. Am voitŭ să trecŭ Motrulŭ, într'uă luntrişóră, care s'a resturnatŭ. Eŭ cu copilulŭ scăpaiŭ, mulţiămescŭ Sântuluĭ! Sûntŭ şi alţiĭ maĭ în susŭ înnecaţĭ.

— Iisuse Mântuitorule! ţise Iacovache, nu e maĭ mare mângâere în lume de câtŭ cândŭ façĭ binele! Eŭ amŭ fostŭ totŭ aşia de nefericitŭ ca şi tine, bĕtrânule! şi am găsitŭ adăpostire în casa ta, acum la rândulŭ meŭ şi eŭ îţĭ daŭ ajutorŭ. Dumneţeŭ este lăudatŭ în tótă mărirea luĭ! părintele celorŭ săracĭ, ajutorulŭ şi bucuria celorŭ nefericiţĭ!..

www.digibuc.ro

— Dumneḑeŭ să priiméscă şi să vĕ aibă subt a luĭ ocrotire în fiĭ, nepoţĭ şi strănepoţĭ, pentru ajutorulŭ care 'lŭ daţĭ acelorŭ cari suferă, rĕspunde plângêndŭ bĕtrânulŭ cerşitorŭ.

— Să viĭ la mine la moşie cândŭ veĭ veni la Tîrgu-Jiiuluĭ! adăogă boiărulŭ moşteanŭ, dândŭ cu toţiĭ unŭ óre-care ajutor acestuĭ bĕtrânŭ, dupĕ miḑlócele cari le aveaŭ.

— Voiŭ-veni dimpreună cu copilulŭ care mĕ 'nsoçesce, să 'mĭ arĕte calea, numaĭ să scaḑă apele...

Ĕrăşĭ o vomŭ ḑice : Nu este pre pământŭ uă altă maĭ mare fericire, de câtŭ aceia cândŭ face cine-va biue aprópeluĭ sĕŭ!!

* * *

Petra a fostŭ răpită de bucurie cândŭ soçiulŭ eĭ fu re'nturnatŭ acasă : vara sea măritată, fiica sea logodită, Frătuţu ginere-sĕŭ, părintele Damaschin, Mărióra şi bărbatul eĭ eraŭ cu toţiĭ acolo.

Ce e maĭ multŭ de notatŭ, Iacovache N...prin însurătóre, a luatŭ uă mare prefacere. S'a pusŭ bărbatulŭ pe muncă, economie, şi ascultă de consiliĭ bune. Elŭ este în cale ca să facă la locŭ averea ce o perduse. Şi Safta asemenĭ, dupĕ măritişŭ, a cunoscutŭ că lucsulŭ nu e atâtŭ de trebuinciosŭ fericireĭ omuluĭ în viaţă; şi că din contra, modestia e tot-d'auna lăudată, şi unŭ portŭ simplu, dĕrŭ în curăţenie, face pe uă femeie plăcută.

În-curêndŭ, boiărulŭ Matheĭ-Thoma avu ocasiune, la moşie, să afle despre catastrofa întêmplată unorŭ călĕtorĭ, cari plecaseră din Baia-de-aramă să mérgă la Severinŭ, atuncĭ pe timpulŭ inundăriĭ Motruluĭ. Acestŭ

www.digibuc.ro

rîŭ, fiind-că şoséoa nu era încă construită, se trecea în vre-uă câte-va locurĭ, mergêndŭ în acea direcţiune. I se spuse că trăsura care ducea vre-uă câte-va persóne-călĕtorĭ s'a fostŭ prăvălitŭ.

— A peritŭ vre unul din eĭ? întrebă boiărulŭ Matheĭ cu multŭ interesŭ.

— Numaĭ unulŭ singurŭ, rĕspunse orbulŭ cerşitorŭ, celŭ ce adusese astă nuvelă. Acela a voitŭ să facă uă glumă, s'a aruncatŭ în apele Motruluĭ şi n'a maĭ eşitŭ.

— Cum se póte?.. întrebă érăşĭ proprietarulŭ coprinsŭ de mirare şi tot-d'uădată în spaimă. Şi n'a eşitŭ elŭ nicĭ-de-cum?

— Ce să iasă! e jucărie Motrulŭ cândŭ vine mare înfuriatŭ?.. adăogă bĕtrânulŭ.

— Se vede lucru?.. acela póte că!.. observă călughĕrulŭ întrerupêndu-lŭ, şi cam pe gôndurĭ, acela a fostŭ Ucigăl-tóca?..

— Ba póte vre unŭ nefericitŭ care a voitŭ să încerce vadulŭ, vre unŭ desperatŭ!.. ţise Costică...

— Déca nu va fi fostŭ vre-unŭ comediaşŭ, care a făcutŭ comedie? adăogă boiărulŭ Matheĭ.

— Déca elŭ a făcutŭ aşia, repetă Damaschin, a fostŭ Draculŭ!..

Fine

www.digibuc.ro

CATE-VA POESIĬ ALESE

LA MORMENTUL LUI IOAN HELIADE RADULESCU.

Mai ḑise : Românie ! ! . în ultima-ĭ cântare. —
Şi harphele-amuţiră apoĭ, elŭ a tăcutŭ...
S'a stinsŭ, cu a sea voce, cea facĕ spre serbare
Pentru Românĭ, a ţereĭ în care s'a născutŭ.

Măreţulŭ falnicŭ sóre în raḑe cu lumină,
P'al ţereĭ orizonte viaţa rĕspândia.
În elŭ via unŭ geniŭ, c'uă uitătură lină,
Mergêndŭ totŭ înainte, c'uă facĕ 'n mâna sea.

www.digibuc.ro

Se lasă ênsă iarnă!.. Cumplită vijălie
Pe fruntea luĭ trecuse, de anĭ împovăratŭ;
Acelŭ-ce nnmaĭ luptă avu în viaţă, scie
Că ce de suferinţe eroicŭ a 'nfruntatŭ.

Sub ceriurĭ aculiĭ sbóră. — Apusulŭ învelesce
Câmpia, cum se stinge uă stea ce-a luminatŭ;
Dérŭ geniulŭ seŭ nu pere; şi 'ntre Românĭ trăesce,
Cŏcĭ luĭ eternă viaţa din ceriurĭ i s'a datŭ.

A Muselorŭ cântare în dorulŭ seŭ îlŭ prinde;
Şi maĭ presusŭ de tóte unŭ nume strĕlucitŭ
Lăsă la românime! În focul seŭ ardinte,
Pĕcate, prejudiţiĭ amar le-a biciuitŭ...

Pleiada cea Română 'ĭ a-datŭ încununare:
Cu Lazăr, şi Asachi, poeţiĭ Văcărescĭ,
Negruţĭ, Bolintineanu, cu toţĭ un nume mare,
Trecêndŭ, — dér' strălucesce ca stelele cerescĭ.

Fecióre şi junime! încununaţĭ mormêntulŭ
În care se depune cenuşa sea, — locŭ sântŭ!
Ilustrulŭ Heliade!! resune 'ntregŭ pămêntulŭ;
Florĭ, imne daţĭ, şi lacrimĭ profetuluĭ vĕrsândŭ.

Cŏcĭ elŭ regenerarea, progresulŭ la sciinţă,
Morale tinerimeĭ, renumele-a vorbitŭ...
Uă naţie se 'nalţă, avêndŭ în elŭ credinţă,
Ş'unŭ seculŭ înfloresce, precum elŭ a voitŭ..

1872, Aprilie.

www.digibuc.ro

LUCRATI!..

Apostolulŭ Sânt-Pavelŭ, captivŭ, persecutatŭ,
Se află într'uă navă, pe mare călĕtorŭ.
La Domnulŭ elŭ se rógă. La sacrificĭ e gata,
Apostolu-eclesieĭ, lumeĭ luminătorŭ!..
Uă cruntă vijelie se umflă ne 'ncetatŭ;
Mediterana valurĭ rĕdică pên' la ceriŭ.
Cutremurŭ ia pe pilotŭ, cutremurŭ mişcă ceata
Navale, şi unŭ strigătŭ s'aude: că toţĭ perŭ!..

La vele să le strângĕ alérgă eĭ grăbindŭ. —
Cu toţî tragŭ la lopete; érŭ nava peste valŭ
S'ardică, şi s'afundă, neantulŭ parc' o 'nghite.
Unŭ singurŭ bărbatŭ ţine fruntea 'n susŭ, privindŭ,
Lumină cată ochiĭ spre turbure oceanŭ...
Adaogă bărbatulŭ: «Pace!.. Şi siguriĭ fiţĭ
Că nimenia peri-va! sub ceriulŭ ce se 'nchide
Cu négră vijelie, voĭ nu, n'o să periţĭ!..»

Din noŭ tunetulŭ muge, şi fulgerulŭ sclipindŭ
Pe valurĭ şerpuesce cu brazda luĭ de focŭ.
Alŭ valurilorŭ chaosŭ teribilŭ se 'ncruntéză;
Şi nava mi-ţĭ plutesce dupĕ al sórteĭ jocŭ ...
Pilotŭ, óste-echipagiulŭ, cu toţiĭ mărmurindŭ;
De unde siguriĭ mórtea vedeaŭ în a lorŭ feçĭ,
Audŭ aceste vorbe. Pré multŭ i 'ncorageză,
Apostolul că ḑice: «Nu! témă să n'aveţĭ!..»

www.digibuc.ro

Ei vorbele-ascultară.. Îi mişcă astŭ cuvîntŭ,
Pre-cândŭ despică marea, în luptă 'ncorageaţi...
Stătură din lopete; şi 'n somnŭ apoi căḑură...
Şi valuri mai turbate, cu nuorii mestecaţi,
Îi duce tot departe, departe de pământŭ.
Trosni din 'nchiăieture nava plină c'ostaşi.
În cruuta vijelie, încredinţaţi ei fură
Că nimuluĭ periclu va fi din echipagĭ.

— Veghiaţi!.. Nu adormiţi!!. ér' ḑice-Apostolul Sântŭ,
Că veţi peri cu toţii; nicĭ unulŭ nu scăpămŭ!..
— Aĭ ḑisŭ, întréb' aceia, să n'avemŭ nicĭ uă fricĭ?
Şi'acum tu ḑicĭ din contra? Oriĭ trebue s'ascultămŭ
Că vomŭ peri în mare cu toţii în curêndŭ?..
Marea e viscolósă; muge vêntul maĭ reŭ,
Trăsnetulŭ lovindŭ urlă; tempesta se rădică
Cu negrele turbate valurĭ ce curgŭ mereŭ.

— Şi'acum vĕ spun asemenĭ, că sigurŭ vomŭ scăpa
Pre-cătŭ la détorie, la drepturĭ vĕ uniţi!..
Speranţia de la ceriurĭ în omu e însuflată!
Să sperămŭ şi să credemŭ, cată bine s'o sciţi,
Lucrândŭ ênsă scăpare din rele vomŭ afla.
Salvare alt-felŭ nu e!.. Acestea Sântu-a ḑisŭ:
Din mâinĭ să daţi voĭ ómenĭ! Credinţa fără faptă
Nimica nu plătesce... Credeţi, lucraţi!.. şi'aţi-vinsŭ...

Calafatŭ 1873, Augustŭ.

www.digibuc.ro

PATRU ETATI ALE VIETII OMULUI

COPILULU.

Frumosŭ, plăcutŭ e prunculŭ şi fragetŭ ca uă flóre,
Vedeţĭ cum în mănuţa-ĭ de florĭ ţine mănuchĭ!
Vedeţĭ şi p'a sea mamă, vedeţĭ cu ce ardóre
Îĭ cântă să'lŭ adórmă ţiindu-lŭ pe genuchĭ

Frumosŭ ca uă lumină! Ce blondŭ? cum gongănesce?
Rîdênd în somnŭ, el vede pe mama luĭ în visŭ?
Cu ce fiorŭ ferice pe mama sea uimesce
Întêiŭ, întêiŭ că mamă din gura luĭ a ḑisŭ.

Unŭ Angelŭ, inocenţă arétă tot copilulŭ.
Şi mama sea ca Angelŭ veghiază lêngă elŭ, —
Cu câtă bucurie de mamă îĭ dă sênulŭ,
Şi somnul nu o prinḑe să'lŭ véḑă măricelŭ.

Cândŭ plânge, oriĭ cândŭ geme pe câte grijĭ n'opune,
Şi numele o 'nfióră a celor Treĭ-surorĭ;
Maĭ multe serĭ gătesce ospĕţŭ cu vinŭ şi pâine,
Să nu îĭ curme viaţa cumplitele-Ursitorĭ...

Cu foculŭ care cércă, d'a micilorŭ iubire,
Uă mică rôndunelă, unŭ tigru, saŭ unŭ leŭ;
Cum nicĭ că se maĭ află în lume uă simţire,
Cândŭ mama ḑice fiu-'ĭ, ea ḑice Dumneḑeŭ!..

Şi cândŭ elŭ se rĕdică copaciu colea, ş'apucă
Unŭ pasŭ de lêngă légăn a face tremurândŭ,
Ca pasĕre 'ĭ dă aripĭ, p'a seale mâinĭ să'lŭ ducă,
Şi móre de plăcere la dênsulŭ căutându.

www.dacoromanica.ro

— «La mama, adă duoe! şi mare să te védă!
Ajută! Dómne-ajută! şi fămi'lŭ măricelŭ...
Ea ḑice, mereŭ ḑice, aice duoĕ adă!
La mama, duoĕ! hopa!.. te-ardică copăcelŭ!»

Ferice omul este în frageta pruncie,
Ca flórea se rĕdică, şi place tutulorŭ,
Nicĭ patima 'lŭ atinge, ţinutŭ ca 'n colivie,
De dênsulŭ grije alţiĭ avêndŭ cu sântŭ amorŭ. —

Copilulŭ flăcăiandru colea încetŭ se face,
Cu graţiĭ se desvóltă pe pasŭ de bucuriĭ;
Ca fluturul alérgă la câte luĭ îĭ place,
Şi tótă fericiré-ĭ e jocŭ şi nebuniĭ...

JUNELE

Daţi-ĭ rose, florĭ iubite,
Legaţĭ mirte, daţĭ cununĭ;
Juneluĭ ḑile dorite,
Ḑiceţĭ, ḑiceţĭ, ómenĭ buniĭ!

Depărtaţĭ de elŭ mâhnirea,
Grijea, supĕrărĭ n'aŭ locŭ,
Pentru elŭ e fericirea,
Bucuriĭ, ilusiĭ, jocŭ! —

Nu încape întristare
Şi durerĭ, saŭ suferinţĭ,
Cândŭ frumoşiĭ anĭ apare
Totŭ de rose ocoliţĭ!

www.digibuc.ro

Ca unŭ crinŭ frumosŭ se ţine,
Cu chipŭ dulce, tinerelŭ,
Naltŭ, supţire făcutŭ bine,
Par' că tras e p'în inelŭ.

Ah! ce vîrstă fericită!
Maĭ doresce el ceva?
Vrea uă inimă iubită
S'o uniască cu a sea.

Elŭ maĭ caută uă flóre
Ce 'ĭ lipsesce pe pămêntŭ;
Să'ĭ dea umbra sea la sóre,
Şi s'o apere de vêntŭ. —

În transportu-ĭ o numesce
Fericire, viaţa sea;
Unŭ momentŭ, colea zăresce
Angelul ce căuta.

Ca şi elŭ de tinereţe,
Cu uă inimă sburdândŭ;
Fu uĭmitŭ de frumaseţe,
La ea junele cătându.

D'alabastru apăruse
Cu obrasĭ de rose, crinŭ,
Ca azurulŭ ochĭ avuse
Plinĭ de farmecul divinŭ.

Ca finiculŭ mlădiósă,
Viersu-ĭ pasĕre din maĭ;
Junele cu ea, frumósă,
Prefăcea pămêntu 'n Raĭ. —

www.digibuc.ro

Ea fu! ea! a luĭ Ursită?
Uă copilă ce 'ntêlni;
Îĭ fu inima răpită,
Ne-vrêndŭ singurŭ a maĭ fi.

Ce transportŭ de bucurie
Pentru june, pentru ea?..
Contractându căsătorie,
Jurăminte îşĭ făcea! —

A! d'atunci uă colibĭóră
Resună de fericirĭ,
Lêngă rîŭ uă dumbrăvióră
Mărturi a lorŭ iubirĭ. —

Crinĭ şi rose felurite
De altaru lorŭ cătaŭ;
Şi 'n Eden, fiinţĭ unite,
Inocenţa eĭ uitaŭ...

A TREIA ETATE.

Omulŭ soţie,
Copiĭ şi casă,
Avêndŭ şi luptĭ,
Prima lucire
De fericire,
Sburdălnicie,
Lumea nu lasă
Anĭ ne'ntrerupţĭ. —

www.digibuc.ro

Maturitate,
Grije întinsă,
Îngrabă vinŭ ;
Pâine-essistenţă,
Lucru, prudenţă
S'avemu ; se bate
Omul cu lipsă,
Cu multe, 'n chinŭ...

Se ducu ilusiĭ,
Visurĭ frumóse,
Unu fumŭ s'alungŭ ;
Casa îĭ cresce ;
Îlŭ năpădesce
Câte confusiĭ,
Ḑile nuoróse, —
Multe n'ajungŭ !..

În sărăcie,
Amarŭ şi fiere
Sórbe turbândŭ ;
Bólele-uă sumă,
Nu e uă glumă
Càndu e să vie
Mórte, durere
P'aĭ seĭ căḑêndŭ...

A sea soţie
Dulce, iubită,
Luptă şi ea ; —
Câtă durere,
Câte ĭ se cere
La căsnicie ;
Nenorocită
În viaţă grea!..

www.digibuc.ro

Ḑile puçine
De dulce viaţă
Eĭ aŭ avutŭ!
Din primăvéră,
Se 'ntêmplă 'n véră
Viforŭ că vine,
Ploĭ şi cu ghiaţă,
Timpŭ neplăcutu...

Speranţia ênsă
Abia 'lŭ maĭ ţine,
Îlŭ légăn' uşorŭ;
Crede 'n aḑĭ, mâine,
Mâine, poĭmâine,
Pênĕ e stinsă
Viaţa trecută,
În nópte, în nuorŭ.

Aşia cu tóte
Unŭ omŭ declină
Puterĭ sfêrşindŭ;
Din tinereţe,
E 'n bĕtrâneţe.
Dorindŭ câtŭ póte
Uă viaţă lină,
Repausŭ cerşindŭ.

Copilulŭ ḑile
De primăvéră
Arétă 'ntîĭ,
Juneţea duce
Uă viaţă dulce;
Maturulŭ ţine
C'uă grea povară
Grijĭ sute miĭ...

www.digibuc.ro

Dérŭ ce'ĭ remâne
Din acea stare
A-anilorŭ seĭ?
Num' amiciea,
Copiĭ, soçiea,
Si fapte bune,
Credinţă tare
În legĭ şi'n Ḍeĭ...

BĔTRÁNETEA

Iarna cândŭ sosesce frigu 'ncepe rece;
Viscolulŭ şi vêntulŭ spulberă şi trece
Ca noian de mórte, aspru, durerosŭ;
Numaĭ e viaţă, numaĭ e plăcere;
Nu e vre-uă putere
Contra să se pune timpuluĭ gerosŭ!

Munţĭ, câmpie codriĭ lemne staŭ pârlite
Fără de verdéţă, par' că sûntŭ isbite
De al Sórteĭ tare trăsnetŭ şi blasfemŭ;
Saŭ ca cum ar' plânge, saŭ ca cum ar' geme
Petrele şi lemne,
Timpulŭ primăverĭĭ, care nu'lŭ vedemŭ.

Néoa apoĭ cade, ninge cu 'ntunericŭ, —
Şi pe cóste-o aruncă crivăţulŭ puternicŭ,
Care mi'ţĭ restórnă arburĭ seculariĭ;
Iarna lungă, rece, gheţurĭ grămădite,
Zace ca 'n morminte
Tótă vegetare-a; nopţile sûntŭ marĭ. —

www.digibuc.ro

Ast-fel este iarna, trist-a vieţii iarnă!..
Tristă, că linţoliulŭ mórtea vrea s'astérnă
Pentru mormêntŭ!.. Omulŭ, slabŭ şi gârbovitŭ,
Aniĭ îlŭ atârnă, fruntea-e albă tótă,
Totŭ în jos o pórtă,
De durerĭ, de junghiurĭ, elŭ e chinuitŭ

Nu e 'nstare arcului cu săgeţi să pórte,
Nicĭ să 'ntórcă brasda cu aratru póte;
Turma să păziască, preutŭ la altarŭ,
Nicĭ judeţŭ să fie; rele câtŭ şi bune
Să facă ca june; —
Nicĭ maĭ osibesce dulce din amarŭ...

Viaţa nu îĭ place, mórtea elŭ tot chiamă,
Plânge ca copilulŭ cândŭ îl bate-uă mamă,
Tot în greutate duce spre mormêntŭ; —
Rece al seŭ sânge nicĭ că îlŭ maĭ ţine:
Curge-abia prin vine,
Ca uă cană d'apă dusă în pământŭ.

Capulŭ tremurându-ĭ mişcă albe plete,
Faţia scofâlcită, — ochiĭ nu maĭ vede, —
Ţine, pasŭ cândŭ face, mâna-ĭ un toiagŭ;
Ochiĭ fără lacrimĭ, pleopele'sŭ uscate,
Sînulŭ sĕŭ nu bate,
O! ce tristă viaţa bietuluĭ moşniagŭ!..

Iarna e viaţa scursă 'n bĕtrâneţe;
Sórele apune către căruntéţe:
Nópte, întunericŭ, chinŭ orĭ ce momentŭ; —
Luĭ nu-ĭ maĭ rĕmâne sufletŭ câtŭ uă aţă;
Speră 'n altă viaţă,
Cŏcĭ acea din lume tot îĭ e turmentŭ!..

www.digibuc.ro

Dérŭ cu tóte ênsă merită respectulŭ,
Merită şi rézemŭ! — Este cu tot dreptulŭ
S'aibă uşurare orĭ ce omŭ bĕtrânŭ; —
Cŏcĭ era pe lume pe cândŭ acelŭ june,
Nicĭ că se maĭ spune,
Se perdea ca roua în alŭ măriĭ sînŭ..

Cnm în ano-timpu patru timpĭ sé face:
Şi a nóstră viaţă merge se preface,
Ênsă timpĭ şi plante se repetŭ, revinŭ;
Omulŭ, omulŭ trece din acéstă viaţă; —
Singura speranţă, —
Fapte şi virtutea dupĕ mórte-ĭ ţinŭ!..

Mórtea e repausŭ omuluĭ ce móre, —
Pórta ce deschide viaţa viitóre.
Nu plângeţĭ, bĕtrânulŭ, este la mormêntŭ!..
Dérŭ d'umanitate daţĭ essemple bune;
Învĕţaţĭ pe june
Legea să respecte, legea celuĭ Sântŭ!!.

www.digibuc.ro

IMAGINEA INVELITA DE LA SAIS.

În templulŭ de la Sais se citia: «Sûnt ce a fostŭ, ce este şi ce va fi; dér nimenĭ n'a rĕdicat ênc㠄 vĕlulŭ care mĕ acopere.» Aŭ voitŭ óre să înţelegă sensulŭ acestuĭ simbolŭ ómenĭĭ cari îşĭ crează numaĭ din egoismulŭ şi din pasiunile lorŭ uă divinitate căria se închina?

De setea de sciinţă aprinsŭ fiindŭ unŭ june,
Plecă către Egipet. — Cândŭ fuse la Sais,
Găsi pe ierofantul, unŭ preutŭ cu renume,
Să caute să afle misterulŭ Ḑeĭ Isis...

Cu sete cercetase secrete din lumine,
Şi 'n multă lăcomie de tóte întrebă,
Şi însuşĭ acestŭ preutŭ, secretele divine,
Pe june ca să scie de tóte 'lŭ învĕţă.

— Şi totulŭ şi nimica ascunsŭ să nu'mĭ rĕmâie,
A ḑis băiatu 'n sine aprinsŭ, nerăbdătorŭ,
Sciinţa, ca fericea ce omul o tămêie,
Întrégă, ér' nu parte s'o am în ajutorŭ.

Sciinţa c'Adevĕrul, — din ea nu se împarte;
Că ce-ar' fi armonia lipsindu-ĭ unŭ ceva?
Pe ceriurĭ curcubeulŭ veḑêndulŭ numaĭ parte,
Nuanţele lipsindu-ĭ, întrégă fama sea?

Acestea ḑise dênsulŭ retrasŭ pe la un templu.
D'uă-dată vede ochiĭ unŭ lucru învĕlitŭ;
Mărimea celuĭ lucru era fără essemplu,
Privi: — «Órĭ, ce să fie colo acoperitŭ?...

www.digibuc.ro

Să fie Adevĕrulŭ? întrébă înc'uă-dată.
— Da. — Tocmaĭ ce eŭ cautŭ? — Aicĭ veĭ cuteza?
Îĭ ḑice ierofantul; încércă-te şi cată,
Rĕdică vĕlu-acesta, déră bine séma ia!...

Acolo e-Adevĕrul; cu elŭ Realitatea:
Ca dênsulŭ e de sacră, ca marele-Idealŭ; —
Severă ca mormêntulŭ, severă ca Dreptatea,
Cândŭ mâna sacrilege 'lŭ atinge e fatalŭ. —

Ascultă, june-asculta, îĭ ḑise sacerdotulŭ,
Să nu cercĭ Adevĕrulŭ, aşia a'lŭ desvĕli,
Perdutŭ veĭ fi atuncia, perdutŭ veĭ fi cu totulŭ
Cŏcĭ faptă ca aceea colea te va 'ngrozi.

— «Tu nu aĭ desvĕlit-o? ciudat oraclu, spune?
Imagine-a aceea ce-ĭ ḑice Adevĕrŭ?»
— «O! nu, eŭ nicĭ uă-dată!» rĕspunde către june
Bĕtrânulŭ cu etate, cu barbă şi cu-albŭ pĕrŭ.

— «Eŭ nu 'nţelegŭ acésta, copilulŭ iarăşĭ ḑice,
Sub vĕlu că-e Adeveru-l să nu'lŭ putemŭ privi?..
— «E, fĕtulŭ meŭ, o lege să nu i se ridice...
«Mĕ crede, consciinţa-ţi atuncĭ va suferi.

«Respectă Adevĕrulŭ, respectă-lŭ, nu'lŭ smintesce,
«C'uă mână sacrilege acestŭ vĕlŭ să n'atingĭ,
«Uă voce misteriósă ascultă ce'ţĭ vorbesce;
«Opresce-te c'altminterĭ amarŭ tu o să plângĭ...»

Atuncĭ băiatulŭ plécă a casă în cetate.
Şi fel-de-felŭ de gôndurĭ adîncŭ îlŭ frământă;
Nicĭ somnu nu'lŭ maĭ prinse d'aşia curĭosităte,
Si chiarŭ în meḑiulŭ nopţiĭ din patu-ĭ se sculă.

www.digibuc.ro

Împinsŭ ca d'uă putere spre templu elŭ se duce.
Unŭ zidŭ de dinafară îlŭ sare neopritŭ.
A nopţiĭ stea din ceriurĭ pe dome negre luce;
La umbră şi 'ntunericŭ băiatul s'a opritŭ

Imaginea sub vĕlu-ĭ era tot neclintită,
Ca Ḍeulŭ inviḍibilŭ la tot ce-e muritorŭ;
Cutremurŭ îlŭ ia rece, în templu cândŭ elŭ intră,
Şi inima îĭ bate coprinsă de fiorŭ.

— «Nebune! elŭ îşĭ ḍice, blasfemulŭ mĕ v'ajunge,
«Blasfem de cutezare că Ḍeĭ am violat;
»Mi-a spus'o ierofantulŭ, tu vĕlulŭ josŭ nu smulge;
«Opritŭ că e de lege şi mare e păcatŭ.»...

Dĕrŭ érăşĭ ḍise 'n sine copilulŭ: — «Ce îmĭ pasă!
«Voescŭ să vĕdŭ acolo ascunsŭ că e un ce:
«D'oracolĭ şi de vorbe, blasfemele ce lasă,
«Eŭ rîdŭ, eŭ rîdŭ de tóte, voescŭ să vĕdŭ ce e?..

Elŭ vru să desvĕléscă setosŭ Realitatea...
Atuncĭ despreţuind-o în facia uşeĭ chiarŭ;
Părutu-i-a uă glumă, uă glumă Veritatea,
Întinse mâna 'ndată la vĕlŭ către altarŭ.

Dĕrŭ ce vĕḍu? ce lucrurĭ?.. fiinţă nu-e săspue.
A duoa ḍi din preuţĭ găsitu-l-a lungitŭ
Ca mortŭ, peritŭ şi rece, aprópe d'uă statue:
Statuea era Isis cu vĕlulŭ neclintitŭ.

D'atuncĭ pên' la mormêntu-ĭ elŭ tristŭ, mâhnitŭ umblase,
Şi mulţĭ îlŭ cercetară din aţă pênĕ 'n pĕrŭ.
— «E vaĭ! şi vaĭ! (elŭ ḍise la cine îlŭ întrebase)
«De omulŭ ce prin crimă v'ajunge l'Adevĕrŭ!...

www.digibuc.ro

Ilusie, minciună, orgoliu, rangŭ, avere
Unŭ fumŭ care se perde, se'mprăştie de vêntŭ;
Dérŭ crima şi maĭ mare a omuluĭ cădere,
Pe tóte Realitate-a le-arétă precum sûntŭ...

FEMEIA

Precumŭ viaţa de la lumină
Se răspândesce în universu,
Aşia femeia de farmecŭ plină,
Împinge lumea către progresŭ.

Precum încântă pe omŭ uă flóre,
Lumina, ceriulŭ şi armoniĭ,
Aşia simţirea nemuritóre
Prin ea domină p'aĭ lumeĭ fiĭ.

Juneţea nóstră şi anĭ ferice,
Prin ea cu rose se ocolescŭ;
Prin ea în viaţă putemŭ a ţice
Pământulŭ este unŭ Raiŭ cerescŭ.

Si clime aspre prin ea se schimbă;
Într'uă colibă, săracĭ iubiţĭ
Împartŭ iubirea c'un dorŭ, c'o limbă,
Precum avuţiĭ de fericiţi. —

www.digibuc.ro

Prin ea amorulŭ-e Divinitate,
Prin ea virtutea îşĭ are preţŭ;
De ţéră face inimĭ a bate;
Pe omŭ îlŭ face eroŭ măreţŭ!..

Depinde totulŭ de la femeie,
Prin ea şi feare poţĭ îmblânḑi;
Să 'nsufle gustulŭ este uă Ḑee;
Ş'uă tiranie poţĭ îndulci. —

Unŭ sufletŭ tênĕrŭ, simţire, viaţă,
Ne lasă farmecu cu-al eĭ surîsŭ;
Suprema lege ea ne învéţă; —
Alungă grijea ca şi unŭ visŭ.

Întrégă lumea regeneréză;
Şi universulŭ sub ochiulŭ eĭ
Ca de unŭ sóre se luminéză:
Priimimŭ chiarŭ viaţa de la femeĭ. —

Femeia déră fără 'ncetare
Ca pe uă mamă să o iubimŭ;
Ajută omulŭ şi'lŭ face tare,
Ş'uă faptă mare, prin ea dorimŭ!

Ferice ţéra cu mame bune!..
Femeia face pe patrioţĭ; —
Face măréţă uă naţiune
Si respectată a fi de toţĭ!!

Într'însa omulŭ, iubindŭ, găsesce
Unŭ Angelŭ dulce consolatorŭ,
Precumŭ uă flóre cu alta cresce
Ş'împartŭ cu viaţă profumulŭ lorŭ.

www.digibuc.ro

Şi Tera Ceriulŭ odinióră
Născu prin luptă frumosulŭ eĭ;
Ş'atâtea graţiĭ ce o 'ncongióră
Făcu a 'nvinge eroĭ şi Ḍeĭ. —

Sublimitate, într' uă idee;
E uă cununà de Creatorŭ,
Acelŭ ce 'n lume creă femeie:
Perfecţiune, progresŭ, amorŭ!..

LA UA ARTISTA DRAMATICA ROMÂNA

A Românii flóre surîde graţiósă;
Profumulŭ eĭ essală, vederea încântându. —
S'aude filomela c'uă voce-armoniósă:
În scenă unŭ viersŭ dulce, ca pasĕrea cântându.

Ne spune, o! artistă! ne dă uă voe bună,
Şi sufletele-atinge cu dorulu românescŭ;
Să 'nveţĭ cum inocenţa în lacrimĭ ia cunună,
Triumfulŭ la virtute, — unŭ adevĕrŭ cerescŭ.

Cŏcĭ theatru e uă scólă, şi la Românĭ lumine,
Din care se îrvéţă Trecutŭ şi Viitorŭ;
Si numaĭ în accentulŭ cântărilorŭ divine,
Ne place-a fi cu Muse, păşindŭ în hora lorŭ.

www.digibuc.ro

Mi-ţi pórtă dérŭ cununa ce Graţiile légă;
Învéţă! — Ţine facla, înalte cugetărĭ
Aprinde! — Inimĭ dure le fă ca să le placă
Virtutea! — bărbăţia! inspiră-le 'n cântărĭ.

O! da! l'amorulŭ ţerĭĭ; lumină, desvoltare,
Essemple pré frumóse de fapte strămoşescĭ,
Românilorŭ le spune să aibă deşteptare,
Si gróză pentru viciulŭ căderei omenescĭ...

Artistă, frumosu nume! gustŭ, artele, cultură,
Progresulŭ celu ferice, — edera pentru ţeĭ
Cu-a roselorŭ profume, fă, c'uă căutătură,
Patria maĭ 'nainte să simţă fiĭ eĭ!..

Română! o! artista! cu Musele 'n splendóre
Feciórele din harphe în templu vorŭ cânta;
Re-apare ca unŭ Angelŭ, de ţile 'nfloritóre,
Precumŭ invocĭ cu meritŭ cununa, sórtea ta!

Iassy, 1847.

ADAM ŞI ARCHANGELULŬ RAPHAELŬ.

«E de ne pas nous troubler, à moins que nous ne les cherchions nous-mêmes par de pensées errantes et de notions vaines. **Milton.** — Paradis perdu.»

Adam în flórea vieţiĭ şi domn în Paradisŭ,
Cu dulcea luĭ femeie era nemuritorŭ,
Şi fearele plecate picióreleĭ aŭ linsŭ,
Cŏcĭ êncă nu greşise spre 'Naltul-Creatorŭ.

www.digibuc.ro

În stare de junie pământul uă grădină
Si arborĭ şi câmpia şi munţĭ atuncĭ era,
Edenulŭ uă grădină de florĭ şi de lumină,
Si limpede isvóre femeia le domnia.

Uă aură uşóră cum suflă unŭ zefirŭ,
Îĭ răcorea obrasiĭ, şi periĭ 'ĭ resfira ;
Din ce în ce maĭ dulce iubitulŭ trĭandafirŭ
Se rumenea; plăcerea din buse-ĭ roura.

Adam îşĭ perdea mintea l'al Eveĭ dulce chipŭ,
Frumósă ca unŭ Angelŭ, născută 'n Paradis ;
A omuluĭ din cóstă, — precumŭ e alŭ sĕŭ tipŭ,
Perfectŭ 'ĭ o dete Tatălŭ, într'unŭ amorosŭ visŭ.

La dênsa se totŭ uită, o-admiră, şi răpitŭ,
Ferice, multŭ ferice ântêiul omŭ trăia ;
De farmeculŭ iubireĭ, de armoniĭ uimitŭ,
La ceriŭ cătându cu ochiĭ, din sufletŭ mulţĭămea.

Uă stea, unŭ Angelŭ vine : Archangel Raphaelŭ,
Cu chipulŭ de juneţe, cu ochiĭ de azurŭ ;
Angelica lumină strĕluce după elŭ.
Adam şi chiarŭ pământulŭ tresaltă împregiurŭ.

Adamŭ de-cumŭ zăresce pe Angel Seraphimŭ,
Se uită, îlŭ cunósce şi bine l'a 'nţelesŭ.
Trimisul de la Domnulŭ, luminătorŭ sublimŭ,
Îĭ caută în faţiă, la inocentŭ alesŭ.

«Adame! îĭ vorbesce prin sunete cerescĭ,
Divinŭ angelicŭ óspe de omŭ apropiatŭ,
«Să 'ţĭ fie ţie pace! nemuritorŭ ce estĭ,
«Precum te puse Domnul al ţereĭ împĕratŭ!

www.digibuc.ro

«Adam şi tu, o! Eva! urmaţĭ în voia luĭ!
«În legea sea divină, pre Domnul ascultaţi!
«Ca sórele, pământulŭ, la care-abaterĭ nuĭ;
«Din câmpĭ şi rîurĭ, plante, din totu-essemplu luaţĭ!

«Că ordin dete Domnulŭ Părinte Creatorŭ,
«De orĭ-ce să v'atiugeţĭ, de un' a vĕ feri...
«Mâncaţĭ din fructe, apă luaţĭ de la isvorŭ;
«Hereditaţĭ pământulŭ urmândŭ a vĕ iubi.

«Dérŭ ênsă din celŭ arborŭ de binele-şi rĕŭ,
«Eşindŭ Tentaţiunea, — din fructu-ĭ nu mâncaţĭ;
«Greşiala e uă crimă, pĕcatulŭ, fructulŭ sĕŭ,
«Ş'aĭ morţi veţĭ fi pradă, durereĭ alungaţĭ.

«Adame! o! ascultă aceea ce'ţĭ vorbescŭ!
«Aflat-aĭ de revolta angeliceĭ puterĭ?..
Şi Angelulŭ descrise cu 'n chipŭ Dumneḑeescŭ
Căderea luĭ Lucifer din 'nalţĭ sublime sferĭ.

«De intrigă, invidiĭ, de linguşire rea,
«Feresce-te, Adame! d'a nu fi înşelatŭ,
«Să nu te 'nşelĭ de vorbe, minciuna n'asculta,
«Că rĕul este mare, produsŭ de la pĕcatŭ.

Descrise elŭ pĕcatulŭ contrariu la principŭ,
Nefericirĭ, desastre c'aduse şi în ceriŭ,
De egoismŭ, invidiĭ, luându infernulŭ tipŭ,
Angelicele cete căḑură d'atuncĭ perŭ!..

«Feresce-te Adame! te 'nlăturĭ de pĕcatŭ!
«Să n'asculţĭ inemiculŭ ascunsŭ, amăgitorŭ,
«Venindŭ să rĕtăciască unŭ sufletŭ nepătatŭ;
«S'aţiţe érŭ revolta, de rele voitorŭ.

www.digibuc.ro

«Cŏcĭ elŭ căḑutŭ din ceriurĭ, din fericirĭ căḑutŭ,
«Si condamnatŭ tortureĭ la foculŭ din Infernŭ,
«Neamiculŭ, să vĕ pearḑă, lucréḑă nevĕḑutŭ,
«Ca omulŭ la uă sórte cu elŭ a fi 'n eternŭ.

Adam ce ascultase p'Archangel Raphaelŭ,
Se scutură cu spaimă aflându de inemicŭ.
— «În Domnul mĕ voiŭ ţine! în cugetŭ ḑise elŭ,
«În Domnul fiindŭ tare, nu tremurŭ de nimicŭ.

Şi omulŭ la iubire înaltŭ şi fericitu,
Întórce ochiĭ unde femeia luĭ dormia
Pe érbă, la lumină, subt arbore nfloritŭ.
«O! Angele! privesce ce dulce este ea?

«Să sciĭ câtă iubire în Domnul mĭ a 'ntăritŭ
«Acéstă creatură frumósă pre pămêntŭ?
«D'aĭ sci ce fericire! d'aĭ sci cândŭ amŭ ḑăritu
«A eĭ căutătură?.. surîde ca celu Sântu!

«O! Angele! îmĭ spune, în ceruri voĭ iubiţĭ?
«Vedeţĭ voĭ fericirea ce eu amŭ cunoscutŭ?
«Aicia e Edenul, sub arbori 'nfloriţĭ!
«Aicia fericirea ş'amorulŭ meŭ uăscutŭ!..

«O! Angele! cum déră aşia de multu privindŭ
«Pe dulcea mĭ surióră, să potŭ eŭ a greşi?
«Spre Domnulŭ tot-d'auna, ca Angeli iubindu,
«În legea sea urma-vomŭ în cale-ĭ a păşi.

«Şi nicĭ uă-dat'acela teribilŭ neamicŭ
«În noĭ nu o să afle pe fiiulŭ celŭ căḑêndu;
«În Domnulŭ, numa 'n Domnulŭ, în alt-ceva nimicu,
«În Domnulŭ îndrepta-vomŭ auḑulŭ şi cuvêntŭ...

www.digibuc.ro

– «Adame! fie ast-felŭ precum mie îmĭ ḑicĭ!..
Vorbi la dênsul Angelŭ cătându cu ochĭ cerescĭ,
Pe Buse-ĭ bunătate, — vestminte-avêndŭ anticĭ,
A raḑeloru lumină şi aripĭ âng̃erescĭ.

«Dérŭ cată ênsă bine şi seama bine ia!
«Ca nu cum-va s'alunecĭ ne-vrêndu de a greşi,
«Şi nu cum-va femeia se v'amăgi şi ea?
«Veţĭ plânge Paradisulŭ din care veţĭ eşi

«În Domnulŭ cată bine, în Domnulŭ, legea sea,
«Adame, împlinesce, adóră ce ţĭ-am ḑisŭ;
«De egoismŭ, de patimĭ, de linguşire rea,
«Feresce-te, Adame, feresce-te şi 'n visu.

«Iubesce ênsă!.. Domnulŭ voit-a prin amoru
«Credinţa şi speranţa la omŭ a întări,
«Voindŭ elŭ prin acésta, Cerescului Creatoru,
«Principiulŭ la bine de rĕu a se feri...

Şi Angelulu, ca focurĭ din stele luminóse,
Luă îndată sborulŭ, spre ceriurĭ aripatŭ,
Adam privi la dênsulŭ şi unu suspinŭ elŭ scóse. —
Elŭ plânse în adêncu-ĭ căderea la pĕcatu ..

Ear Angelulŭ maĭ ḑise plecându: «Adam! veĭ sci,
«Femeia e în lume progresu 'n viitoru:
«Luminĭ, regenerare v'aduce!.. şi va fi
«A omuluĭ salvare, prin fiĭ ş'al eĭ amorŭ!.

www.digibuc.ro

RE'NTURNAREA IN PATRIE.

Ceriŭ frumosŭ alŭ ţereĭ mele,
Locŭ 'n care m'amŭ născutŭ,
Să-lŭ maĭ vĕdŭ érŭ, ce plăcere,
Ce visŭ, ah! dulce, plăcutŭ!

O! tu sóre plin de graţiĭ,
Ce reverşĭ marĭ avuţiĭ
Pe pămênturĭ şi 'ntre naţiĭ,
Rege-al lumeĭ ca să fiĭ!

Ca ce stea strălucită,
Îmĭ este favorită
S'ajungŭ cu fericire
În ţéra mea iubită?

Întorsŭ cu mulţiămire,
Să veḑŭ pe toţĭ aĭ meĭ?
Setosŭ d'a lorŭ iubire,
Să fiŭ érŭ între eĭ?

Câtŭ eramŭ în depărtare
N'aflamŭ pace, pe pămêntŭ,
Sufletu-mĭ era uă flóre
Abătută de unŭ vêntŭ.

Dintre miĭ de suvenire,
Cine, ah! nu va simţi,
Că a patrieĭ iubire
Cea maĭ dulce póte fi?

www.digibuc.ro

Întorsŭ dérŭ dupĕ tóte,
În ţéra mea iubită,
Simţŭ inima că 'mĭ bate
Si este fericită;

În orĭ-ce diminéţă,
Aurora să privescŭ,
Doriamŭ, în astă viaţă,
Aicĭ ca să trăescŭ!

Surîdĕ-mĭ dérŭ senină,
Sublima eĭ cunună,
Măréţă şi divină
Ca gloria strĕbnnă;

Surîdĕ-mĭ totŭ măréţă,
Cu ea să mĕ fălescŭ;
Cŏcĭ d'unde 'mĭ amŭ viaţă
Si voiŭ ca s'o sfîrşescŭ!..

1849.

www.digibuc.ro

OPERE PUBLICATE DE ACELASI AUTORE.

ORIGINALE ŞI TRADUCTIUNI, PROSĂ.

Baĭa-de-aramă, Luciferŭ, — şi câte-va poesiĭ alese.
Unŭ Funcţionarŭ sinucisŭ, — fratele şi sora.
Mateĭ-Vodă Basarabŭ la monastirea Sadova.
Jidovulŭ cămătarŭ, Moldova şi Bucovina.
Catastrofa întêmplată boiărilorŭ în muntele Găvanulŭ la 1821.
Revoluţiunea română din 1848, — muntele Mŭşătoiulŭ.
Impresiunĭ de călĕtorie în România.
Bucur, istoria fundării Bucurescilorŭ.
Campania în Crimeea, treĭ volume.

Paul şi Virginia.
Zestrea Suzeteĭ, şi cântarea Clopotuluĭ, poesie dupĕ Schiller.
Jurămêntulŭ ţinutŭ Don Martin de Freitas.
Coliba indiană.
Avutul şi Săraculŭ.
Ceĭ treĭ Muschetarĭ, duoĕ volume.

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro